

Wymagania edukacyjne. Wiedza o społeczeństwie. Zakres rozszerzony. Klasy 1-4

Klasa 1

Tematy	Zagadnienia	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobłą, oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
I. Człowiek i społeczeństwo						
1. Kim jest człowiek?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ badanie natury ludzkiej w ujęciu historycznym ▪ założenia głównych filozoficznych koncepcji człowieka: spirytualizmu, materializmu, teorii jedności duchowo-cieleśnej, dualizmu ▪ obszary filozoficznej refleksji o człowieku: <ul style="list-style-type: none"> - człowiek-jednostka, natura ludzka, - rozum i zmysły, - wolność woli, - uczucia i emocje, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe założenia głównych filozoficznych koncepcji dotyczących człowieka: spirytualizmu, materializmu, teorii jedności duchowo-cieleśnej, dualizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje podstawowe obszary filozoficznej refleksji o człowieku; ▪ analizuje proste teksty źródłowe dotyczące różnych filozoficznych koncepcji człowieka; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „rozum”, „zmysły”, „wolność woli”, „uczucia”, „emocje”, „poznanie” [w kontekście filozoficznej refleksji o człowieku]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje założenia głównych filozoficznych koncepcji człowieka: spirytualizmu, materializmu, teorii jedności duchowo-cieleśnej, dualizmu; ▪ wskazuje religijne i naukowe wątki w refleksji na temat natury ludzkiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje, w ujęciu historycznym, rozwój refleksji i badań nad naturą człowieka; ▪ analizuje fragmenty tekstów filozoficznych dotyczących różnych wątków refleksji o człowieku. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje wybrane spory filozoficzne dotyczące natury ludzkiej; ▪ dokonuje krytycznej analizy filozoficznych koncepcji człowieka: spirytualizmu, materializmu, teorii jedności duchowo-cieleśnej, dualizmu.

	<ul style="list-style-type: none"> - wybieranie i decydowanie nauka [w tym filozofia] i religia wobec natury ludzkiej 					
2. Człowiek istotą społeczną	<ul style="list-style-type: none"> ▪ społeczny aspekt natury człowieka ▪ antyczne źródła myśli społecznej ▪ człowiek jako osoba ▪ osoba w filozofii chrześcijańskiej ▪ status społeczny i rola społeczna ▪ potrzeby człowieka ▪ formy życia społecznego ▪ grupy społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe aspekty postrzegania społecznej natury człowieka w kulturze europejskiej; ▪ wymienia podstawowe cechy osoby; ▪ w podaje przykłady ról społecznych, w tym tych, które sam odgrywa w życiu codziennym; ▪ rozpoznaje przykłady postaw i zachowań charakterystycznych dla wybranych ról społecznych [np. rodzica, ucznia]; ▪ rozpoznaje podstawowe rodzaje grup społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dostrzega wpływ chrześcijaństwa na postrzeganie natury człowieka w kulturze europejskiej; ▪ omawia konflikty wynikające z odgrywania różnych ról społecznych; ▪ podaje przykłady potrzeb człowieka; ▪ wymienia konsekwencje niezaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka; ▪ prawidłowo stosuje pojęcie „status społeczny”; ▪ wymienia podstawowe formy życia społecznego [grupa społeczna, zbiorowość, społeczność, społeczeństwo]; ▪ interpretuje proste teksty narracyjne poruszające zagadnienie społecznej natury człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje kulturowe, filozoficzne, psychologiczne i religijne uwarunkowania wpływające na postrzeganie społecznej natury człowieka; ▪ przedstawia, w jaki sposób jest definiowana osoba w filozofii antycznej i myśli chrześcijańskiej; ▪ wyjaśnia, jak działają mechanizmy decydujące o powstawaniu konfliktów ról społecznych; ▪ charakteryzuje uwarunkowania wpływające na status społeczny człowieka ▪ porównuje więzi łączące ludzi tworzących różne grupy społeczne; ▪ porównuje cechy różnych form życia społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ interpretuje złożone teksty źródłowe poruszające zagadnienie społecznej natury człowieka [w tym teksty filozoficzne]; ▪ dostrzega zmienność wymagań i kryteriów decydujących o definiowaniu ról społecznych w kulturze europejskiej; ▪ analizuje konsekwencje niezaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka z różnych perspektyw [np. jednostki i społeczeństwa, polityki i kultury]; ▪ dostrzega zmienność kryteriów definiujących status społeczny człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych koncepcji społecznej natury człowieka.

3. Dobro wspólne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ istota dobra wspólnego ▪ rozumienie dobra wspólnego w ramach różnych wspólnot ludzkich ▪ obowiązki jednostki względem wspólnoty ▪ obowiązki wobec wspólnoty w <i>Konstytucji RP</i> ▪ dobro wspólne w <i>Konstytucji RP</i> ▪ idea sprawiedliwości społecznej ▪ sprawiedliwość społeczna w <i>Konstytucji RP</i> ▪ tolerancja w życiu społecznym 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje postawy i działania służące dobru wspólnemu; ▪ wymienia podstawowe obowiązki jednostki wobec wspólnoty w ramach kultury europejskiej; ▪ wymienia obowiązki wobec wspólnoty wynikające z <i>Konstytucji RP</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady dobra wspólnego uznawanego w różnych wspólnotach ludzkich; ▪ rozpoznaje przykłady postaw i działań zgodnych z ideą sprawiedliwości społecznej; ▪ rozpoznaje przykłady postaw i działań zgodnych z ideą sprawiedliwości społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, co oznacza idea dobra wspólnego; ▪ wyjaśnia, na czym polega zależność między ideą sprawiedliwości społecznej a ideą dobra wspólnego; ▪ uzasadnia, z różnych perspektyw, konieczność dbania o dobro wspólne; ▪ analizuje przepisy <i>Konstytucji RP</i> regulujące w Polsce realizację idei dobra wspólnego i sprawiedliwości społecznej; ▪ tłumaczy, jak postawa tolerancji wpływa na funkcjonowanie wspólnoty. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje i ocenia różne sposoby definiowania i realizacji idei sprawiedliwości społecznej; ▪ charakteryzuje czynniki wpływające na rozumienie dobra wspólnego i stosunek do tej idei; ▪ analizuje złożone teksty źródłowe poświęcone idei dobra wspólnego [w tym teksty filozoficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania idei dobra wspólnego w różnych okresach historycznych i w różnych kulturach.
4. Dobro jednostki a dobro wspólne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poglądy dotyczące miejsca człowieka w świecie i jego roli w społeczeństwie [indywidualizm i kolektywizm] ▪ indywidualizm a egoizm ▪ społeczeństwo indywidualistyczne a społeczeństwo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje różnicę między koncepcją dobra wspólnego uwzględniającą dobro jednostek a koncepcją totalitarną odrzucającą dobro jednostek jako mniej istotne; ▪ wymienia podstawowe cechy indywidualizmu i kolektywizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje psychologiczne, społeczne i instytucjonalne aspekty indywidualizmu i kolektywizmu; ▪ podaje przykładowe przejawy zróżnicowania kulturowego świata w zakresie podejścia do roli jednostki [kultury indywidualistyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje psychologiczne, społeczne i instytucjonalne aspekty indywidualizmu i kolektywizmu; ▪ przedstawia zróżnicowanie kulturowe świata w zakresie podejścia do roli jednostki [kultury indywidualistyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje, w ujęciu historycznym, koncepcje indywidualistyczne i kolektywistyczne mające wpływ na funkcjonowanie współczesnych społeczeństw; ▪ porównuje i ocenia wartości i zasady obowiązujące w społeczeństwach 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat dawnych i współczesnych społeczeństw funkcjonujących zgodnie z modelami indywidualistycznym lub kolektywistycznym.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kolektywistyczne kolektywizm w ustrojach totalitarnych ▪ zróżnicowane podejście do statusu jednostki w różnych regionach świata: kultury indywidualistyczne i kultury kolektywistyczne 		i kultury kolektywistyczne].	i kultury kolektywistyczne].	indywidualistycznych i kolektywistycznych.	
II. Społeczności i wspólnoty						
1. Rodzina	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rodzina i małżeństwo w <i>Konstytucji RP</i> ▪ rodzina jako miejsce budowania fundamentalnych relacji społecznych ▪ typy rodzin we współczesnym świecie ▪ funkcje rodziny ▪ pozycja rodziny we współczesnym społeczeństwie i państwie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cechy rodziny jako grupy społecznej; ▪ wyjaśnia, jakie znaczenie ma rodzina w procesie budowania prawidłowych relacji społecznych; ▪ podaje przykłady praw i obowiązków poszczególnych członków rodziny, które wynikają z prawa polskiego i z tradycji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje funkcje rodziny i wskazuje przykłady ich realizacji; ▪ wymienia wynikające z <i>Konstytucji RP</i> normy prawne dotyczące rodziny i małżeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia typy rodzin występujące we współczesnej Europie i ich wpływ na kształtowanie relacji społecznych; ▪ analizuje testy normatywne i narracyjne oraz źródła statystyczne dotyczące roli, statusu i znaczenia rodziny w życiu społecznym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prezentuje jeden z nieeuropejskich modeli funkcjonowania rodziny we współczesnym świecie; ▪ analizuje sytuację rodziny we współczesnym państwie polskim, uwzględniając zagrożenia dla jej prawidłowego rozwoju oraz stojące przed nią szanse. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy różnych koncepcji funkcjonowania rodziny i ich wpływu na relacje społecznych; ▪ charakteryzuje uwarunkowania kulturowe, w których ukształtowały się poszczególne typy rodziny funkcjonujące we współczesnym świecie.
2. Wspólnoty religijne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ religia jako zjawisko społeczne ▪ cechy religijności we współczesnym 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne religie współczesnego świata; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozróżnia pojęcia: „religia”, „religijność”, „wiarą”; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje teksty normatywne, w tym przepisy <i>Konstytucji RP</i>, oraz teksty narracyjne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dostrzega ciągłość w identyfikacji religijnej społeczeństwa polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ społeczeństwie religie współczesnego świata ▪ typy współczesnych organizacji religijnych ▪ organizacje religijne w Polsce ▪ problem laicyzacji we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia największe wspólnoty wyznaniowe w Polsce; ▪ określa rolę religii w społeczeństwie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia formy organizacji religijnych; ▪ charakteryzuje religijność społeczeństwa polskiego i społeczeństw zachodnich; ▪ rozpoznaje podstawowe zjawiska związane z religijnością społeczeństw zachodnich [np. laicyzacja]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ i źródła statystyczne dotyczące życia religijnego w Polsce; ▪ porównuje formy religijności występujące w społeczeństwie polskim i społeczeństwach zachodnich; ▪ porównuje formy religijności występujące w społeczeństwie polskim i społeczeństwach zachodnich. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ i społeczeństw zachodnich; ▪ przedstawia przyczyny i skutki zmian dotyczących religijności, w tym identyfikacji religijnej, zachodzących w społeczeństwie polskim i społeczeństwach zachodnich. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wybranych form religijności występujących we współczesnym społeczeństwie polskim albo wybranej wspólnoty wyznaniowej działającej w Polsce.
3. Państwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ współczesna definicja państwa ▪ atrybuty państwa jako organizacji politycznej ▪ rodzaje władzy ▪ cechy władzy państwowej ▪ legitymizacja władzy państwowej ▪ teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska] 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia podstawowe cechy i atrybuty państwa [terytorialność, przymusowość, suwerenność zewnętrzną i wewnętrzną]; ▪ rozróżnia i wymienia rodzaje władzy; ▪ wymienia podstawowe teorie dotyczące genezy państwa [Arystotelesa, teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowską]; ▪ wymienia podstawowe funkcje państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje klasyczną definicję państwa [G. Jellinek]; ▪ wyjaśnia, co oznaczają trzy podstawowe atrybuty państwa: terytorialność, suwerenność, przymusowość; ▪ wskazuje specyficzne cechy władzy państwowej; ▪ wyjaśnia, czym jest legitymizacja władzy; ▪ rozpoznaje poszczególne typy legitymizacji władzy [według M. Webera]; ▪ omawia podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczną, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje władzę jako zjawisko społeczne; ▪ analizuje podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowską]; ▪ poddaje analizie i porównuje ze sobą różne typy legitymizacji władzy [według M. Webera]; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między władzą państwową a władzą publiczną; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje ze sobą podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowską]; ▪ analizuje i porównuje ze sobą różne definicje państwa [np. G. Jellinka, Arystotelesa, marksistowską]; ▪ uzasadnia konieczność istnienia państwa; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej zagadnieniom związanym z teorią państwa, np. dotyczące 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opracowuje krytyczną analizę wybranej teorii genezy państwa [Arystotelesa, teistycznej, umowy społecznej, podboju, marksistowskiej]; ▪ organizuje debatę na temat funkcji państwa we współczesnym świecie i bierze w niej aktywny udział.

			<p>umowy społecznej, podboju, marksistowską].</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady realizacji poszczególnych funkcji państwa. 	<p>i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące państwa.</p>	<p>funkcji państwa we współczesnym świecie.</p>	
4. Obywatelstwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ istota instytucji prawnej obywatelstwa ▪ zasady nabywania obywatelstwa w Polsce ▪ prawa i obowiązki obywatela polskiego ▪ utrata obywatelstwa polskiego ▪ bezpaństwowcy podwójne obywatelstwo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady praw i obowiązków obywatela Polski; ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [„prawo ziemi”, „prawo krwi”]; ▪ wskazuje podstawową formę nabycia obywatelstwa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tłumaczy, czym jest obywatelstwo; ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [„naturalizacja”, „repatriacja”]; ▪ tłumaczy, jakie jest znaczenie terminu „bezpaństwowiec”; ▪ wyjaśnia, w jaki sposób można nabyć obywatelstwo polskie; ▪ wyjaśnia kwestię posiadania obywatelstwa kilku państw z uwzględnieniem przepisów prawa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje i porównuje ze sobą różne sposoby nabycia obywatelstwa polskiego; ▪ wyjaśnia, w jaki sposób i w jakich okolicznościach można utracić obywatelstwo, w tym obywatelstwo polskie; ▪ przedstawia konsekwencje nieposiadania obywatelstwa; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne, teksty normatywne] informacje dotyczące instytucji obywatelstwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia, w jaki sposób instytucja obywatelstwa funkcjonowała w różnych okresach historycznych; ▪ omawia zasadę wyłączności obywatelstwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące sposobów nabycia obywatelstwa, możliwości posiadania obywatelstwa dwóch lub więcej państw oraz sytuacji bezpaństwowców.
5. Naród	<ul style="list-style-type: none"> ▪ definicja pojęcia „naród” ▪ polityczna koncepcja narodu ▪ etniczno-kulturowa koncepcja narodu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje cechy narodu definiowanego w ramach koncepcji politycznej oraz koncepcji etniczno-kulturowej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje czynniki narodotwórcze oraz czynniki sprzyjające kształtowaniu się tożsamości narodowej; ▪ wymienia podstawowe koncepcje dotyczące 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „tożsamość narodowa”; ▪ przedstawia problemy związane z procesem kształtowania 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje spory dotyczące definiowania pojęcia „naród”; ▪ analizuje charakter współczesnej polskiej tożsamości narodowej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje na wybranych przykładach współczesne problemy polityczne wynikające z procesu

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ istota tożsamości narodowej ▪ formy tożsamości narodowej ▪ współcześni Polacy wobec kwestii tożsamości narodowej ▪ czynniki narodotwórcze ▪ czynniki decydujące o zachowaniu, zmianie lub utracie tożsamości narodowej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje przykłady czynników narodotwórczych oraz czynników sprzyjających kształtowaniu się tożsamości narodowej; ▪ określa własną tożsamość narodową. 	<p>kształtowania się narodów;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje główne typy postaw jednostki wobec własnej narodowości. 	<p>i utrwalania tożsamości narodowej;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące narodu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje na wybranych przykładach odmienne drogi kształtowania się współczesnych narodów. 	<p>kształtowania się narodów;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje problemy wynikające z wielowarstwowej tożsamości narodowej współczesnych społeczeństw europejskich.
6. Polityka narodowościowa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zróżnicowanie etniczne ▪ naród a grupa etniczna ▪ rodzaje grup etnicznych we współczesnym świecie [autochtoni, mniejszość etniczna, mniejszość narodowa, imigranci, grupy etnograficzne] ▪ akulturacja i asymilacja grup mniejszościowych, w tym 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje podstawowe rodzaje grup etnicznych funkcjonujących we współczesnym świecie; ▪ wymienia etapy i formy przystosowania się migrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym [separacja, adaptacja, integracja, asymilacja]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „asymilacja” i „akulturacja”; ▪ charakteryzuje wybraną formę przystosowania się migrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym; ▪ omawia podstawowe modele polityki państwa w stosunku do grup mniejszościowych, w tym migranckich. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne formy przystosowania się imigrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym [separacja, adaptacja, integracja, asymilacja]; ▪ porównuje wybrane modele polityki narodowościowej realizowane przez współczesne państwa; ▪ charakteryzuje wpływ polityki państwa na przebieg procesów akulturacji i asymilacji grup mniejszościowych; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje i ocenia politykę państwa polskiego w stosunku do grup mniejszościowych, w tym migranckich; ▪ porównuje różne systemy ochrony grup mniejszościowych we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy polityki wybranych państw w stosunku do grup mniejszościowych, w tym migranckich; ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące systemów prawnej ochrony grup mniejszościowych funkcjonujących w wybranych państwach świata.

	<p>migranckich, we współczesnym świecie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ systemy ochrony grup mniejszościowych we współczesnym świecie ▪ modele polityki narodowościowej we współczesnym świecie i konsekwencje ich realizacji ▪ formy przystosowania się imigrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym [separacja, adaptacja, integracja, asymilacja] 			<p>statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące polityki narodowościowej.</p>		
<p>7. Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zmiany w strukturze narodowościowej społeczeństwa polskiego po 1939 r. oraz ich kulturowe, polityczne i społeczne konsekwencje mniejszości 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje podstawowe zmiany, jakie zaszły w strukturze narodowościowej Polski po 1939 r.; ▪ wymienia mniejszości narodowe i etniczne, które zostały prawnie uznane w Polsce; ▪ podaje podstawowe prawa przysługujące 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady kulturowych, politycznych i społecznych konsekwencji wynikających ze zmian w strukturze narodowościowej polskiego społeczeństwa po 1939 r.; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia różnice między mniejszością narodową a mniejszością etniczną w świetle polskiego prawa; ▪ charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne w Polsce [demografia; rozmieszczenie terytorialne; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje różnice między socjologiczną a prawną definicją grup mniejszościowych w Polsce; ▪ analizuje problemy wynikające z przyjętych w Polsce regulacji prawnych dotyczących grup mniejszościowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat stanu przestrzegania praw mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce; ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat

	<p>narodowe, etniczne i grupa posługująca się językiem regionalnym we współczesnej Polsce – cechy charakterystyczne, kultura, tradycje, liczebność, rozmieszczenie geograficzne, formy aktywności</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ regulacje prawne określające status grup mniejszościowych w Polsce ▪ polityka państwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz grupy posługującej się językiem regionalnym ▪ wybitni przedstawiciele mniejszości narodowych i ich wkład w polską kulturę 	<p>grupom mniejszościowym w Polsce.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jakie są prawne podstawy uznania danej grupy mniejszościowej za mniejszość narodową lub etniczną; ▪ określa status prawny ludności kaszubskiej; ▪ charakteryzuje wybrane grupy mniejszościowe w Polsce [rozmieszczenie terytorialne, dziedzictwo kulturowe]; ▪ wymienia najwybitniejszych przedstawicieli mniejszości narodowych, którzy wnieśli znaczący wkład w kulturę polską. 	<p>dziedzictwo, tradycja, historia; formy aktywności politycznej, kulturowej i ekonomicznej];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące grup mniejszościowych funkcjonujących w Polsce. 	<p>[np. problem statusu prawnego Ślązaków];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia konieczność ochrony praw mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce. 	<p>najwybitniejszych przedstawicieli mniejszości narodowych, którzy wnieśli duży wkład w kulturę polską;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje debatę na temat ochrony praw mniejszości narodowych we współczesnych państwach demokratycznych i bierze w niej aktywny udział; ▪ podejmuje działania na rzecz rozpropagowania wiedzy na temat mniejszości narodowych i etnicznych żyjących w Polsce, np. przygotowuje publikację do zamieszczenia na stronie internetowej szkoły.
<p>III. Funkcjonowanie społeczeństwa</p>						

1. Rodzaje społeczeństw	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pojęcia: „społeczeństwo”, „zmiana społeczna”, „rozwój społeczny”, „postęp społeczny” ▪ cechy społeczeństw: zbieracko-łowieckiego, nomadycznego i rolniczego ▪ współczesne społeczności łowieckie, nomadyczne i rolnicze ▪ wiejska społeczność tradycyjna – dawniej i współcześnie ▪ cechy społeczeństw przemysłowego i poprzemysłowego ▪ cechy współczesnych społeczeństw 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje podstawowe typy społeczeństw; ▪ wymienia podstawowe cechy różnych typów społeczeństw; ▪ wskazuje cechy tradycyjnej społeczności wiejskiej; ▪ rozpoznaje cechy współczesnego społeczeństwa poprzemysłowego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cechy społeczeństwa przemysłowego; ▪ podaje cechy współczesnego społeczeństwa poprzemysłowego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; ▪ wymienia zjawiska i czynniki cywilizacyjne decydujące o cechach współczesnego społeczeństwa poprzemysłowego; ▪ podaje przykłady wybranych współczesnych społeczeństw zbieracko-łowieckich, nomadycznych, rolniczych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne typy społeczeństw; ▪ omawia i analizuje cechy współczesnego społeczeństwa poprzemysłowego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; ▪ przedstawia szanse, zagrożenia i wyzwania stojące przed współczesnym społeczeństwem poprzemysłowym; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące wybranych aspektów życia społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat wybranych współczesnych społeczeństw zbieracko-łowieckich, nomadycznych, rolniczych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje debatę na temat szans, zagrożeń i wyzwań stojących przed współczesnymi społeczeństwami poprzemysłowymi, a także bierze aktywny udział w dyskusji.
2. Socjalizacja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ istota i cechy procesu socjalizacji ▪ instytucje socjalizacji ▪ modele socjalizacji w różnych grupach 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe aspekty procesu socjalizacji; ▪ rozpoznaje przykłady sytuacji i działań 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie stwierdzenia: „Człowiek jest istotą społeczną”; ▪ odróżnia socjalizację pierwotną od socjalizacji wtórnej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie procesu socjalizacji dla prawidłowego funkcjonowania człowieka w społeczeństwie; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia przebieg procesu socjalizacji w poszczególnych fazach rozwoju dziecka; ▪ wymienia zjawiska cywilizacyjne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia i analizuje problemy, z którymi boryka się jednostka w procesie socjalizacji w społeczeństwie

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wiekowych socjalizacja pierwotna i wtórna ▪ zjawisko socjalizacji odwróconej ▪ resocjalizacja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sprzyjających procesowi socjalizacji; ▪ wskazuje przykładowe mechanizmy i instytucje wpływające na przebieg procesu socjalizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia grupy społeczne, mechanizmy i instytucje wpływające na przebieg socjalizacji pierwotnej i wtórnej; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „resocjalizacja”. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje socjalizację pierwotną i socjalizację wtórnią; ▪ omawia rolę rodziny w procesie socjalizacji; ▪ analizuje przepisy <i>Konstytucji RP</i> odnoszące się do procesu socjalizacji pierwotnej; ▪ wyjaśnia – na wybranych przykładach – na czym polega socjalizacja odwrócona, oraz wskazuje przyczyny tego zjawiska; ▪ przedstawia grupy społeczne, instytucje i mechanizmy wpływające na przebieg procesu socjalizacji; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące procesu socjalizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wpływające na proces socjalizacji we współczesnym społeczeństwie polskim/europejskim; ▪ porównuje przebieg procesu socjalizacji w społeczeństwach różnego typu, np. w społeczeństwach tradycyjnym i przemysłowym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nowoczesnym, wynikające z uwarunkowań osobistych, a także m.in. ze: <ul style="list-style-type: none"> - zmieniającej się roli rodziny, - zmian zachodzących w sposobie funkcjonowania grup rówieśniczych, - wzrostu anonimowości i zwiększonej mobilności poziomej.
3. Kapitał społeczny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ elementy tworzące kapitał społeczny ▪ kapitał ludzki a kapitał społeczny ▪ rodzaje kapitału społecznego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia elementy tworzące kapitał społeczny; ▪ wymienia czynniki sprzyjające budowaniu kapitału społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa, jakie jest znaczenie kapitału społecznego dla prawidłowego funkcjonowania państwa i społeczeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje różne rodzaje kapitału społecznego; ▪ wymienia funkcje kapitału społecznego; ▪ określa, jakie jest 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje zakres znaczeniowy pojęć „kapitał społeczny” i „kapitał ludzki”; ▪ rozważa, jaki jest poziom kapitału społecznego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje debatę poświęconą np. roli kapitału społecznego w społecznościach przemysłowych,

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ funkcje kapitału społecznego ▪ zaufanie a kapitał społeczny ▪ znaczenie kapitału społecznego dla rozwoju państwa i społeczeństwa 			<p>znaczenie zaufania jako czynnika kształtującego kapitał społeczny;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące kapitału społecznego. 	<p>we współczesnym społeczeństwie polskim.</p>	<p>a także bierze aktywny udział w dyskusji na wybrany temat.</p>
4. Struktura społeczna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczenie pojęć: „struktura społeczna”, „ruchliwość społeczna”, „warstwa społeczna” i „klasa społeczna” ▪ uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje przykłady ruchliwości pionowej i poziomej; ▪ wskazuje przykłady degradacji i awansu społecznego; ▪ wymienia podstawowe kryteria różnicujące ludzi w społeczeństwie i określające ich pozycję społeczną. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia przyczyny i konsekwencje ruchliwości pionowej i poziomej we współczesnym świecie, w tym w Polsce; ▪ wymienia podstawowe kryteria stratyfikacji społecznej; ▪ odróżnia warstwę społeczną od klasy społecznej; ▪ wyjaśnia pojęcie: „stratyfikacja społeczna”. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje zakres znaczeniowy pojęć „warstwa społeczna” i „klasa społeczna”; ▪ określa, jakie mogą być przyczyny degradacji i awansu społecznego; ▪ omawia różnicę między otwartym a zamkniętym modelem stratyfikacji społecznej; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące struktury społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje poglądy Karola Marksa i Maxa Webera dotyczące stratyfikacji; ▪ wyjaśnia, jakie jest społeczne znaczenie klasy średniej; ▪ przedstawia zależności zachodzące między współczesnymi zjawiskami cywilizacyjnymi a zmianami w strukturze społeczeństw zachodnich, w tym w strukturze społeczeństwa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat struktury wybranego społeczeństwa zachodniego, w tym te dotyczące charakteru i dynamiki zachodzących w nim zmian.
5. Przemiany społeczne w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▪ struktura społeczna w Polsce przed 1989 r. ▪ istota 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje podstawowe cechy struktury społecznej w Polsce przed 1989 r. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady degradacji społecznej i awansu społecznego, do których doszło w 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polegała istota transformacji ustrojowej, która 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje zjawisko dyferencjacji inteligencji polskiej po 1989 r; ▪ ocenia proces 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące np.:

	<p>transformacji ustrojowej w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczenie pojęć: „adaptacja społeczna”, „degradacja społeczna” ▪ modele adaptacji klas społecznych do zmian społeczno-gospodarczych w Polsce ▪ przyczyny degradacji i awansu osób z poszczególnych klas społecznych w Polsce po 1989 r. ▪ struktura warstwowa współczesnego społeczeństwa polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe cechy struktury warstwowej społeczeństwa polskiego; ▪ przedstawia różne postawy Polaków wobec transformacji ustrojowej w kraju. 	<p>efekcie przemian w Polsce po 1989 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia czynniki wpływające na ruchliwość pionową w społeczeństwie polskim po 1989 r.; ▪ charakteryzują postawę przedstawicieli społeczeństw postkomunistycznych, którzy są określanii jako <i>homo sovieticus</i>; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „adaptacja społeczna”; ▪ przedstawia podstawowe modele adaptacji społecznej do społeczno-ekonomicznych przemian w Polsce. 	<p>dokonała się w Polsce po 1989 r.;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „degradacja społeczna”; ▪ porównuje strukturę społeczną w Polsce przed 1989 r. ze strukturą współczesnego społeczeństwa polskiego; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące przemian społecznych w Polsce po 1989 r. 	<p>transformacji społecznej w Polsce po 1989 r. oraz omawia jego wpływ na funkcjonowanie współczesnego społeczeństwa polskiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polegają dylematy badawcze przy sporządzeniu charakterystyki struktury warstwowej współczesnego społeczeństwa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wybranych aspektów przemian społecznych w Polsce po 1989 r.; - procesu przystosowania się społeczeństwa do zmiany systemowej w wybranym państwie postkomunistycznym, innym niż Polska; ▪ porównuje strukturę współczesnego społeczeństwa polskiego ze strukturą wybranych społeczeństw zachodnich.
6. Nierówności społeczne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nierówności społeczne we współczesnym świecie, w tym w Rzeczypospolitej Polskiej – rodzaje, przyczyny, przejawy, skala problemu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady nierówności we współczesnych społeczeństwach; ▪ przedstawia przykłady konfliktów społeczno-ekonomicznych na świecie, w tym w Polsce; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia skalę wybranych nierówności społecznych we współczesnych społeczeństwach, w tym w społeczeństwie polskim, oraz wskazuje ich przyczyny; ▪ wymienia kryteria, według których można 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje skalę nierówności społecznych w Polsce i innych państwach europejskich; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „społeczeństwo bezklasowe”; ▪ analizuje wyniki pomiaru poziomu nierówności 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje wybrane konflikty społeczno-ekonomiczne [przyczyny, przejawy, skutki]; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat pozytywnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące np. przyczyn, konsekwencji i różnorodnych aspektów nierówności

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poziom nierówności dochodowych – wskaźnik Giniego ▪ nierówność społeczna a nierówność szans życiowych ▪ metody i instrumenty ograniczania nierówności społecznych ▪ przyczyny i skutki społeczno-ekonomicznych konfliktów we współczesnym świecie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wykazuje związek między nierównościami społecznymi a nierównością szans życiowych. 	<p>rozpatrywać nierówności społeczne;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje wybrany konflikt społeczno-ekonomiczny [przyczyny, przejawy, skutki]. 	<p>w społeczeństwie, wyrażone za pomocą wskaźnika Giniego;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące nierówności społecznych we współczesnym świecie. 	<p>i negatywnych aspektów nierówności społecznych.</p>	<p>społecznych w wybranych regionach lub państwach świata;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i realizuje, np. na terenie szkoły, kampanię społeczną na rzecz zmniejszenia nierówności społecznych; ▪ przygotowuje debatę dotyczącą nierówności społecznych we współczesnym świecie oraz uczestniczy w dyskusji na wskazany temat.
<p>7. Problemy społeczne w Polsce</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przyczyny, przejawy i skutki wykluczenia społecznego ▪ problemy życia społecznego we współczesnej Rzeczypospolitej Polskiej ▪ polityka społeczna państwa polskiego – priorytety, sposoby rozwiązywania 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje typowe przejawy i formy wykluczenia społecznego; ▪ identyfikuje grupy społeczne, których przedstawiciele są szczególnie narażeni na wykluczenie; ▪ rozpoznaje przejawy bezrobocia, przemocy, ubóstwa, uzależnienia; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko wykluczenia społecznego; ▪ wymienia typowe przejawy i formy wykluczenia społecznego; ▪ wskazuje podmioty – organy władzy, instytucje państwowe i organizacje pozarządowe – zobowiązane do 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przyczyny i skutki wykluczenia społecznego; ▪ omawia zjawiska bezrobocia i ubóstwa w Polsce po 1989 r. [skala, zasięg społeczny i geograficzny, dynamika, przyczyny i skutki]; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia i ocenia instrumenty aktywnej polityki społecznej prowadzonej w państwie polskim; ▪ omawia funkcjonowanie systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i realizuje, np. na terenie szkoły, kampanię społeczną na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, w tym bezrobociu i ubóstwu; ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące

	<p>problemów, instytucje udzielające pomocy społecznej</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ system ubezpieczeń społecznych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje główne przyczyny i skutki bezrobocia i ubóstwa; ▪ wymienia przyczyny i skutki bezrobocia wśród osób młodych. 	<p>prowadzenia walki z wykluczeniem społecznym;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia instrumenty aktywnej polityki społecznej; ▪ podaje główne zadania systemu ubezpieczeń społecznych. 	<p>narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące problemów społecznych we współczesnej Polsce.</p>		<p>wybranego problemu społecznego we współczesnej Polsce;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych działań podejmowanych w celu ograniczenia lub eliminacji wykluczenia społecznego; ▪ krytycznie analizuje funkcjonowanie systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce.
IV. Procesy demograficzne						
1. Migracje we współczesnym świecie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczenie pojęć: „migracja”, „imigracja”, „emigracja”, „repatriacja” ▪ przyczyny ruchów migracyjnych we współczesnym świecie i ich główne kierunki, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji migracyjnej w Europie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko migracji; ▪ podaje główne przyczyny i skutki migracji we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „migracja”, „emigracja”, „imigracja”, „repatriacja”; ▪ wskazuje szanse i zagrożenia wynikające ze zjawiska migracji; ▪ wymienia główne przyczyny i przejawy kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „uchodźca” i „deportacja”; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje główne szlaki migracyjne na świecie; ▪ wyjaśnia wpływ kryzysu klimatycznego i konfliktów politycznych na zjawisko migracji we współczesnym świecie; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji dotyczącej migracji [na temat np. kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie; postaw społeczeństwa polskiego wobec migrantów, w tym uchodźców; polityki państwa polskiego wobec kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje debatę dotyczącą wybranego aspektu migracji we współczesnym świecie, a także aktywnie bierze udział w dyskusji na wskazany temat.

	<ul style="list-style-type: none"> bariery migracyjne zasady polityki państwa polskiego wobec migrantów 		<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje główne grupy migrantów we współczesnej Polsce, w tym grupę uchodźców; analizuje przepisy <i>Konstytucji RP</i> regulujące sytuację migrantów, w tym uchodźców. 	dotyczące współczesnych migracji.		
2. Migracje na ziemiach polskich	<ul style="list-style-type: none"> migracje Polaków w ujęciu historycznym – od upadku I Rzeczypospolitej do 1989 r. przemieszczenia ludności na ziemiach polskich na przełomie XX i XXI w. proces repatriacji Polaków w XX i XXI w. repatriacja a wysiedlenie migracje wewnętrzne we współczesnej Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> podaje główne przyczyny emigracji z ziem polskich: <ul style="list-style-type: none"> - od upadku I Rzeczypospolitej do 1989 r., - na przełomie XX i XXI w.; wymienia główne zasady repatriacji Polaków w XX i XXI w. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje główne cechy emigracji z ziem polskich: <ul style="list-style-type: none"> - od upadku I Rzeczypospolitej do 1989 r., - na przełomie XX i XXI w.; porównuje repatriację i wysiedlenie; analizuje wybrane przepisy <i>Ustawy o repatriacji</i>; przedstawia geograficzny zasięg współczesnego procesu repatriacji ludności pochodzenia polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność podejmowanej współcześnie repatriacji ludności pochodzenia polskiego; wymienia formy wsparcia dla repatriantów realizowane przez państwo polskie; pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące migracji Polaków [w ujęciu zarówno historycznym, jak i współczesnym]. 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje zjawisko emigracji z Polski po 1989 r. [skala, zasięg społeczny i geograficzny, dynamika, przyczyny i skutki, szanse i zagrożenia]; dokonuje analizy zjawiska migracji wewnętrznych w Polsce po 1989 r. [skala, zasięg społeczny i geograficzny, dynamika, przyczyny i skutki, szanse i zagrożenia]. 	<ul style="list-style-type: none"> odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranego aspektu migracji Polaków w XX i XXI w.
3. Polacy za granicą	<ul style="list-style-type: none"> znaczenie pojęć: „diaspora”, „Polonia” główne skupiska Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia największe skupiska Polaków na świecie w XXI w.; wymienia formy aktywności diaspery 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie pojęć „diaspora” i „Polonia”; podaje przykłady praw przysługujących ludności pochodzenia polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> określa liczebność i rozmieszczenie współczesnej diaspery polskiej; 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje przepisy <i>Ustawy o Karcie Polaka</i> oraz <i>Ustawy o repatriacji</i>; 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje i realizuje, np. na terenie szkoły, kampanię informacyjną mającą

	<p>na świecie w XXI w. – liczebność, zlokalizowanie, przyczyny migracji do danych państw docelowych</p> <ul style="list-style-type: none"> wkład emigracji w polskie życie narodowe w XX i XXI w. Karta Polaka i przykłady jej praktycznego zastosowania 	<p>polskiej, w tym te mające na celu zachowanie polskiej tożsamości narodowej.</p>	<p>i wynikających z <i>Ustawy o Karcie Polaka</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje różne formy aktywności emigracji polskiej, szczególnie te mające na celu zachowanie polskiej tożsamości narodowej; wymienia wybitnych reprezentantów polskiej emigracji, których działalność znacząco wzbogaciła polskie życie narodowe w XX i XXI w.; pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia politykę państwa polskiego wobec emigracji polskiej; przedstawia sylwetki i osiągnięcia wybitnych reprezentantów polskiej emigracji, których działalność znacząco wzbogaciła polskie życie narodowe w XX i XXI w.. 	<p>na celu rozpowszechnienie wiedzy na temat osiągnięć Polaków żyjących poza granicami Rzeczypospolitej [naukowców, polityków, artystów], np. opracowuje publikację do zamieszczenia na stronie internetowej szkoły.</p>
<p>4. Procesy demograficzne na świecie</p>	<ul style="list-style-type: none"> znaczenie pojęć: „przyrost naturalny”, „stagnacja demograficzna”, „eksplozja demograficzna”, „wyż demograficzny”, „regres demograficzny” czynniki wpływające na rozwój demograficzny społeczeństw globalne tendencje demograficzne 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki wpływające na rozwój demograficzny współczesnych społeczeństw; wskazuje przykładowe skutki wyżu i regresu demograficznego; określa, na których kontynentach w ostatnich 30 latach odnotowano stagnację demograficzną, a na których – wzrost demograficzny. 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo stosuje pojęcia „przyrost naturalny”, „stagnacja demograficzna”, „eksplozja demograficzna”, „wyż demograficzny”, „regres demograficzny”; wymienia przyczyny i skutki wyżu demograficznego oraz regresu demograficznego. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie pojęć „eksplozja demograficzna” i „regres demograficzny”; przedstawia przyczyny i skutki eksplozji demograficznej oraz regresu demograficznego we współczesnych społeczeństwach; charakteryzuje [w ujęciu globalnym] współczesne tendencje demograficzne; pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje i ocenia sytuację demograficzną w wybranych państwach świata; analizuje na wybranych przykładach polityki pronatalistyczną i antynatalistyczną prowadzone przez współczesne państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące wybranego aspektu procesów demograficznych we współczesnym świecie.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sytuacja demograficzna w Europie ▪ regres demograficzny i wyż demograficzny: przyczyny, przejawy, skutki 			<p>i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące procesów demograficznych przebiegających we współczesnym świecie.</p>		
<p>5. Tendencje demograficzne w Polsce</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczenie pojęć: „niż demograficzny”, „wyż demograficzny”, „depopulacja”, „współczynnik dzietności”, ▪ znaczenie wzrostu demograficznego dla perspektyw rozwojowych państwa ▪ sytuacja demograficzna we współczesnej Polsce ▪ polityka państwa polskiego mająca na celu przeciwdziałanie niekorzystnym trendom demograficznym 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo stosuje pojęcia „niż demograficzny” i „wyż demograficzny”; ▪ wymienia podstawowe procesy demograficzne przebiegające we współczesnej Polsce; ▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko starzenia się społeczeństwa, oraz przedstawia jego konsekwencje. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jak wzrost demograficzny wpływa na perspektywy rozwojowe państwa polskiego; ▪ podaje przykłady działań podejmowanych przez państwo polskie w celu ograniczenia niekorzystnych trendów demograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć: „niż demograficzny”, „depopulacja”, „współczynnik dzietności”, „suburbanizacja”; ▪ przedstawia przyczyny starzenia się społeczeństwa; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące procesów demograficznych przebiegających we współczesnej Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje zjawiska wyżu demograficznego i niżu demograficznego w Polsce w drugiej połowie XX w. oraz w XXI w. [przyczyny, skutki]; ▪ porównuje sytuację demograficzną w Polsce i wybranych państwach świata; ▪ ocenia politykę państwa polskiego wobec niekorzystnych trendów demograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat: <ul style="list-style-type: none"> - wybranych aspektów procesów demograficznych we współczesnej Polsce; - działań podejmowanych przez państwo w celu ograniczenia niekorzystnych trendów demograficznych.

Zagadnienia	Klasa 2				
	konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
	2	3	4	5	6
I. Państwo, polityka, demokracja					
Temat lekcji: Instytucja państwa					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ cechy państwa ▪ funkcje państwa ▪ rodzaje władzy ▪ legitymizacja władzy ▪ teoria genezy państwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia trzy podstawowe cechy/atributy państwa [terytorialność, suwerenność, przymusowość]; ▪ rozpoznaje i wymienia różne rodzaje władzy; ▪ wymienia podstawowe teorie dotyczące genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; ▪ wymienia podstawowe funkcje państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje klasyczną definicję państwa [G. Jellinek]; ▪ wyjaśnia, na czym polegają trzy podstawowe cechy/atributy państwa [terytorialność, suwerenność, przymusowość]; ▪ rozpoznaje specyficzne cechy władzy państwowej; ▪ wyjaśnia, czym jest legitymizacja władzy; ▪ rozpoznaje poszczególne typy legitymizacji władzy [według M. Webera]; ▪ rozpoznaje podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; ▪ podaje przykłady realizacji poszczególnych funkcji państwa; ▪ odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy, schematy, wyniki badań opinii publicznej, teksty publicystyczne] informacje dotyczące państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje władzę jako zjawisko społeczne; ▪ charakteryzuje podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; ▪ porównuje różne typy legitymizacji władzy [według M. Webera]; ▪ wyjaśnia różnicę między władzą państwową a władzą publiczną. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; ▪ analizuje i porównuje ze sobą różne definicje państwa [np. G. Jellinka, Arystotelesa, marksistów]; ▪ uzasadnia konieczność istnienia państwa; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. funkcji państwa we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opracowuje krytyczną analizę różnych teorii genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; ▪ organizuje debatę na forum społeczności szkolnej, np. na temat funkcji państwa we współczesnym świecie, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, formułując odpowiednie argumenty.

Temat lekcji: Obywatel i obywatelstwo					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ obywatelstwo ▪ prawa i obowiązki obywatela polskiego ▪ nabywanie obywatelstwa ▪ bezpieczeństwa ▪ utrata obywatelstwa ▪ podwójne obywatelstwo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady praw i obowiązków obywatela Polski; ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [prawo ziemi, prawo krwi]; ▪ podaje podstawowy sposób nabycia obywatelstwa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest obywatelstwo; ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [naturalizacja, repatriacja]; ▪ wyjaśnia, kim jest bezpieczeństwa; ▪ wyjaśnia, w jaki sposób można nabyć obywatelstwo polskie; ▪ wyjaśnia kwestię posiadania obywatelstwa kilku państw z uwzględnieniem przepisów prawa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje i porównuje ze sobą sposoby nabywania obywatelstwa polskiego; ▪ wyjaśnia, w jaki sposób i w jakich okolicznościach można utracić obywatelstwo, w tym obywatelstwo polskie; ▪ przedstawia problemy wynikające z braku obywatelstwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje, w jaki sposób instytucja obywatelstwa funkcjonowała w różnych okresach historycznych; ▪ omawia zasadę wyłączności obywatelstwa; ▪ charakteryzuje działania ONZ służące ochronie bezpieczeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące sposobów nabywania obywatelstwa, możliwości posiadania wielu obywatelstw oraz sytuacji bezpieczeństwa w innych państwach.
Temat lekcji: Polityka					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ definicje pojęcia „polityka” ▪ współczesne koncepcje polityki ▪ konflikt polityczny ▪ kompromis polityczny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady działań definiujących politykę; ▪ podaje przykłady współczesnych konfliktów politycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia pochodzenie pojęcia „polityka”; ▪ podaje przykłady różnych definicji i koncepcji polityki; ▪ wymienia przyczyny konfliktów politycznych; ▪ wyjaśnia, na jakich zasadach i w jakich okolicznościach wypracowano wybrane kompromisy polityczne we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje i porównuje ze sobą różne współczesne koncepcje polityki; ▪ analizuje przyczyny, przebieg i konsekwencje przykładowych konfliktów politycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje i porównuje ze sobą różne historyczne definicje pojęcia „polityka”; ▪ omawia i analizuje destruktywne i konstruktywne strategie postępowania w trakcie konfliktu politycznego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje na forum informacje na temat wybranych konfliktów politycznych we współczesnym świecie.
Temat lekcji: Myśl polityczna					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ideologia polityczna ▪ doktryna polityczna ▪ program polityczny ▪ liberalizm ▪ konserwatyzm ▪ socjaldemokracja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjaldemokracji i katolickiej nauki społecznej; ▪ wymienia podstawowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest myśl polityczna; ▪ przedstawia podstawowe założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjaldemokracji i katolickiej nauki społecznej; ▪ omawia podstawowe założenia faszyzmu, nazizmu i komunizmu; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia różnicę między ideologią, doktryną i programem politycznym; ▪ wyjaśnia, czym jest ideologia polityczna; ▪ porównuje ze sobą myśl liberalną, myśl konserwatywną, myśl socjaldemokratyczną i katolicką naukę społeczną; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia genezę myśli liberalnej, konserwatywnej i socjaldemokratycznej oraz katolickiej nauki społecznej, a także wymienia głównych przedstawicieli tych nurtów; ▪ charakteryzuje genezę, założenia i formy działania współczesnych ruchów feministycznych, ekologicznych, alterglobalistycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych ruchów narodowych, regionalnych, separatystycznych we współczesnym świecie; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. współczesnym ruchom

<ul style="list-style-type: none"> ▪ katolicka nauka społeczna ▪ komunizm ▪ faszyzm ▪ nazizm ▪ ruchy społeczne ▪ ruchy narodowe ▪ ruchy separatystyczne ▪ ruchy regionalne ▪ myśli propaństwowa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ założenia faszyzmu, nazizmu i komunizmu; ▪ wymienia podstawowe założenia ideowe ruchów narodowych, regionalnych i separatystycznych oraz myśli propaństwowej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cechy charakterystyczne ruchów społecznych; ▪ porównuje rodzaje ruchów społecznych [ruchy rewolucyjne, reformatorskie, ekspresywne]; ▪ omawia założenia ideowe ruchów narodowych, regionalnych i separatystycznych oraz myśli propaństwowej; ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „alterglobalizm”, „ekologizm”, „feminizm”; ▪ odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, teksty publicystyczne] informacje dotyczące poglądów politycznych rozpowszechnionych w społeczeństwie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje różnice w pojmowaniu równości, wolności i sprawiedliwości w ramach różnych nurtów myśli politycznej; ▪ wyjaśnia, na czym polega klasyfikacja poglądów politycznych na lewicowe i prawicowe; ▪ dokonuje krytyki założeń faszyzmu, nazizmu i komunizmu z uwzględnieniem praw człowieka i zasad demokracji; ▪ omawia genezę myśli faszystowskiej, nazistowskiej i komunistycznej oraz wymienia głównych przedstawicieli tych nurtów; ▪ analizuje przyczyny powstawania ruchów społecznych; ▪ porównuje ze sobą założenia myśli propaństwowej i anarchizmu; ▪ podaje przykłady ruchów narodowych, regionalnych i separatystycznych we współczesnym świecie. 		<p>feministycznym, ekologicznym i alterglobalistycznym, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.</p>
Temat lekcji: Demokracja i jej geneza					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ demokracja przedstawicielska ▪ demokracja bezpośrednia i jej formy ▪ zasady demokracji ▪ geneza demokracji ▪ polskie tradycje demokratyczne ▪ ustrój PRL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje podstawową definicję pojęcia „demokracja”; ▪ wymienia podstawowe zasady demokracji [suwerenności ludu, trójpodziału i równowagi władz, konstytucjonalizm 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia podstawowe zasady demokracji [suwerenności ludu, trójpodziału i równowagi władz, konstytucjonalizmu, praworządności, pluralizmu]; ▪ wyjaśnia etymologię słowa „demokracja”; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między demokracją 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między demokracją formalną a demokracją realną, ▪ omawia wpływ myśli oświeceniowej na proces kształtowania się fundamentów współczesnej demokracji; ▪ udowadnia, że rozwiązania polityczno-ustrojowe z okresu tzw. Polski Ludowej [monizm, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia zasady i formy organizacyjne demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej; ▪ charakteryzuje średniowieczne reprezentacje stanowe, w tym przedstawia genezę współczesnego parlamentaryzmu; ▪ dokonuje krytycznej analizy ustroju demokratycznego, w tym wskazuje pozytywne i negatywne aspekty jego funkcjonowania; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę na forum społeczności szkolnej, np. na temat: <ul style="list-style-type: none"> - wad i zalet demokracji. - wyzwań stojących przed demokracją we współczesnym świecie, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ demokracja a autorytaryzm i totalitaryzm 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ u, praworządności, pluralizmu); ▪ podaje przykładowe formy demokracji bezpośredniej i pośredniej; ▪ wyjaśnia, na czym polega powszechne prawo wyborcze; ▪ wymienia podstawowe cechy ustroju z okresu tzw. Polski Ludowej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ bezpośrednią a demokracją pośrednią; ▪ rozpoznaje podstawowe formy demokracji bezpośredniej [referendum, plebiscyt, inicjatywa ludowa, weto ludowe]; ▪ wymienia główne fazy procesu kształtowania się demokracji; ▪ wymienia główne fazy procesu upowszechniania się praw wyborczych; ▪ przedstawia podstawowe zasady ustrojowe zawarte w artykułach henrykowskich; ▪ przyporządkowuje do podstawowych zasad demokracji konkretne przepisy konstytucji marcowej; ▪ omawia rozwiązania polityczno-ustrojowe z okresu tzw. Polski Ludowej [monizm, kierownicza rola gremiów decyzyjnych PZPR, system fikcji ustrojowych]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kierownicza rola gremiów decyzyjnych PZPR, system fikcji ustrojowych] miały charakter niedemokratyczny; ▪ porównuje ze sobą zasady i przepisy prawne zawarte w konstytucjach polskich z 1921 i 1952 roku. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia stwierdzenie o niedemokratycznym charakterze rozwiązań polityczno-ustrojowych z okresu tzw. Polski Ludowej [ludowładztwo, jednolitość władzy państwowej, społeczna własność środków produkcji, centralizm demokratyczny]. 	
Temat lekcji: Transformacja ustrojowa – od PRL do III RP					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ demokratyzacja ▪ transformacja ustrojowa ▪ reformy ▪ rewolucja ▪ komunizm ▪ Okrągły Stół ▪ dekomunizacja ▪ lustracja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje podstawowe elementy rewolucji i reformy rozumianych jako dwa modele zmiany ustroju państwa; ▪ wymienia główne postanowienia tzw. Okrągłego Stołu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ na wybranych przykładach przedstawia różne modele demokratyzacji; ▪ wskazuje podstawowe różnice między reformą a rewolucją rozumianymi jako dwa modele zmiany ustroju państwa; ▪ przedstawia główne etapy procesu demokratyzacji państwa polskiego; ▪ charakteryzuje główne postanowienia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia założenia teorii demokratyzacji Samuela Huntingtona; ▪ wskazuje cechy reformy i rewolucji obecne w procesie demokratyzacji, który przebiegał w Polsce na przełomie lat 80. i 90. XX wieku; ▪ omawia główne elementy sporu dotyczącego oceny tzw. porozumień okrągłostołowych w Polsce; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne etapy światowego procesu demokratyzacji w XIX i XX wieku; ▪ ocenia rolę Michała Gorbaczowa w procesie dekomunizacji; ▪ na podstawie dostępnej literatury [np. fragmentów pracy <i>Pamięć po komunizmie</i> Pawła Śpiewaka] dokonuje krytycznej analizy zróżnicowanych ocen dotyczących epoki tzw. Polski Ludowej, funkcjonujących w pamięci społecznej, oraz różnych poglądów na 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy procesu demokratyzacji w Polsce z przełomu lat 80. i 90., w tym ocenia społeczno-ekonomiczne, polityczne i kulturowe skutki tych przemian.

		<p>tzw. Okrągłego Stołu w Polsce;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ poprawnie posługuje się terminami „dekomunizacja” i „lustracja”; ▪ wymienia główne zasady regulujące proces lustracji w Polsce; ▪ przedstawia główne cechy wybranych modeli dekomunizacji i lustracji; ▪ rozwija skrótowiec „IPN”; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące społecznej oceny okresu tzw. Polski Ludowej oraz procesu transformacji ustrojowej państwa polskiego i lustracji; ▪ na podstawie dostępnej literatury [np. fragmentów pracy <i>Pamięć po komunizmie</i> Pawła Śpiewaka] omawia zróżnicowane oceny dotyczące epoki tzw. Polski Ludowej, funkcjonujące w pamięci społecznej, oraz przedstawia różne poglądy na kwestię rozliczenia tego okresu [w tym lustracji]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia etapy procesu dekomunizacji i lustracji w Polsce; ▪ charakteryzuje rolę Instytutu Pamięci Narodowej w procesie dekomunizacji i lustracji; ▪ ocenia wybrane modele dekomunizacji i lustracji. 	<p>kwestię rozliczenia tego okresu [w tym lustracji].</p>	
Temat lekcji: Współczesna demokracja – problemy i zagrożenia					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ korupcja ▪ przeciwdziałanie korupcji ▪ nepotyzm ▪ populizm 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje zjawisko populizmu we współczesnej polityce; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cechy populizmu; ▪ wymienia konsekwencje zjawiska populizmu we współczesnej polityce; ▪ odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy, schematy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje ze sobą populizm i demagogię; ▪ przedstawia czynniki sprzyjające rozwojowi korupcji oraz skutki tego procederu; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje wybrane ruchy populistyczne; ▪ charakteryzuje różne formy [w tym formy historyczne] nepotyzmu, demagogii, klientelizmu, kumoterstwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę na forum społeczności szkolnej, np. na temat współczesnego populizmu, i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji;

<ul style="list-style-type: none"> ▪ ruchy populistyczne ▪ demagogia ▪ klientelizm ▪ kumoterstwo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje patologie życia publicznego: korupcję, nepotyzm, demagogię, klientelizm i kumoterstwo. 	<p>prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne] informacje dotyczące populizmu, demagogii, korupcji, nepotyzmu, klientelizmu i kumoterstwa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje poznane metody przeciwdziałania korupcji i wymienia instytucje powołane do zwalczania tego zjawiska; ▪ analizuje dane dotyczące skali zjawiska korupcji w Polsce i na świecie; ▪ wykazuje znaczenie klientelizmu w sprawowaniu władzy – na podstawie wybranej literatury [np. rozdziałów VIII i XIII pracy <i>Nierówna przyjaźń. Układy klientalne w perspektywie historycznej</i> Antoniego Mączaka, rozdziału IV rozprawy <i>Demokracja</i> Charles’a Tilly’ego oraz artykułu <i>Klany, kliki i zawłaszczone państwa</i> Janine R. Wedel]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje, prezentuje informacje na temat wybranego współczesnego ruchu populistycznego.
--	---	--	---	--

II. Społeczeństwo a polityka

Temat lekcji: Społeczeństwo obywatelskie

<ul style="list-style-type: none"> ▪ idee dotyczące społeczeństwa obywatelskiego i jego istota ▪ funkcje społeczeństwa obywatelskiego ▪ społeczeństwo obywatelskie w Polsce w XX wieku ▪ kapitał społeczny ▪ zaufanie społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne idee związane ze społeczeństwem obywatelskim; ▪ podaje przykłady codziennych zachowań sprzyjających budowaniu kapitału społecznego. lub prowadzących do jego zniszczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne idee związane ze społeczeństwem obywatelskim; ▪ wymienia główne etapy procesu kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w XX wieku oraz związane z tym procesem problemy; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „kapitał społeczny” i „zaufanie społeczne”; ▪ wyjaśnia, jakie znaczenie mają zaufanie społeczne i kapitał społeczny dla 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje główne funkcje społeczeństwa obywatelskiego; ▪ przedstawia XIX-wieczne tradycje polskiego społeczeństwa obywatelskiego; ▪ omawia funkcje kapitału społecznego; ▪ porównuje poziom zaufania społecznego i kapitału społecznego w Polsce i w wybranych krajach europejskich. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje ze sobą różne koncepcje społeczeństwa obywatelskiego; ▪ charakteryzuje formy funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w czasach komunistycznych; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat kapitału społecznego i społeczeństwa obywatelskiego w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat kapitału społecznego i społeczeństwa obywatelskiego w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat kapitału społecznego oraz społeczeństwa obywatelskiego w Polsce i w wybranych państwach świata.
--	--	--	--	---	--

		<p>właściwego funkcjonowania demokracji;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące zaufania i kapitału społecznego. 			
Temat lekcji: Organizacje pozarządowe					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ trzeci sektor działalności społeczno-gospodarczej ▪ działalność organizacji pozarządowych ▪ stowarzyszenia ▪ fundacje ▪ organizacje pożytku publicznego ▪ think-tank 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady stowarzyszeń i fundacji o zasięgu ogólnopolskim; ▪ wymienia podstawowe cechy organizacji pozarządowych; ▪ wskazuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Rzeczypospolitej Polskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje status prawny stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Polsce; ▪ odszukuje i prezentuje informacje na temat funkcjonowania wybranej organizacji z trzeciego sektora; ▪ charakteryzuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Polsce; ▪ wymienia formy społecznego wsparcia dla organizacji pożytku publicznego; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł dane statystyczne dotyczące funkcjonowania organizacji trzeciego sektora; ▪ wymienia zakres niezbędnych uregulowań, które muszą zostać uwzględnione w statucie stowarzyszenia; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje trzy sektory działalności społeczno-gospodarczej w państwie; ▪ omawia procedurę rejestracji stowarzyszeń w Polsce; ▪ porównuje sposób zakładania oraz zasady funkcjonowania fundacji i stowarzyszeń w Polsce; ▪ interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe [źródła narracyjne, ikonograficzne] dotyczące organizacji z trzeciego sektora; ▪ przedstawia działalność wybranego think tanku. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa, jakie znaczenie ma funkcjonowanie organizacji z trzeciego sektora życia publicznego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza kampanię społeczną mającą na celu wypromowanie wybranej organizacji pozarządowej; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji; ▪ aktywnie działa w jednej z organizacji pozarządowych.

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje według wzoru projekt statutu stowarzyszenia lub fundacji ▪ wyjaśnia, czym są think tanki i jaką rolę odgrywają. 			
Temat lekcji: Spółdzielczość i organizacje zawodowe					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ spółdzielnia ▪ spółdzielczość w Polsce ▪ związki zawodowe w Polsce ▪ organizacja pracodawców ▪ samorząd zawodowy ▪ grupa interesu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega spółdzielczość; ▪ podaje przykłady spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wymienia cele i przykładowe działania związków zawodowych; ▪ wymienia główne centrale związków zawodowych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia rodzaje spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ charakteryzuje cele działalności związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych; ▪ podaje przykłady działań typowych dla związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych; ▪ wyjaśnia, czym jest grupa interesu; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące związków zawodowych, organizacji pracodawców, samorządów zawodowych i spółdzielni. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia związki zawodowe i centrale związkowe funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ prezentuje organizacje pracodawców funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ porównuje ze sobą cele i formy działania związków zawodowych i organizacji pracodawców; ▪ wyjaśnia, czym jest lobbing; ▪ interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania spółdzielni, związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych w Rzeczypospolitej Polskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia tradycje ruchu spółdzielczego w Polsce; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. roli związków zawodowych we współczesnych państwach demokratycznych; ▪ interpretuje przepisy prawne określające zasady prowadzenia lobbingu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę, np. na temat roli związków zawodowych we współczesnych państwach demokratycznych, oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych związku zawodowego, organizacji pracodawców, samorządu zawodowego lub spółdzielni.
Temat lekcji: Kultura polityczna					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ elementy kultury politycznej ▪ kultura polityczna jednostki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady zachowań świadczących o poziomie kultury politycznej w 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest kultura polityczna społeczeństwa; ▪ charakteryzuje poszczególne typy kultury politycznej w ujęciu klasycznym; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje proces kształtowania się kultury politycznej jednostki i społeczeństwa; ▪ analizuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje typy polityków według klasyfikacji Maxa Webera; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. kultury politycznej współczesnego społeczeństwa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę, np. na temat kultury politycznej współczesnego społeczeństwa polskiego, i aktywnie uczestniczy

<ul style="list-style-type: none"> ▪ typy kultury politycznej ▪ kultura polityczna w Polsce 	<p>danym społeczeństwie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [dane statystyczne, tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące postaw przyjmowanych przez członków społeczeństwa polskiego wobec instytucji publicznych i polityków. 	<p>publicznej – kulturę polityczną wybranych społeczeństw, grup społecznych lub formacji politycznych.</p>		<p>w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przeprowadza na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną promującą wartości, działania lub postawy właściwe dla obywatelskiej kultury politycznej;
Temat lekcji: Postawy i zachowania polityczne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ partycypacja polityczna ▪ formy partycypacji politycznej ▪ demokracja uczestnicząca ▪ aktywność wyborcza ▪ zgromadzenie publiczne ▪ petycje ▪ nieposłuszeństwo obywatelskie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przyczyny absencji wyborczej we współczesnych państwach demokratycznych, w tym w Polsce; ▪ wymienia formy konwencjonalnej partycypacji politycznej w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ podaje przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów „frekwencja wyborcza” i „absencja wyborcza”; ▪ odczytuje z różnych źródeł informacje dotyczące frekwencji wyborczej w Polsce; ▪ podaje przykłady czynników, które wpływają na zmianę preferencji politycznych wyborców w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wyjaśnia, czym jest partycypacja polityczna; ▪ wymienia formy niekonwencjonalnej partycypacji politycznej w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ podaje historyczne i współczesne przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa; ▪ wymienia podstawowe cechy obywatelskiego nieposłuszeństwa; ▪ sporządza według wzoru przykładową petycję. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje frekwencję wyborczą w Polsce i w innych państwach demokratycznych; ▪ uzasadnia, że korzystanie przez obywateli z praw i wolności politycznych jest konieczne dla właściwego funkcjonowania demokracji; ▪ charakteryzuje główne formy partycypacji politycznej: konwencjonalną, niekonwencjonalną, symboliczną; ▪ wyjaśnia, na czym polega demokracja uczestnicząca; ▪ interpretuje przepisy prawne dotyczące różnych form partycypacji politycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje i ocenia różne formy partycypacji politycznej; ▪ charakteryzuje i ocenia różne sposoby podnoszenia frekwencji wyborczej w państwach demokratycznych; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np.: <ul style="list-style-type: none"> - znaczenia partycypacji politycznej we współczesnej Polsce, - historycznym i współczesnym przejawom obywatelskiego nieposłuszeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np.: <ul style="list-style-type: none"> - znaczeniu partycypacji politycznej we współczesnej Polsce; - historycznym i współczesnym przejawom obywatelskiego nieposłuszeństwa, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.

Temat lekcji: Media masowe					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ rodzaje mediów masowych ▪ funkcje mediów ▪ media społecznościowe ▪ czwarta władza ▪ media a debata publiczna ▪ media w Polsce ▪ media w państwach totalitarnych i autorytarnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady mediów masowych; ▪ wymienia główne funkcje mediów; ▪ podaje przykłady dowodzące, że media wywierają wpływ na sprawowanie władzy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jaką rolę odgrywają współczesne media w debacie publicznej; ▪ zbiera i przedstawia informacje na temat przebiegu debaty publicznej dotyczącej wybranego problemu; ▪ omawia główne funkcje mediów; ▪ charakteryzuje główne typy mediów działających w Polsce; ▪ charakteryzuje wybrany tygodnik społeczno-polityczny wychodzący w Polsce – z uwzględnieniem grupy odbiorców, formy przekazu, orientacji ideologicznej, typu własności; ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „media masowe”, „media społecznościowe”, „czwarta władza”; ▪ podaje przykłady kontroli realizowanej przez media wobec organów władzy; ▪ odczytuje z różnorodnych źródeł [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące mediów masowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne etapy rozwoju mediów masowych; ▪ porównuje funkcjonowanie mediów w państwach demokratycznych i niedemokratycznych [autorytarnych i totalitarnych]; ▪ wykazuje, że poziom krytycyzmu mediów często zależy od ich orientacji politycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje i ocenia funkcjonowanie wybranych mediów społecznościowych; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat wpływu mediów społecznościowych na: <ul style="list-style-type: none"> - na życie młodych ludzi w Polsce, - funkcjonowanie społeczeństw demokratycznych, - przemiany społeczno-polityczne na świecie; - charakter debaty publicznej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat przypadków ograniczania wolności mediów we współczesnych państwach demokratycznych i niedemokratycznych; ▪ organizuje debatę na forum społeczności szkolnej na temat wpływu mediów społecznościowych na: <ul style="list-style-type: none"> - życie młodych ludzi w Polsce, - funkcjonowanie społeczeństw demokratycznych, - przemiany społeczno-polityczne na świecie; - charakter debaty publicznej w Polsce, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Przekazy medialne					

<ul style="list-style-type: none"> ▪ fakty i opinie ▪ weryfikacja źródeł informacji ▪ fake newsy ▪ propaganda ▪ bańka informacyjna ▪ manipulacja w mediach ▪ mechanizmy manipulacji medialnej ▪ etyka dziennikarska ▪ Rada Etyki Mediów ▪ kampanie społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odróżnia w przekazach medialnych fakty od opinii; ▪ podaje przykłady manipulacji stosowanych w przekazach medialnych; ▪ wymienia podstawowe zasady etyki dziennikarskiej; ▪ podaje przykłady zagrożeń wynikających z bezkrytycznego korzystania ze współczesnych mediów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe mechanizmy manipulacji wykorzystywane w mediach; ▪ wymienia zasady krytycznej analizy przekazów medialnych; ▪ przedstawia rolę Rady Etyki Mediów w Polsce; ▪ właściwie posługuje się pojęciami: „propaganda”, „manipulacja”, „bańka informacyjna”, „kampania społeczna”; ▪ przedstawia zagrożenia wynikające z bezkrytycznego korzystania ze współczesnych mediów; ▪ określa cechy kampanii społecznych; ▪ omawia poszczególne etapy realizacji kampanii społecznej; ▪ przedstawia cele i zadania wybranej kampanii społecznej; ▪ wyjaśnia, jaką rolę odgrywają media społecznościowe we współczesnym życiu politycznym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranego przekazu medialnego; ▪ charakteryzuje wybrane mechanizmy manipulacji medialnej; ▪ podaje cechy propagandy; ▪ wymienia przyczyny powstawania baniek informacyjnych i zagrożenia wynikające z ich istnienia; ▪ analizuje przepisy prawne z <i>Karty etycznej mediów</i> obowiązującej w Polsce; ▪ analizuje przebieg wybranej kampanii społecznej, w tym ocenia trafność i efektywność działań podjętych w jej ramach; ▪ opracowuje ramowy program kampanii społecznej dotyczącej wybranego problemu z życia społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różnorodne przekazy medialne dotyczące wybranego problemu z życia publicznego, ze szczególnym uwzględnieniem zastosowanych metod manipulacji; ▪ porównuje wybrane kampanie społeczne; ▪ ocenia, z uwzględnieniem zasad etyki dziennikarskiej, wybrany tygodnik społeczno-polityczny wydawany w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza, np. na forum społeczności szkolnej, kampanię społeczną dotyczącą wybranego problemu życia społecznego.
Temat lekcji: Opinia publiczna					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ istota opinii publicznej ▪ badania opinii publicznej ▪ sondaże ▪ sondaże a rzeczywistość 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega badanie opinii publicznej i czemu ono służy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe zasady badania opinii publicznej; ▪ omawia poszczególne etapy procesu przeprowadzania sondaży; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [tabele, wykresy i schematy] informacje 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje narzędzia wykorzystywane w badaniach opinii publicznej; ▪ przygotowuje i przeprowadza w najbliższym otoczeniu minisondaż opinii publicznej dotyczący wybranego zagadnienia; ▪ podaje przykłady wpływu opinii publicznej i postaw 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje możliwość wpływu opinii publicznej i postaw politycznych rozpowszechnionych w społeczeństwie na decyzje organów władzy różnego szczebla; ▪ przedstawia w tabeli lub na wykresie wyniki przeprowadzonego przez siebie minisondażu opinii publicznej oraz przeprowadza ich analizę. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy dotyczącej narzędzi, które służą do badania opinii publicznej, oraz sposobów wykorzystywania wyników tego typu pomiarów.

		<p>dotyczące wyników badań opinii publicznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie posługuje się terminami: „badanie opinii publicznej”, „sondaż”; ▪ podaje przykłady ośrodków zajmujących się badaniem opinii publicznej w Polsce. 	<p>politycznych rozpowszechnionych w społeczeństwie na decyzje organów władzy różnego szczebla.</p>		
III. Systemy partyjne i wyborcze					
Temat lekcji: Partie polityczne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ cechy i funkcje partii politycznych ▪ geneza partii politycznych ▪ rodzaje partii politycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne funkcje i formy aktywności partii politycznych w państwach demokratycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne cechy demokratycznych partii politycznych; ▪ charakteryzuje główne funkcje i formy aktywności partii politycznych w państwach demokratycznych; ▪ przedstawia związki między partiami politycznymi a społeczeństwem; ▪ prawidłowo posługuje się terminem „polityka bez ideologii”; ▪ rozpoznaje przejawy polityki bez ideologii. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne etapy ewolucji instytucjonalnej i ideologicznej partii politycznych; ▪ przedstawia typologie partii politycznych; ▪ omawia na wybranych przykładach zjawisko kryzysu partii politycznych; ▪ odczytuje z różnych źródeł [teksty narracyjne i normatywne, źródła ikonograficzne, wykresy i tabele prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące współczesnych partii politycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje podziały socjopolityczne występujące w Europie Zachodniej i Europie Środkowo-Wschodniej; ▪ opisuje partie polityczne z zastosowaniem diagramu Nolana; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat roli partii politycznych w społeczeństwie demokratycznym oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi i przedstawia informacje dotyczące zjawiska kryzysu partii mainstreamowych w Europie.
Temat lekcji: Systemy partyjne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ rodzaje systemów partyjnych ▪ system partyjny a ustrój państwa ▪ systemy partyjne w wybranych państwach 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje główne cechy dwublokowego systemu partyjnego i systemu wielopartyjnego; ▪ wymienia główne cechy systemu monopartyjnego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest system partyjny; ▪ wymienia główne cechy poszczególnych systemów partyjnych w państwach demokratycznych [systemy: dwupartyjny, dwublokowy, partii dominującej, dwóch partii dominujących, rozbitcia wielopartyjnego, kooperacji partii]; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wykazuje, że w państwach niedemokratycznych mogą istnieć systemy charakteryzujące się pozornym pluralizmem lub takie, w których partie nie mają realnego znaczenia; ▪ analizuje systemy partyjne w wybranych państwach demokratycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje zasady, uwarunkowania i konsekwencje funkcjonowania różnych systemów partyjnych w państwach demokratycznych [systemy: dwupartyjny, dwublokowy, partii dominującej, dwóch partii dominujących, rozbitcia wielopartyjnego, kooperacji partii]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat zasad funkcjonowania systemów partyjnych w wybranych państwach demokratycznych i niedemokratycznych.

		<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne cechy systemów partyjnych w państwach niedemokratycznych [systemy: monopartyjny, partii hegemonicznej]. 			
Temat lekcji: Partie polityczne w Polsce					
<ul style="list-style-type: none"> status prawny partii politycznej finansowanie partii system partyjny w Polsce postulaty głównych partii politycznych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne cechy i cele działania partii politycznych; podaje nazwy głównych partii politycznych działających w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> interpretuje przepisy <i>Konstytucji RP</i> dotyczące pluralizmu politycznego; charakteryzuje partie polityczne działające współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej – z uwzględnieniem reprezentowanych przez te ugrupowania ideologii; omawia pozycję poszczególnych partii politycznych w Polsce w świetle ostatnich wyborów parlamentarnych; odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące stosunku społeczeństwa polskiego do partii politycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje fazy rozwoju systemu partyjnego w Rzeczypospolitej Polskiej; przedstawia i analizuje kryteria klasyfikacji partii politycznych w Polsce; interpretuje przepisy prawne z <i>Ustawy o partiach politycznych</i>; analizuje zasady finansowania partii politycznych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat sposobów finansowania partii politycznych w Polsce; dokonuje analizy wybranych przepisów ze statutów partii politycznych działających w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat sposobów finansowania partii politycznych w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Opozycja polityczna					
<ul style="list-style-type: none"> funkcje opozycji politycznej zadania opozycji rodzaje opozycji opozycja w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest opozycja polityczna; wymienia partie należące do 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje opozycji politycznej i przykłady realizowanych przez nią zadań; 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega różnica między opozycją polityczną a opozycją parlamentarną; 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje różne rodzaje opozycji politycznej; analizuje dyskurs współczesnej opozycji dotyczący ograniczania jej praw i ocenia trafność argumentów 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje krytycznej analizy współczesnych podziałów w politycznych w Polsce.

	opozycji politycznej w Polsce.	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela podstawowe rodzaje opozycji; podaje przyklady ograniczania praw opozycji we wspolczesnej polityce. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje role opozycji politycznej w wybranych procedurach sprawowania wladzy; wyjasnia znaczenie terminow: „obstrukcja parlamentarna”, „koabitacja”; omawia – na wspolczesnych przykladach – przypadki ograniczania praw opozycji. 	zgloszanych przez politykow opozycyjnych.	
Temat lekcji: Wybory i systemy wyborcze					
<ul style="list-style-type: none"> zasady wyborcze funkcje wyborow system wieksosciowy system proporcjonalny system mieszany 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia konstytucyjne zasady wyborcze; podaje przyklady organow wladzy publicznej wyfanianych w wyborach; podaje przyklady naruszania zasad regulujacych procedury wyborcze; podaje glowne cechy systemow wyborczych: proporcjonalnego i wieksosciowego. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia funkcje wyborow w panstwach demokratycznych i niedemokratycznych; wyjasnia podstawowe zasady wyborcze; rozpoznaje systemy wyborcze: wieksosciowy, proporcjonalny i mieszany; wlasciwie posluguje sie terminem „próg wyborczy” [„klauzura zaporowa”]; przedstawia wplyw systemow wyborczych na ksztalt systemow partyjnych; przedstawia rozwiazania prawne w systemie proporcjonalnym, ktore sprzyjaja personalizacji wyborow i stabilnosci rządu. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjasnia znaczenie terminow: „rownosc formalna”, „rownosc materialna”, „wybory pluralne”, „nierowna reprezentacja”, „gerrymandering”; porownuje funkcje wyborow w panstwach demokratycznych i niedemokratycznych; przedstawia metody lamania zasad regulujacych procedury wyborcze oraz przyczyny i skutki tego typu naruszen; interpretuje przepisy z aktow prawnych okreslajacych zasady wyborcze. 	<ul style="list-style-type: none"> porownuje ze soba poszczegolne systemy wyborcze; porownuje rone metody przeliczania glowow w systemie proporcjonalnym i przedstawia konsekwencje ich zastosowania [metoda d’Hondta, metoda Sainte-Laguë, metoda Hare’a-Niemeyera]; analizuje argumenty na rzecz poszczegolnych systemow wyborczych: wieksosciowego, proporcjonalnego i mieszanego. 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat systemow wyborczych w wybranych panstwach swiata.
Temat lekcji: Kampania wyborcza					
<ul style="list-style-type: none"> marketing polityczny kampania wyborcza slogany plakaty ulotki 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia glowne cele kampanii wyborczych; podaje przyklady form przekazu i srodkow perswazji 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia glowne cechy kampanii wyborczej; wymienia glowne formy przekazu i srodki perswazji wykorzystywane w kampaniach wyborczych; 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje wybrane elementy kampanii wyborczej [w tym hasla wyborcze, slogany, plakaty, ulotki, spoty i memy internetowe] pod katem ich skutecznosci, atrakcyjnosci 	<ul style="list-style-type: none"> porownuje strategie wybranych partii politycznych w kilku ostatnich kampaniach wyborczych; wyjasnia, z czego wynikaja roznice miedzy wynikami wyborow a wynikami sondazy przedwyborczych. 	<ul style="list-style-type: none"> organizuje na forum spolecznosci szkolnej debate dotuczaca zasad, ktore powinny byc przestrzegane przez uczestnikow kampanii wyborczych w panstwie demokratycznym, oraz

<ul style="list-style-type: none"> ▪ spoty ▪ memy ▪ internet w kampanii wyborczej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wykorzystywanych w kampaniach wyborczych; ▪ podaje przykłady haseł wyborczych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne cechy skutecznych haseł wyborczych; ▪ wyjaśnia, jaka jest rola internetu we współczesnych kampaniach wyborczych; ▪ podaje przykłady nieetycznego wykorzystywania mediów społecznościowych w kampaniach wyborczych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ i zgodności z programem danej partii politycznej; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące kampanii wyborczych, w tym programy wyborcze partii politycznych; ▪ wyjaśnia, na czym polega wpływ sondaży przedwyborczych na wynik wyborów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ bierze aktywny udział w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.
--	---	--	--	---

IV. Ustroje polityczne współczesnych państw

Temat lekcji: Sprawowanie władzy

<ul style="list-style-type: none"> ▪ podmioty władzy ▪ podział organów państwowych ▪ środki sprawowania władzy ▪ systemy sprawowania władzy [demokratyczny, autokratyczny] ▪ przywództwo ▪ przywództwo polityczne ▪ cechy przywódców politycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega sprawowanie władzy; ▪ podaje przykłady działań wykonywanych w ramach sprawowania władzy; ▪ wymienia przykładowe cechy przywódców politycznych w państwie demokratycznym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podmioty sprawujące władzę; ▪ wskazuje środki sprawowania władzy; ▪ wymienia cechy pożądane u przywódców politycznych w państwie demokratycznym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia cechy pożądane u przywódców politycznych w państwie demokratycznym; ▪ porównuje sposoby sprawowania władzy w państwach demokratycznym i niedemokratycznym; ▪ na podstawie literatury [np. fragmentów rozprawy <i>Księżę</i> Niccolò Machiavellego lub reportażu <i>Cesarz</i> Ryszarda Kapuścińskiego] wskazuje podstawowe mechanizmy sprawowania władzy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne style przywództwa politycznego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy przywództwa politycznego na podstawie literatury np. fragmentów tekstu <i>Księżę</i> Niccolò Machiavellego lub fragmentów tekstu <i>Cesarz</i> Ryszarda Kapuścińskiego.
--	---	---	--	---	---

Temat lekcji: Monarchie i republiki

<ul style="list-style-type: none"> ▪ forma rządu ▪ forma państwa ▪ monarchia dziedziczna ▪ monarchia elekcyjna ▪ ustroje polityczne współczesnych monarchii 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje typy współczesnych monarchii; ▪ wymienia współczesne monarchie europejskie; ▪ podaje podstawowe formy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cechy współczesnych monarchii absolutnych, konstytucyjnych, parlamentarnych; ▪ właściwie posługuje się terminami „forma rządu” i „forma państwa”; ▪ przedstawia sposoby wyboru głowy państwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje współczesne monarchie absolutne, konstytucyjne i parlamentarne; ▪ analizuje normy dotyczące sukcesji we współczesnych monarchiach; ▪ porównuje znaczenie terminów „forma rządu” i „forma państwa”; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje informacje dotyczące funkcjonowania kolegialnej głowy państwa w wybranych państwach świata; ▪ gromadzi i przedstawia informacje na temat kompetencji głowy państwa w wybranej monarchii współczesnej; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą zagadnienia przyszłości monarchii we współczesnym świecie [uczniowie rozważają problem na przykładzie monarchii brytyjskiej], a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji,
--	--	---	--	--	---

<ul style="list-style-type: none"> ▪ typy współczesnych monarchii ▪ monarchia ▪ kompetencje głowy państwa we współczesnych monarchiach ▪ sukcesja ▪ porządek sukcesji ▪ elekcja ▪ rola głowy państwa w republice ▪ funkcje prezydenta ▪ wybór prezydenta ▪ kolegialne głowy państwa 	<p>funkcjonowania głowy państwa we współczesnych republikach [organ jednoosobowy, organ kolegialny].</p>	<p>wykorzystywane we współczesnych republikach;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia klasyczne kompetencje głowy państwa we współczesnych systemach republikańskich; ▪ charakteryzuje podstawowe formy funkcjonowania głowy państwa we współczesnych republikach [organ jednoosobowy, organ kolegialny]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady kolegialnych organów pełniących funkcję głowy państwa; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące organów pełniących funkcję głowy państwa w różnych systemach rządów i różnych państwach. 	<p>głowy państwa w wybranych państwach świata.</p>	<p>budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.</p>
Temat lekcji: Władza ustawodawcza					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ parlament ▪ parlament jednoizbowy ▪ parlament dwuizbowy ▪ proces legislacyjny ▪ funkcjonowanie parlamentu ▪ organy wewnętrzne parlamentu ▪ mandat parlamentarny ▪ immunitet parlamentarny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest parlament; ▪ wymienia funkcje parlamentu w państwie demokratycznym; ▪ właściwie posługuje się terminami: „mandat” i „immunitet”. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje funkcje legislatywy w państwie demokratycznym: ustrojodawczą, ustawodawczą, kontrolną i kreacyjną; ▪ rozróżnia od siebie struktury parlamentu: monokameralną i bikameralną; ▪ rozpoznaje dwa podstawowe tryby pracy parlamentu; ▪ właściwie posługuje się terminami: „inicjatywa ustawodawcza”, „proces legislacyjny”, „legislacyja”; ▪ wyjaśnia, na czym polega zasada jawności obrad parlamentu; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy ustawodawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach; ▪ porównuje immunitety parlamentarne: formalny i materialny; ▪ analizuje wady i zalety immunitetów parlamentarnych: formalnego i materialnego; ▪ wymienia konsekwencje stosowania mandatu wolnego i mandatu związanego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia uwarunkowania wpływające na funkcjonowanie bikameralnych parlamentów; ▪ przedstawia argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat wad i zalet monokameralnej i bikameralnej struktury parlamentu; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji wybranych państw świata odnoszące się do władzy ustawodawczej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych z władzą ustawodawczą we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; ▪ gromadzi, analizuje, porównuje i przedstawia informacje na temat parlamentów w wybranych państwach świata [struktura, zasady regulujące proces legislacyjny, organizacja wewnętrzna].

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polegają mandat wolny i mandat związany; ▪ wyjaśnia, na czym polega immunitet parlamentarny. 			
Temat lekcji: Władza wykonawcza					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ modele władzy wykonawczej ▪ głowa państwa ▪ rząd ▪ sposoby wyłaniania rządu ▪ odpowiedzialność polityczna ▪ koalicja rządowa ▪ typy koalicji rządowych ▪ rząd mniejszościowy ▪ współrządzenie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polegają zadania władzy wykonawczej; ▪ podaje przykłady organów władzy wykonawczej; ▪ wyjaśnia, jaką rolę odgrywają w państwie demokratycznym głowa państwa oraz premier/kanclerz; ▪ wymienia etapy typowego procesu tworzenia rządu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie posługuje się terminami: „egzekutywa”, „wotum zaufania”; ▪ rozróżnia dwa modele władzy wykonawczej: monokratyczny i dualistyczny; ▪ wyjaśnia, na czym polega odpowiedzialność polityczna [indywidualna i kolegialna]; ▪ wyjaśnia, na czym polega funkcjonowanie rządów: koalicyjnego, większościowego i mniejszościowego; ▪ przedstawia mechanizmy tworzenia koalicji gabinetowych; ▪ wymienia różne możliwe typy relacji między głową państwa a rządem; ▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko koabitacji, odwołując się do przykładów znanych z Republiki Francuskiej; ▪ charakteryzuje relacje między premierem i jego gabinetem a monarchą w Wielkiej Brytanii. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje sposób powoływania rządu w Republice Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej; ▪ porównuje rozwiązania regulujące kwestię odpowiedzialności politycznej w Republice Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej; ▪ porównuje sytuację rządów mniejszościowych i większościowych, z uwzględnieniem ich stabilności i dostępnych im możliwości działania; ▪ porównuje funkcjonowanie koalicji rządowych w Republice Federalnej Niemiec i Republice Francuskiej; ▪ odczytuje z różnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy wykonawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne typy koalicji rządowych; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji wybranych państw świata odnoszące się do władzy wykonawczej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania organów władzy wykonawczej w wybranych państwach świata.
Temat lekcji: Systemy polityczne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ system parlamentarno-gabinetowy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przyporządkowuje do wybranych państw [Wielka 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest system polityczny; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ze sobą elementy klasycznych systemów rządów: - uprawnienia głowy państwa, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat wybranych

<ul style="list-style-type: none"> ▪ system prezydencki ▪ system kanclerski ▪ system semiprezydencki ▪ system parlamentarno-komitetowy ▪ system superprezydencki 	<p>Brytania, Francja, Niemcy, Szwajcaria, USA, Rosja]</p> <p>funkcjonujące w nich systemy rządów;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje typowe cechy systemów parlamentarno-gabinetowego i prezydenckiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa, które systemy rządów dominują na poszczególnych kontynentach; ▪ wymienia podstawowe cechy systemów: <ul style="list-style-type: none"> - parlamentarno-gabinetowego, - prezydenckiego, - kanclerskiego, - semiprezydenckiego, - parlamentarno-komitetowego, - superprezydenckiego; ▪ charakteryzuje podstawowe rozwiązania ustrojowe [organy, ich kompetencje i łączące je wzajemne zależności] funkcjonujące w Wielkiej Brytanii, we Francji, w Niemczech, Szwajcarii, USA i Rosji. 	<p>informacje dotyczące wybranych systemów rządów;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje pozycję i kompetencje głowy państwa w systemach prezydenckim i superprezydenckim; ▪ porównuje pozycję i kompetencje szefa rządu w systemach parlamentarno-gabinetowym i kanclerskim; ▪ wymienia rozwiązania charakterystyczne dla systemów rządów funkcjonujących w Wielkiej Brytanii, we Francji, w Niemczech, USA, Szwajcarii i Rosji. 	<ul style="list-style-type: none"> - relacje głowy państwa z rządem, - relacje między organami władzy ustawodawczej i wykonawczej; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do systemów rządów w wybranych państwach świata. 	<p>systemów rządów we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.</p>
Temat lekcji: Współczesne ustroje terytorialno-prawne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ państwo jednolite, państwo złożone ▪ federacja ▪ konfederacja ▪ unia realna ▪ terytorium autonomiczne ▪ dezintegracja państw złożonych ▪ władze regionalne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między państwem unitarnym a złożonym; ▪ wymienia przykłady państw o złożonej strukturze terytorialno-prawnej; ▪ podaje przykłady terytoriów autonomicznych funkcjonujących w Europie i na świecie; ▪ wymienia przykłady procesów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady państw unitarnych i złożonych we współczesnym świecie; ▪ wymienia podstawowe rodzaje państw złożonych; ▪ wymienia przyczyny ustanawiania terytoriów autonomicznych; ▪ wyjaśnia, na czym polega autonomia; ▪ przedstawia kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w wybranych państwach federalnych i unitarnych [Republika Francuska, Królestwo Hiszpanii, Republika Federalna Niemiec i Konfederacja Szwajcarska]; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje sytuację terytoriów autonomicznych w wybranych państwach europejskich; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procesów dezintegracji terytorialnej we współczesnym świecie; ▪ porównuje rozwiązania terytorialno-prawne występujące w państwach złożonych różnego typu; ▪ porównuje kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w wybranych państwach federalnych i unitarnych [Republika Francuska, Królestwo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do ustrojów terytorialno-prawnych funkcjonujących w Republice Francuskiej, Królestwie Hiszpanii, Republice Federalnej Niemiec, Konfederacji Szwajcarskiej i w innych państwach świata; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat szans i zagrożeń wynikających z procesów dezintegracji terytorialnej w wybranych państwach współczesnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat współczesnych procesów dezintegracji terytorialnej w Europie i na świecie; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą szans i zagrożeń wynikających z procesów dezintegracji terytorialnej we współczesnym świecie, a także bierze aktywny udział w zainicjowanej dyskusji.

	dezintegracyjnych przebiegających we współczesnej Europie.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia przyczyny i przejawy procesów dezintegracyjnych we współczesnej Europie; ▪ właściwie posługuje się terminami: „agresja”, „implozja”, „secesja”, „likwidacja państwa”. 	Hiszpanii, Republika Federalna Niemiec i Konfederacja Szwajcarską].		
Temat lekcji: Systemy polityczne państw niezachodnich					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ reżim polityczny ▪ metody sprawowania władzy ▪ reżim demokratyczny ▪ reżim autorytarny ▪ reżim totalitarny ▪ reżim hybrydowy ▪ wskaźnik demokracji 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania demokracji; ▪ wymienia przykładowe cechy państw autorytarnego i totalitarnego; ▪ podaje historyczne i współczesne przykłady państw autorytarnych i totalitarnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje przejawy zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania demokracji; ▪ wymienia cechy państw autorytarnego i totalitarnego; ▪ charakteryzuje reżim hybrydowy; ▪ przedstawia cechy wybranego niezachodniego reżimu demokratycznego lub hybrydowego [np. reżimu w Wielonarodowym Państwie Boliwia, Republice Indii, Republice Południowej Afryki czy Republice Singapuru]; ▪ przedstawia cechy wybranego niezachodniego reżimu niedemokratycznego [np. w Arabii Saudyjskiej, Białorusi, Chinach, Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej i Turkmenistanie]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje cechy państw totalitarnych i autorytarnych; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące systemów politycznych funkcjonujących w państwach niezachodnich; ▪ na podstawie danych statystycznych ukazujących wskaźnik demokracji w różnych państwach ocenia poziom przestrzegania standardów demokratycznych na świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do systemów politycznych funkcjonujących w wybranych państwach niezachodnich; ▪ wyjaśnia, na czym polegają metody badania jakości demokracji [na przykładzie wskaźnika demokracji]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat wybranych niezachodnich reżimów: demokratycznego, hybrydowego i niedemokratycznego.
V. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej					
Temat lekcji: Konstytucja RP					

<ul style="list-style-type: none"> ▪ geneza uchwalenia <i>Konstytucji RP</i> ▪ cechy <i>Konstytucji RP</i> ▪ preambuła <i>Konstytucji RP</i> ▪ zasady ustrojowe w <i>Konstytucji RP</i> ▪ stany nadzwyczajne w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje cechy polskiej konstytucji; ▪ wymienia zasady konstytucyjne; ▪ wyjaśnia znaczenie zasad dotyczących: <ul style="list-style-type: none"> - suwerenności narodu, - podziału i równowagi władz. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym <i>Konstytucja RP</i> różni się od innych źródeł powszechnie obowiązującego prawa w Polsce; ▪ wyjaśnia, na czym polegają szczególna treść, szczególna forma i szczególna moc <i>Konstytucji RP</i>; ▪ przedstawia rodzaje stanów nadzwyczajnych w Polsce; ▪ właściwie posługuje się terminami: „preambuła”, „nowelizacja konstytucji”; ▪ wyjaśnia znaczenie zasad ustrojowych zawartych w <i>Konstytucji RP</i>: <ul style="list-style-type: none"> - zasady republikańskiej formy rządu, - zasady demokratycznego państwa prawa, - zasady unitarnej formy państwa, - zasady suwerenności narodu, - zasady konstytucjonalizmu, - zasady gwarancji praw i wolności, - zasady podziału i równowagi władz, - zasady pluralizmu politycznego i społecznego, - zasady decentralizacji władzy publicznej, - zasady samorządności, - zasady społecznej gospodarki rynkowej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje treść preambuły <i>Konstytucji RP</i>; ▪ na podstawie schematów, tekstów narracyjnych odczytuje informacje dotyczące <i>Konstytucji RP</i>; ▪ prawidłowo posługuje się jednostkami redakcyjnymi <i>Konstytucji RP</i>; ▪ przedstawia warunki wprowadzania stanów nadzwyczajnych w Polsce; ▪ interpretuje przepisy prawne <i>Konstytucji RP</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje genezę uchwalenia obowiązującej <i>Konstytucji RP</i>; ▪ charakteryzuje cechy i strukturę polskiej ustawy zasadniczej; ▪ analizuje zasady ograniczania praw i wolności człowieka w okresie stanów nadzwyczajnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na terenie szkoły kampanię społeczną propagującą znajomość zasad <i>Konstytucji RP</i>.
Temat lekcji: Procedury demokratyczne w Polsce					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ wybory ▪ zasady wyborów w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie wyborów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia konstytucyjne zasady dotyczące wyborów w Polsce; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje zasady i procedury przeprowadzania wyborów do Sejmu RP, Senatu RP, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i <i>Kodeksu wyborczego</i>; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną mającą

<ul style="list-style-type: none"> ▪ organy wybierane w Polsce ▪ przymiotniki wyborcze ▪ ordynacja wyborcza ▪ demokracja bezpośrednia ▪ referendum ▪ inicjatywa ludowa ▪ partycypacja ▪ konsultacje ▪ informowanie 	<p>w państwie demokratycznym;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia konstytucyjne zasady dotyczące wyborów w Polsce; ▪ wyjaśnia, czym są referendum i inicjatywa ludowa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia obowiązujące w Polsce zasady przeprowadzania wyborów do Sejmu RP, Senatu RP, Parlamentu Europejskiego, organów samorządu terytorialnego; ▪ właściwie posługuje się terminami: „czynne prawo wyborcze”, „bierne prawo wyborcze”, „większość względna”, „większość bezwzględna”, „okręg wyborczy”, „obwód głosowania”, „mandat”, „próg wyborczy”, „partycypacja”; ▪ wyjaśnia, na czym polega partycypacja; ▪ wyjaśnia wpływ przeprowadzania konsultacji i informowania społeczeństwa przez organy władzy na poziom partycypacji obywatelskiej w Polsce. 	<p>Parlamentu Europejskiego i organów samorządu terytorialnego oraz na Prezydenta RP;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procedur demokratycznych w Polsce; ▪ wyjaśnia co to znaczy, że wynik referendum jest wiążący; ▪ przedstawia zasady organizacji referendum różnego typu w Polsce; ▪ wyjaśnia, jakie są zasady realizacji inicjatywy ludowej w Polsce\. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje zasady organizacji referendum różnego typu w Polsce. 	<p>na celu np. zwiększenie poziomu partycypacji obywatelskiej wśród uczniów.</p>
Temat lekcji: Parlament RP					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sejm RP ▪ Senat RP ▪ funkcje polskiego parlamentu ▪ organy Sejmu RP i Senatu RP ▪ Zgromadzenie Narodowe ▪ Marszałkowie Sejmu i Senatu RP ▪ komisje parlamentarne ▪ Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne kompetencje i funkcje Sejmu RP i Senatu RP; ▪ wymienia podstawowe prawa i zadania posłów i senatorów; ▪ wyjaśnia, na czym polega immunitet parlamentarny; ▪ wymienia organy tworzące 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje główne kompetencje i funkcje Sejmu RP i Senatu RP; ▪ wymienia główne organy Sejmu RP i Senatu RP; ▪ wymienia główne zasady funkcjonowania parlamentu w Polsce; ▪ wyjaśnia, czym jest mandat wolny; ▪ wyjaśnia, jaka jest struktura Zgromadzenia Narodowego; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje wystąpienie dotyczące sprawy, której poświęcone były obserwowane przez niego obrady Sejmu RP lub Senatu RP; ▪ przedstawia skład i główne zadania organów Sejmu RP i Senatu RP; ▪ omawia sytuacje, w których następuje wygaśnięcie mandatu poselskiego lub senatorskiego; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje relacje między legislatywą a egzekutywą w Polsce; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Sejmu RP, Senatu RP i Zgromadzenia Narodowego; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji dotyczącej np. <ul style="list-style-type: none"> - instytucji immunitetu poselskiego, - roli Senatu RP, - postulatów likwidacji lub reformy Senatu RP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą np.: <ul style="list-style-type: none"> - instytucji immunitetu poselskiego, - roli Senatu RP, - postulatów likwidacji lub reformy Senatu RP, ▪ a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prezydium Sejmu, Prezydium Senatu Konwent Seniorów ▪ głosowanie w polskim parlamencie ▪ rodzaje większości parlamentarnej ▪ kluby i koła poselskie ▪ mandat posła/senatora ▪ immunitet parlamentarny 	<p>Zgromadzenie Narodowe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne kompetencje Zgromadzenia Narodowego; ▪ podaje zasady określające poszczególne większości parlamentarne: zwykłą, bezwzględną, kwalifikowaną; ▪ wymienia podmioty decydujące o skróceniu kadencji Sejmu RP; ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „mandat poselski”, „mandat senatorski”, „kadencja”, „klub poselski”, „koło poselskie”, „kworum”; ▪ sporządza, na podstawie własnych obserwacji, notatkę prasową o przebiegu wybranych obrad Sejmu RP lub Senatu RP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje immunitet materialny z immunitetem formalnym; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej] informacje dotyczące polskiego parlamentu. 		
Temat lekcji: Prezydent RP					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozycja ustrojowa Prezydenta RP ▪ funkcje Prezydenta RP ▪ kompetencje Prezydenta RP ▪ zadania Prezydenta RP ▪ prerogatywy Prezydenta RP ▪ odpowiedzialność Prezydenta RP 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia funkcje i kompetencje Prezydenta RP; ▪ wyjaśnia, co to jest kontrasygnata; ▪ wymienia osoby, które sprawowały urząd Prezydenta RP po 1989 roku. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje funkcje i kompetencje Prezydenta RP; ▪ charakteryzuje rolę Prezydenta RP: <ul style="list-style-type: none"> - w polityce zagranicznej, - jako zwierzchnika sił zbrojnych, - w sprawach związanych z bezpieczeństwem państwa; ▪ omawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej Prezydenta RP; ▪ wymienia źródła prawa wydawane przez Prezydenta RP; ▪ wyjaśnia znaczenie zasady kontrasygnaty; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje relacje między Prezydentem RP a Radą Ministrów, Sejmem RP i Senatem RP; ▪ charakteryzuje relacje pomiędzy Prezydentem RP a organami władzy sądniczej; ▪ wykazuje, że w Polsce funkcjonują niektóre elementy systemu semiprezydencyjnego; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące Prezydenta RP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. kwestii ewentualnego wzmocnienia pozycji ustrojowej Prezydenta RP; ▪ wyjaśnia, czym jest delikt konstytucyjny; ▪ charakteryzuje źródła prawa wydawane przez Prezydenta RP; ▪ interpretuje przepisy prawne z Konstytucji RP i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Prezydenta RP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. kwestii ewentualnego wzmocnienia pozycji ustrojowej Prezydenta RP oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.

		<ul style="list-style-type: none"> określa rolę prerogatyw dla pozycji ustrojowej Prezydenta RP. 			
Temat lekcji: Rada Ministrów RP					
<ul style="list-style-type: none"> pozycja ustrojowa Rady Ministrów kompetencje Rady Ministrów skład Rady Ministrów zadania Prezesa Rady Ministrów procedury powołania rządu odpowiedzialność Rady Ministrów wotum nieufności wotum zaufania działy administracji rządowej struktura administracji publicznej administracja zespolona administracja niezespolona województwa służba cywilna 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia skład Rady Ministrów RP; podaje kompetencje Rady Ministrów RP; wymienia podstawowe elementy procedury powołania Rady Ministrów; wyjaśnia, czym jest wotum nieufności; wymienia zasady postępowania obowiązujące urzędnika służby cywilnej w Rzeczypospolitej Polskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zadania Prezesa Rady Ministrów; omawia poszczególne sposoby powoływania Rady Ministrów; wymienia sytuacje, w których premier składa dymisję Rady Ministrów; przedstawia zasady uchwalania konstruktywnego wotum nieufności i wotum nieufności wobec poszczególnych ministrów; omawia zasady konstytucyjnej odpowiedzialności członków rządu; wymienia podstawowe obszary działania rządu; charakteryzuje strukturę administracji publicznej w Polsce; charakteryzuje rolę wojewody i wymienia jego zadania; wyjaśnia, czym jest służba cywilna, i wymienia jej zadania. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje zasady i mechanizmy regulujące wyłanianie rządu w Rzeczypospolitej Polskiej z analogicznymi procedurami obowiązującymi w Republice Federalnej Niemiec; charakteryzuje relacje między Radą Ministrów a Prezydentem RP, Sejmem RP i Senatem RP; wyjaśnia, na czym polega różnica między administracją zespoloną a administracją niezespoloną; omawia zasady organizacji służby cywilnej w Rzeczypospolitej Polskiej; wykazuje, że w Polsce występują elementy systemów parlamentarno-gabinetowego i kanclerskiego; odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej] informacje dotyczące Rady Ministrów RP i innych organów administracji publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Rady Ministrów i pozostałych organów administracji publicznej; porównuje ze sobą procedury powoływania Rady Ministrów RP [procedura I, II i III]; charakteryzuje poszczególne działy administracji rządowej. 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi, analizuje, prezentuje informacje na temat pracy wybranych ministrów i ministerstw w Rzeczypospolitej Polskiej.
Temat lekcji: Sądy i trybunały					
<ul style="list-style-type: none"> władza sędziowska wymiar sprawiedliwości konstytucyjne zasady działania 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie zasad dotyczących niezawisłości sędziów i niezależności sądów; 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega różnica między władzą sędziowską a wymiarem sprawiedliwości; charakteryzuje konstytucyjne zasady 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje konstytucyjne gwarancje niezawisłości sędziowskiej; wymienia zasady powoływania ławników i charakteryzuje ich 	<ul style="list-style-type: none"> formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na tematy dotyczące zasad funkcjonowania systemu sądownictwa w Polsce i jego ewentualnej reformy; 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat struktury i zadań wybranego sądu powszechnego;

<p>wymiaru sprawiedliwości</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ struktura sądownictwa w Polsce ▪ Sąd Najwyższy ▪ sądy powszechne ▪ sądy administracyjne ▪ Naczelny Sąd Administracyjny ▪ Trybunał Konstytucyjny ▪ sędziowie Trybunału Konstytucyjnego ▪ Trybunał Stanu ▪ Krajowa Rada Sądownictwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia strukturę sądownictwa w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wymienia zadania Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego. 	<p>regulujące funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zasadę instancyjności, - zasadę udziału obywateli w postępowaniu sądowym, - zasadę jednolitości sądów, - zasadę prawa do sądu, - zasadę jawności postępowania sądowego; ▪ omawia zadania Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego; ▪ przedstawia strukturę Sądu Najwyższego; ▪ wymienia zadania sądów rejonowego, okręgowego i apelacyjnego; ▪ charakteryzuje zadania i strukturę sądownictwa administracyjnego; ▪ wymienia kompetencje Krajowej Rady Sądownictwa. 	<p>rolę w postępowaniu sądowym;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące sądów i trybunałów w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ przedstawia procedurę postawienia danej osoby przed Trybunałem Stanu; ▪ omawia procedurę kontroli konstytucyjności źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ charakteryzuje strukturę i przedstawia sposób powoływania Krajowej Rady Sądownictwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jakie jest znaczenie Trybunału Konstytucyjnego w polskim systemie prawnym, odwołując się do przykładów rozstrzygniętych przez niego spraw; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do sądów i trybunałów; ▪ omawia zasady powoływania członków Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące zasad funkcjonowania systemu sądownictwa w Polsce i jego ewentualnej reformy, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
--	--	--	--	---	---

Temat lekcji: Organy kontroli państwowej i ochrony prawa

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Najwyższa Izba Kontroli ▪ Rzecznik Praw Obywatelskich ▪ Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji ▪ prokuratura 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia zadania Najwyższej Izby Kontroli i Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ wymienia zadania prokuratury. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podmioty kontrolowane przez NIK i określa zakres kontroli przeprowadzanych przez ten organ; ▪ charakteryzuje sposób powoływania Rzecznika Praw Obywatelskich oraz przedstawia jego zadania i formy podejmowanych przez niego aktywności; ▪ wymienia zadania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji; ▪ charakteryzuje strukturę prokuratury i wymienia jej zadania; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje organizację Najwyższej Izby Kontroli; ▪ omawia warunki składania skargi do Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące organów kontroli państwowej i ochrony prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do organów kontroli państwowej i ochrony prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat np.: <ul style="list-style-type: none"> - zakresu wybranej kontroli przeprowadzonej przez NIK i jej wyników, - zadań i form aktywności Rzecznika Praw Obywatelskich.
--	--	--	---	---	--

		<ul style="list-style-type: none"> wymienia obowiązki prokuratora. 			
Temat lekcji: Samorząd terytorialny w Polsce					
<ul style="list-style-type: none"> struktura samorządu terytorialnego zadania samorządu terytorialnego organy samorządu terytorialnego i ich kompetencje gmina powiat województwo zadania własne zadania zlecone finansowanie jednostek samorządu terytorialnego budżet nadzór nad działaniami samorządu terytorialnego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest samorząd terytorialny; wymienia szczeble i główne organy samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; podaje przykładowe źródła dochodu samorządu terytorialnego; wymienia zadania gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie zasad regulujących działania samorządu terytorialnego w Polsce [zasady subsydiarności i decentralizacji]; wymienia zadania poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; wymienia źródła dochodów jednostek samorządu terytorialnego; omawia zasady tworzenia budżetu jednostek samorządu terytorialnego. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje strukturę i kompetencje poszczególnych organów samorządu terytorialnego [w gminie, powiecie i województwie]; przedstawia uprawnienia nadzorcze premiera, wojewody i regionalnych izb obrachunkowych wobec organów samorządu terytorialnego; odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej] informacje dotyczące samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; porównuje organizację władzy w gminach różnego typu; przedstawia strukturę subwencji ogólnej. 	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje strukturę budżetu swojej gminy [źródła dochodu, wydatki, sposób uchwalenia uchwały budżetowej, formy kontroli realizacji budżetu]; organizuje wycieczkę edukacyjną do urzędu gminy, na której terenie znajduje się jego szkoła; przygotowuje przykładowy wniosek dotyczący budżetu partycypacyjnego swojej gminy.

Zagadnienia	Klasa 3				
	konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
	2	3	4	5	6
I. Polityki publiczne – gospodarka i rozwój					
Temat lekcji: Polityki publiczne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ polityka publiczna ▪ rodzaje polityk publicznych ▪ zasady polityk publicznych ▪ uczestnicy polityk publicznych ▪ instrumenty realizacji polityk publicznych ▪ etapy polityk publicznych ▪ ocena programów publicznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady polityk publicznych; ▪ wskazuje przykłady świadczeń publicznych [usług społecznych, usług socjalnych]; ▪ wymienia przykłady instrumentów polityk publicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym są polityki publiczne; ▪ wymienia rodzaje polityk publicznych; ▪ wymienia czynniki kształtujące polityki publiczne; ▪ wskazuje główne zasady polityk publicznych w Polsce; ▪ wymienia narzędzia/instrumenty umożliwiające realizację polityk publicznych; ▪ podaje kryteria oceny programów publicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia proces tworzenia i realizacji polityk publicznych; ▪ analizuje przebieg wybranego programu publicznego i jego rezultaty. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia i ocenia wpływ poszczególnych podmiotów [wewnętrznych i zewnętrznych] na kształt polityk publicznych; ▪ charakteryzuje czynniki wpływające na wybór instrumentów realizacji polityk publicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat znaczenia aktywności państwa w różnych obszarach życia publicznego; ▪ podaje przykłady działań państwa, w których organy władzy wykorzystują poszczególne instrumenty realizacji polityk publicznych.
Temat lekcji: Polityka gospodarcza					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ funkcje polityki gospodarczej ▪ cele polityki gospodarczej ▪ modele polityki gospodarczej ▪ podmioty polityki gospodarczej ▪ finanse publiczne ▪ budżet państwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady aktywności państwa w obszarze gospodarki; ▪ wskazuje podstawowe cechy współczesnej gospodarki rynkowej; ▪ wymienia źródła, z których można 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „finanse publiczne”, „środki publiczne”, „budżet państwa” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wymienia czynniki wpływające na politykę gospodarczą państwa; ▪ wskazuje podstawowe cechy różnych modeli polityki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „dług publiczny”, „nadwyżka budżetowa”, „deficyt budżetowy” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ przedstawia funkcje polityki gospodarczej państwa; ▪ przedstawia i ocenia wpływ poszczególnych podmiotów na kształt polityki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje, z różnych perspektyw, wady i zalety poznanych modeli polityki gospodarczej państwa; ▪ wymienia podmioty tworzące sektor finansów publicznych; ▪ przedstawia uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne wpływające na realizację strategii rozwoju gospodarczego państwa polskiego; ▪ ocenia główne założenia strategii rozwoju gospodarczego Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje, informacje dotyczące wybranej aktywności państwa w obszarze gospodarki [oraz ocenia rezultaty tych aktywności]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat znaczenia

<ul style="list-style-type: none"> ▪ procedura uchwalania ustawy budżetowej ▪ strategia rozwoju gospodarczego 	<p>pozyskać środki publiczne;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podmioty uczestniczące w uchwalaniu ustawy budżetowej. 	<p>gospodarczej państwa [gospodarka centralnie sterowana, gospodarka rynkowa];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia zasady uchwalania ustawy budżetowej; ▪ wskazuje i omawia główne cele i kierunki strategii rozwoju gospodarczego państwa polskiego. 	<p>gospodarczej państwa polskiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje strukturę dochodów budżetu państwa; ▪ prezentuje strukturę wydatków z budżetu państwa; ▪ porównuje procedury uchwalania ustawy zwykłej i ustawy budżetowej; ▪ analizuje główne założenia strategii rozwoju gospodarczego państwa polskiego. 		<p>aktywności państwa w gospodarce;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla polityki gospodarczej państwa.
Temat lekcji: Polityka regionalna					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ region ▪ rozwój regionalny ▪ modele polityki regionalnej ▪ podmioty polityki regionalnej ▪ polityka regionalna w Polsce ▪ polityka regionalna w UE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje termin „region” w swoich wypowiedziach; ▪ identyfikuje region, w którym mieszka; ▪ podaje przykłady działań państwa polskiego w obszarze polityki regionalnej; ▪ wskazuje przykłady instrumentów polityki regionalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów „region” i „rozwój regionalny” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wskazuje podstawowe cele rozwoju regionalnego; ▪ wymienia podstawowe czynniki rozwoju regionalnego; ▪ przedstawia instrumenty polityki regionalnej państwa polskiego; ▪ wymienia cechy podstawowych modeli polityki regionalnej państwa [model wsparcia ośrodków wzrostu, model wyrównywania różnic międzyregionalnych]; ▪ podaje główne założenia strategii rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prezentuje z różnych perspektyw wady i zalety poznanych modeli polityki regionalnej państwa; ▪ omawia zasady polskiej polityki regionalnej; ▪ analizuje i ocenia główne założenia strategii rozwoju regionalnego państwa polskiego; ▪ przedstawia cele i zasady polityki regionalnej Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje różnorodne wskaźniki rozwoju gospodarczego; ▪ przedstawia i ocenia wpływ poszczególnych podmiotów na kształt polityki regionalnej państwa polskiego; ▪ wskazuje cele i charakteryzuje formy współpracy w ramach euroregionów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych aspektów polityki regionalnej państw Unii Europejskiej [oraz ocenia jej rezultaty]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat efektywności polskiej polityki regionalnej; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla polityki regionalnej państwa.

		regionalnego państwa polskiego.			
Temat lekcji: Polityka przemysłowa i gospodarka żywnościowa					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ przemysł ▪ cele polityki przemysłowej ▪ specjalne strefy ekonomiczne ▪ gospodarka żywnościowa ▪ rolnictwo ▪ polityka żywnościowa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „przemysł”, „rolnictwo”, „gospodarka żywnościowa”; ▪ podaje przykłady działań państwa polskiego w obszarach polityki przemysłowej i gospodarki żywnościowej; ▪ wskazuje przykłady instrumentów polityki przemysłowej i gospodarki żywnościowej; ▪ wymienia podstawowe założenia polityki rolnej Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „przemysł”, „okręg przemysłowy”, „gospodarka żywnościowa” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wymienia cele i instrumenty polityki przemysłowej państwa polskiego; ▪ wskazuje podstawowe instrumenty gospodarki żywnościowej; ▪ charakteryzuje wybrane rozwiązanie wykorzystywane przez państwo polskie w ramach polityki przemysłowej [założenia, instrumenty, rezultaty]; ▪ charakteryzuje wybrane rozwiązanie wykorzystywane przez państwo polskie w ramach gospodarki żywnościowej [założenia, instrumenty, rezultaty]; ▪ uzasadnia konieczność zapewnienia społeczeństwu bezpieczeństwa żywnościowego; ▪ wymienia podstawowe instrumenty polityki rolnej Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „dobra inwestycyjne”, „dobra konsumpcyjne” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wymienia kryteria oceny poziomu uprzemysłowienia państwa; ▪ podaje cechy podstawowych modeli polityki przemysłowej państwa: polityki sektorowej i polityki horyzontalnej; ▪ prezentuje współzależności występujące między poszczególnymi strefami gospodarki żywnościowej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje główne etapy rozwoju polityki przemysłowej w Polsce i na świecie po zakończeniu II wojny światowej; ▪ omawia wpływ procesu transformacji ustrojowej na politykę przemysłową państwa polskiego; ▪ przedstawia cele i formy działania Agencji Rozwoju Przemysłu; ▪ charakteryzuje uwarunkowania rozwoju rolnictwa w Polsce; ▪ omawia i ocenia funkcjonowanie specjalnych stref ekonomicznych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych aspektów polityki przemysłowej i gospodarki żywnościowej państwa polskiego [oraz ocenia rezultaty tych aktywności władzy państwowej]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat założeń polskiej polityki przemysłowej i gospodarki żywnościowej; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla polityki przemysłowej i gospodarki żywnościowej.

Temat lekcji: Ochrona środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ problemy środowiska naturalnego ▪ ochrona środowiska ▪ polityka ekologiczna ▪ bezpieczeństwo ekologiczne ▪ strategia ochrony środowiska w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie wykorzystuje w swoich wypowiedziach termin „ochrona środowiska”; ▪ uzasadnia konieczność ochrony środowiska ▪ podaje przykłady działań państwa polskiego w obszarze ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego; ▪ podaje przykłady instrumentów polityki państwa w obszarze ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „ekologia”, „bezpieczeństwo ekologiczne” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ formułuje wnioski dotyczące obowiązków państwa i obywateli w zakresie ochrony środowiska naturalnego na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Konstytucji RP</i>; ▪ wymienia cele i instrumenty polityki państwa w zakresie ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego Polski; ▪ omawia wybrane inicjatywy państwa polskiego na rzecz ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego [założenia, instrumenty, rezultaty]; ▪ ocenia świadomość ekologiczną – własną i społeczeństwa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje uwarunkowania decydujące współcześnie o stanie środowiska naturalnego oraz o poziomie jego ochrony; ▪ podaje przykłady porozumień międzynarodowych i programów strategicznych dotyczących ochrony środowiska; ▪ prezentuje główne założenia i cele państwa dotyczące bezpieczeństwa ekologicznego, zawarte w <i>Strategii bezpieczeństwa narodowego</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia i ocenia wpływ poszczególnych podmiotów na kształt polityki państwa w obszarze ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego; ▪ omawia zależność między bezpieczeństwem narodowym a bezpieczeństwem ekologicznym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych działań państwa polskiego w obszarze ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego [oraz ocenia rezultaty tych aktywności]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat założeń polskiej polityki w obszarze ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego; ▪ organizuje kampanię [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.
Temat lekcji: Badania i innowacje					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ społeczeństwo informacyjne ▪ badania i rozwój ▪ innowacje ▪ polityka naukowa i innowacyjna w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy „badania naukowe” i „innowacje”; ▪ wskazuje przykłady działań państwa polskiego w obszarze badań i innowacji; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „społeczeństwo informacyjne”, „badania naukowe”, „innowacje” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wskazuje pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów „szum informacyjny” i „bańka informacyjna” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ przedstawia zagrożenia wynikające ze zjawiska bańki informacyjnej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje i ocenia działalność wybranej instytucji lub agencji naukowej państwa polskiego [cele, formy działania, rezultaty]; ▪ omawia i ocenia funkcjonowanie regionalnych systemów innowacji oraz parków naukowo-technologicznych [założenia, formy działania, rezultaty]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych działań państwa polskiego w obszarze badań i innowacji [oraz ocenia rezultaty tych aktywności]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział],

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady instrumentów polityki państwa w obszarze badań i innowacji; ▪ wymienia podstawowe cechy społeczeństwa informacyjnego. 	<p>społeczeństwa informacyjnego;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cele i instrumenty polityki państwa w zakresie badań naukowych i innowacji; ▪ uzasadnia konieczność prowadzenia przez państwo działań na rzecz rozwoju nauki i innowacyjności. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia uwarunkowania rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce; ▪ wymienia główne organy, instytucje i agencje państwa polskiego działające na rzecz rozwoju nauki i innowacyjności. 		<p>np. na temat założeń i efektów polskiej polityki w obszarze badań i innowacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje kampanię [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla rozwoju badań i innowacji w Polsce.
--	---	---	---	--	---

II. Polityki publiczne – bezpieczeństwo i kwestie społeczne

Temat lekcji: Bezpieczeństwo państwa

<ul style="list-style-type: none"> ▪ bezpieczeństwo wewnętrzne ▪ bezpieczeństwo zewnętrzne ▪ potencjał strategiczny ▪ system bezpieczeństwa w RP ▪ służby specjalne ▪ Siły Zbrojne RP ▪ strategia bezpieczeństwa narodowego RP 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy „bezpieczeństwo wewnętrzne państwa” i „bezpieczeństwo zewnętrzne państwa”; ▪ podaje przykłady działań państwa polskiego w obszarach bezpieczeństwa zewnętrznego i bezpieczeństwa wewnętrznego; ▪ podaje przykłady instrumentów polityki państwa w obszarach bezpieczeństwa zewnętrznego i bezpieczeństwa wewnętrznego; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „bezpieczeństwo wewnętrzne państwa”, „bezpieczeństwo zewnętrzne państwa”, „potencjał strategiczny”, „środowisko bezpieczeństwa”, „cele strategiczne”, „strategia bezpieczeństwa”, „porządek publiczny” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wyjaśnia, jaki wpływ ma potencjał strategiczny na siłę państwa; ▪ formułuje wnioski dotyczące obowiązków państwa w zakresie bezpieczeństwa na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Konstytucji RP</i>; ▪ wymienia cele strategii bezpieczeństwa narodowego Polski; ▪ podaje przykłady działań realizujących poszczególne cele strategii 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminu „racja stanu” [oraz właściwie używa tego pojęcia w swoich wypowiedziach]; ▪ omawia poszczególne działania strategiczne państwa; ▪ przedstawia strukturę organizacyjną Sił Zbrojnych RP; ▪ charakteryzuje podstawowe rodzaje misji realizowanych przez żołnierzy Sił Zbrojnych RP; ▪ wyjaśnia, na czym polega zarządzanie kryzysowe. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne zadania: <ul style="list-style-type: none"> - Rady Bezpieczeństwa Narodowego, - Agencji Wywiadu, - Służby Wywiadu Wojskowego, - Służby Kontrwywiadu Wojskowego, - Rządowego Centrum Bezpieczeństwa; ▪ dokonuje oceny działań organów państwa w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego [zajmuje stanowisko, buduje argumenty i kontrargumenty w sporze]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych działań państwa w obszarze bezpieczeństwa Polski [oraz ocenia rezultaty tych aktywności]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat założeń i efektów polskiej polityki w obszarach bezpieczeństwa wewnętrznego i bezpieczeństwa zewnętrznego; ▪ organizuje kampanię [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla bezpieczeństwa państwa.
---	---	--	--	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia uprawnienia Prezydenta RP i Rady Ministrów w zakresie bezpieczeństwa państwa; ▪ wymienia główne zadania i formy działania Policji. 	<p>bezpieczeństwa narodowego Polski;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne zadania i uprawnienia <ul style="list-style-type: none"> - Biura Bezpieczeństwa Narodowego, - Straży Granicznej, - Służby Ochrony Państwa, - Centralnego Biura Antykorupcyjnego, - Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. 			
Temat lekcji: Polityka społeczna					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ubezpieczenia społeczne ▪ pomoc społeczna ▪ polityka rynku pracy ▪ polityka senioralna ▪ polityka prorodzinna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „ubezpieczenie społeczne”, „polityka prorodzinna”, „emerytura”, „renta”, „zasitek”; ▪ podaje przykłady działań państwa polskiego w obszarze polityki społecznej; ▪ wskazuje przykłady instrumentów wykorzystywanych przez państwo w obszarze polityki społecznej; ▪ charakteryzuje system ubezpieczeń społecznych w Polsce; ▪ wymienia formy pomocy społecznej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „dobrobyt społeczny”, „polityka prorodzinna”, „polityka senioralna”, „polityka rynku pracy”, „emerytura”, „renta”, „zasitek” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wyjaśnia znaczenie zasady solidaryzmu społecznego określającej działanie systemu ubezpieczeń społecznych; ▪ wymienia cele i instrumenty polityki społecznej państwa polskiego; ▪ uzasadnia konieczność funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych; ▪ rozróżnia ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe; ▪ przedstawia zadania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych; ▪ wymienia instrumenty polityki rynku pracy w Polsce; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje uwarunkowania polityki społecznej realizowanej w Polsce; ▪ porównuje zasady funkcjonowania i znaczenie poszczególnych rodzajów ubezpieczeń społecznych w Polsce; ▪ porównuje zasady przyznawania i znaczenie różnego rodzaju świadczeń socjalnych; ▪ wykazuje zależność między formą zatrudnienia a zasadami funkcjonowania poszczególnych rodzajów ubezpieczeń społecznych; ▪ przedstawia rolę i zakres działania instytucji rynku pracy; ▪ prezentuje założenia głównych programów realizowanych w ramach polityki prorodzinnej w Polsce oraz ocenia ich skuteczność; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia i ocenia wpływ poszczególnych podmiotów na kształt polityki społecznej państwa polskiego; ▪ prezentuje i ocenia zasady określające polską politykę społeczną oraz stosowane w jej ramach instrumenty, ze szczególnym uwzględnieniem instrumentów polityki rynku pracy [buduje argumenty i kontrargumenty w sporze]; ▪ charakteryzuje uwarunkowania wpływające na rynek pracy w Polsce oraz ocenia jego funkcjonowanie; ▪ charakteryzuje programy rządowe realizowane w ramach polityki senioralnej i ocenia ich skuteczność. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych działań państwa w obszarze polityki społecznej [oraz ocenia rezultaty tych aktywności]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat założeń i rezultatów polskiej polityki społecznej; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla polityki społecznej państwa.

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia wybrane działania urzędu pracy w swoim powiecie; ▪ wyjaśnia, jakie są przyczyny starzenia się społeczeństwa; ▪ wymienia skutki społeczno-ekonomiczne procesu starzenia się społeczeństwa; ▪ przedstawia działania rządu mające na celu ograniczenie zjawiska starzenia się społeczeństwa [cele, formy, rezultaty]; ▪ wymienia główne programy realizowane w ramach polityki prorodzinnej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia świadczenia rodzinne i świadczenia z funduszu alimentacyjnego. 		
Temat lekcji: Ochrona zdrowia					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ system ochrony zdrowia ▪ publiczna opieka zdrowotna ▪ świadczenia opieki zdrowotnej ▪ Narodowy Fundusz Zdrowia [NFZ] ▪ ubezpieczenia zdrowotne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach termin „ubezpieczenie zdrowotne”; ▪ wymienia podstawowe obowiązki państwa z zakresu ochrony zdrowia; ▪ podaje przykłady działań państwa polskiego w obszarze ochrony zdrowia; ▪ wskazuje przykłady instrumentów polityki państwowej w obszarze ochrony zdrowia; ▪ wymienia podstawowe zasady korzystania z 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „ubezpieczenia zdrowotne”, „służba zdrowia”, „zasiłek” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ formułuje wnioski dotyczące obowiązków państwa w zakresie ochrony zdrowia na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Konstytucji RP</i>; ▪ wymienia instytucje tworzące system ochrony zdrowia w Polsce; ▪ podaje zadania Narodowego Funduszu Zdrowia; ▪ omawia podstawowe zasady korzystania z systemu ochrony zdrowia w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje strukturę systemu ochrony zdrowia w Polsce [instytucje, organizacja poszczególnych szczebli, rodzaje świadczeń, sposób finansowania]; ▪ analizuje funkcjonowanie systemu opieki zdrowotnej poza granicami kraju; ▪ przedstawia główne założenia <i>Narodowego programu zdrowia</i> realizowanego w Polsce; ▪ opisuje organizację systemu publicznej opieki zdrowotnej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia uwarunkowania określające funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia w państwie polskim; ▪ ocenia organizację i jakość systemu ochrony zdrowia w Polsce [buduje argumenty i kontrargumenty w sporze]; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych działań państwa w obszarze ochrony zdrowia [oraz ocenia rezultaty tych aktywności]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat założeń i rezultatów polskiej polityki w obszarze ochrony zdrowia; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla ochrony zdrowia w Polsce.

	systemu ochrony zdrowia w Polsce.				
Temat lekcji: Polityka kulturalna					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kultura ▪ polityka kulturalna ▪ narodowe instytucje kultury 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „kultura”, „kultura narodowa”; ▪ wskazuje przykłady działań państwa polskiego w obszarze polityki kulturalnej; ▪ podaje przykłady instrumentów polityki państwowej w obszarze kultury. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „kultura”, „kultura narodowa”, „dziedzictwo kulturowe”, „mecenat” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ uzasadnia konieczność aktywności państwa w obszarze kultury; ▪ przedstawia podstawowe obowiązki państwa w obszarze kultury; ▪ wymienia narodowe instytucje kultury działające w Polsce; ▪ analizuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> dotyczące polityki kulturalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminu „kapitał kulturowy” [oraz właściwie używa tego pojęcia w swoich wypowiedziach]; ▪ charakteryzuje poszczególne typy kultury; ▪ przedstawia zadania poszczególnych uczestników polityki kulturalnej państwa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje i ocenia działalność narodowych instytucji kultury w Polsce; ▪ charakteryzuje wybrane programy na rzecz rozwoju polskiej kultury [cele, formy, efekty, adresaci]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych działań państwa w obszarze polityki kulturalnej [oraz ocenia rezultaty tych aktywności]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat założeń i rezultatów polskiej polityki kulturalnej; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla polityki kulturalnej państwa.
Temat lekcji: Relacje państwo–Kościół					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ religia ▪ modele relacji państwo–Kościół ▪ państwo wyznaniowe ▪ państwo świeckiepaństwa wyznaniowe ▪ Kościoły i związki wyznaniowe ▪ wolność religii ▪ konkordat 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „religia”, „wyznanie”, „konkordat”; ▪ wymienia podstawowe zasady określające kształt relacji państwo–Kościół w Polsce; ▪ wskazuje podstawowe zasady 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „religia”, „wyznanie”, „kult”, „ateizm”, „konkordat” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ charakteryzuje podstawowe modele relacji państwo–Kościół [model państwa świeckiego, model państwa wyznaniowego]; ▪ formułuje wnioski dotyczące relacji Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje Kościoły i związki wyznaniowe w Polsce [zasięg terytorialny, liczba wiernych, cechy religii/wyznania]; ▪ analizuje przepisy prawne z ustaw dotyczących wolności sumienia i religii w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje i ocenia model relacji państwo–Kościół funkcjonujący w Rzeczypospolitej Polskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych Kościołów i związków wyznaniowych funkcjonujących w Polsce; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla kształtowania relacji państwo–Kościół.

	funkcjonowania laickiego modelu relacji państwo– Kościół.	<p>Polskiej z Kościołem katolickim na podstawie wybranych przepisów prawnych z konkordatu;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ buduje wnioski dotyczące funkcjonowania wybranego Kościoła lub związku wyznaniowego w Polsce na podstawie analizy przepisów z odpowiedniej ustawy; ▪ formułuje wnioski dotyczące wolności sumienia i religii w Polsce na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Konstytucji RP</i>. 			
III. Podstawy porządku prawnego					
Temat lekcji: Prawo i jego rodzaje					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawo ▪ normy społeczne ▪ przepis prawny ▪ norma prawna ▪ rodzaje i gałęzie prawa ▪ system prawa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach termin „prawo”; ▪ wymienia podstawowe rodzaje norm społecznych; ▪ wskazuje przykłady norm prawnych; ▪ wymienia podstawowe gałęzie prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „prawo”, „norma prawna”, „przepis prawny” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wyjaśnia, czym normy prawne różnią się od innych rodzajów norm społecznych; ▪ rozpoznaje i charakteryzuje poszczególne typy norm społecznych; ▪ wymienia rodzaje i gałęzie prawa; ▪ wyjaśnia, skąd wywodzą się normy funkcjonujące w różnych systemach prawnych [prawo: zwyczajowe, precedensowe, religijne, pozytywne]; ▪ wyjaśnia znaczenie zasad hierarchiczności, spójności i 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje z różnych perspektyw [wg różnych kryteriów] koncepcje prawa pozytywnego oraz prawa naturalnego; ▪ charakteryzuje poszczególne rodzaje norm prawnych; ▪ rozpoznaje i opisuje poszczególne elementy budowy normy prawnej [hipoteza, dyspozycja, sankcja]; ▪ charakteryzuje systemy prawne funkcjonujące w wybranych państwach. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między przedmiotowym a podmiotowym rozumieniem pojęcia „prawo”; ▪ tłumaczy, na czym polegają różnice dotyczące rozumienia prawa przez zwolenników naturalizmu oraz pozytywizmu prawniczego; ▪ porównuje różne systemy prawne, w tym wskazuje, gdzie one występują na świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień prawnych.

		<p>zupełności oraz podaje przykłady ich stosowania [lub wskazuje sytuacje, w których zostały one naruszone].</p>			
Temat lekcji: Źródła prawa					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ akty normatywne ▪ akty nienormatywne ▪ obowiązywanie prawa ▪ źródła prawa ▪ prawo Unii Europejskiej ▪ kodeksy ▪ dzienniki urzędowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „kodeks”, „akt administracyjny”, „orzeczenie sądowe”, „prawo wtórne UE”, prawo pierwotne UE; ▪ wymienia podstawowe rodzaje źródeł prawa obowiązującego w Polsce; ▪ wskazuje cechy <i>Konstytucji RP</i> i wyjaśnia, na czym polega jej szczególna moc; ▪ podaje przykłady kodeksów funkcjonujących w polskim porządku prawnym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „akt normatywny”, „źródło prawa”, „kodeks”, „akt administracyjny”, „orzeczenie sądowe”, „prawo wtórne UE”, „prawo pierwotne UE” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ charakteryzuje źródła prawa powszechnie obowiązującego w Polsce; ▪ rozpoznaje i charakteryzuje akty prawne niebędące źródłami prawa; ▪ wymienia i rozpoznaje poszczególne rodzaje prawa Unii Europejskiej; ▪ wymienia i rozpoznaje akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej; ▪ wyjaśnia, na czym polega zasada pierwszeństwa stosowania prawa unijnego przed prawem krajowym; ▪ przedstawia rolę Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej [TSUE] w unijnym porządku prawnym; ▪ charakteryzuje kodeksy funkcjonujące w polskim 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia różnicę między aktami normatywnymi a aktami nienormatywnymi; ▪ porównuje różnego rodzaju źródła prawa obowiązującego w Polsce [sposób stanowienia, sposób wprowadzania do porządku prawnego, zasięg obowiązywania, adresaci norm, miejsce w hierarchii źródeł prawa]; ▪ charakteryzuje rodzaje umów międzynarodowych i pozycję tych porozumień w polskim porządku prawnym [buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Konstytucji RP</i>]; ▪ porównuje różne rodzaje aktów prawa miejscowego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia zasady ogólne prawa międzynarodowego; ▪ prezentuje istotę sporu dotyczącego hierarchicznej zależności między <i>Konstytucją RP</i> a prawem Unii Europejskiej; ▪ porównuje różne rodzaje aktów prawa wtórnego Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień prawnych.

		<p>porządku prawnym [nazwa, rodzaj i zakres regulacji];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady aktów prawa miejscowego; ▪ wymienia dzienniki urzędowe prowadzone w Polsce. 			
Temat lekcji: Wykładnia prawa					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ luka prawna ▪ rodzaje wykładni ▪ reguły kolizyjne ▪ reguły dedukcyjne ▪ zasady prawa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach termin „spójność prawa”; ▪ wymienia podstawowe zasady prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów „luka prawna” i „spójność prawa” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ tłumaczy, na czym polega wykładnia prawa; ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych zasad prawa; ▪ przedstawia konsekwencje łamania podstawowych zasad prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „wykładnia prawa”, „reguły kolizyjne”, „reguły dedukcyjne” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ rozpoznaje i omawia przykłady zastosowania w przepisach prawnych podstawowych zasad prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia różne typy luk prawnych; ▪ charakteryzuje różne typy wykładni prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień prawnych.
Temat lekcji: Legislacja i ratyfikacja					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ procedura ustawodawcza ▪ ustawa budżetowa ▪ szczególne procedury legislacyjne ▪ procedura zmiany <i>Konstytucji RP</i> ▪ procedury przedratyfikacyjne ▪ zasady prawidłowej legislacji 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy „ratyfikacja” i „weto prezydenckie”; ▪ wymienia podmioty posiadające prawo inicjatywy ustawodawczej w ramach procedury uchwalania ustawy zwykłej; ▪ wymienia organy władzy w państwie polskim uczestniczące w procesie legislacyjnym; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „legislacja”, „ratyfikacja”, „weto prezydenckie” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wymienia podmioty posiadające prawo inicjatywy ustawodawczej w ramach różnych procedur legislacyjnych; ▪ charakteryzuje rolę poszczególnych organów władzy w procesie legislacyjnym [wymienia ich uprawnienia]; ▪ wskazuje główne różnice między różnymi procedurami legislacyjnymi; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów „promulgacja ustawy” i <i>vacatio legis</i>, [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ rozpoznaje i właściwie nazywa poszczególne jednostki redakcyjne aktów normatywnych w Polsce; ▪ omawia poszczególne etapy procesu legislacyjnego; ▪ porównuje role Sejmu i Senatu w ramach różnych procedur legislacyjnych; ▪ porównuje uprawnienia Prezydenta RP w ramach różnych procedur legislacyjnych; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminu „inflacja prawa” [oraz właściwie używa tego pojęcia w swoich wypowiedziach]; ▪ wykazuje asymetryczność uprawnień Sejmu i Senatu w procedurze uchwalania ustawy; ▪ omawia zasady prawidłowej legislacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień prawnych.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porządkuje etapy procesu legislacyjnego w kolejności chronologicznej; ▪ odszukuje akty normatywne za pomocą Internetowego Systemu Aktów Prawnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia rodzaje umów międzynarodowych ratyfikowanych w ramach procedur przedratyfikacyjnych; ▪ wymienia zasady określające przebieg poszczególnych procedur przedratyfikacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ buduje wnioski dotyczące procedur legislacyjnych i przedratyfikacyjnych na podstawie analizy przepisów prawnych [<i>Konstytucja RP, ustawy</i>]. 		
Temat lekcji: Państwo prawne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ rządy prawa ▪ zasady państwa prawnego ▪ niezależność sądów ▪ niezawistość sędziów ▪ kontrola prawa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swojej wypowiedzi terminy: „niezależność sądów”, „niezawistość sędziów”; ▪ wymienia podstawowe zasady państwa prawnego; ▪ podaje przykłady organów władzy i instytucji, które stoją na straży państwa prawnego w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „państwo prawne”, „niezależność sądów”, „niezawistość sędziów” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ przedstawia genezę i rozwój idei rządów prawa [etapy rozwoju, myśliciele, koncepcje]; ▪ wyjaśnia znaczenie kluczowych zasad funkcjonowania państwa prawnego; ▪ wymienia zadania i kompetencje kluczowych instytucji w systemie ochrony praworządności [Trybunał Konstytucyjny, Trybunał Stanu, Sąd Najwyższy, sądy, prokuratura, Krajowa Rada Sądownictwa, Najwyższa Izba Kontroli]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia, że funkcjonowanie rządów prawa jest konieczne dla prawidłowego rozwoju państwa i społeczeństwa; ▪ analizuje kryteria oceny poziomu praworządności; ▪ przedstawia rolę kluczowych instytucji w systemie ochrony praworządności, w tym znaczenie sądownictwa konstytucyjnego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje aspekty formalny i materialny państwa prawnego; ▪ buduje wnioski dotyczące funkcjonowania państwa prawnego w Polsce na podstawie analizy wyników wybranej kontroli przeprowadzonej przez Najwyższą Izbę Kontroli. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat szczegółowych i złożonych zagadnień dotyczących funkcjonowania państwa prawnego; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat funkcjonowania państwa prawnego w Polsce; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla funkcjonowania państwa prawnego.
Temat lekcji: Pomoc prawna					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ poradnictwo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „notariusz”, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje zadania notariuszy, radców 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzyskuje i prezentuje informacje na temat działania systemu Nieodpłatnej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje

<ul style="list-style-type: none"> ▪ nieodpłatna pomoc prawna ▪ notariusz ▪ radca prawny ▪ adwokat 	<p>wypowiedziach terminy: „notariusz”, „radca prawny”, „adwokat”;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe uprawnienia i zadania notariusza, radcy prawnego oraz adwokata. 	<p>„radca prawny”, „adwokat” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia konieczność funkcjonowania systemu nieodpłatnych poradnictwa i pomocy prawnej w państwie demokratycznym; ▪ wymienia działające w Polsce instytucje, w których można uzyskać pomoc prawną. 	<p>prawnych i adwokatów oraz sposoby wykonywania przez nich pracy [formy zatrudnienia].</p>	<p>Pomocy Prawnej i Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego.</p>	<p>dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień związanych z funkcjonowaniem pomocy prawnej w Polsce;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla funkcjonowania pomocy prawnej w Polsce.
--	---	---	---	---	--

Temat lekcji: Informacja publiczna

<ul style="list-style-type: none"> ▪ informacja publiczna ▪ wniosek o udzielenie informacji publicznej ▪ Biuletyn Informacji Publicznej [BIP] ▪ archiwum ▪ e-administracja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach termin „informacja publiczna”; ▪ wymienia obszary życia publicznego, których dotyczy informacja publiczna; ▪ wymienia podstawowe formy korzystania z informacji publicznej; ▪ przedstawia zasady sporządzania wniosków o udzielenie informacji publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym są informacja publiczna i Biuletyn Informacji Publicznej [BIP]; ▪ podaje zasady korzystania z dokumentacji gromadzonej w urzędach i archiwach; ▪ wymienia instytucje i organy władzy w Polsce zobowiązane do udzielania informacji publicznej; ▪ sporządza prosty wniosek o udzielenie informacji publicznej; ▪ wymienia typy informacji publikowanych w BIP; ▪ wyszukuje informacje za pomocą platformy ePUAP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pisze skierowane do różnych instytucji wnioski o udzielenie informacji publicznej; ▪ formułuje wnioski dotyczące dostępu do informacji publicznej na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Konstytucji RP</i> i ustaw; ▪ przedstawia możliwości, które dają obywatelom korzystanie z platformy ePUAP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia zasady funkcjonowania profilu zaufanego; ▪ uzyskuje informacje na temat działalności wybranej instytucji publicznej lub dotyczące konkretnej sprawy publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat szczegółowych i złożonych zagadnień dotyczących dostępu do informacji publicznej w Polsce; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla zapewnienia obywatelom dostępu do informacji publicznej.
---	--	---	---	---	---

IV. Prawo cywilne

Temat lekcji: Część ogólna prawa cywilnego

<ul style="list-style-type: none"> ▪ źródła prawa cywilnego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „osoba fizyczna”, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminu „ubezważsownienie” 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa cywilnego; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje
--	--	--	---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> ▪ osoba fizyczna ▪ osoba prawna ▪ zdolność prawna ▪ czynności prawne ▪ pełna zdolność do czynności prawnych ▪ ograniczona zdolność do czynności prawnych ▪ ubezwłasnowolnienie ▪ przedstawicielstwo ▪ pełnomocnictwo 	<p>wypowiedziach terminy: „osoba fizyczna”, „osoba prawna”, „zdolność prawna”, „zdolność do czynności prawnych”;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne; ▪ podaje przykłady podmiotów będących osobami prawnymi; ▪ podaje przykłady działań będących wyrazem posiadania zdolności do czynności prawnych. 	<p>„osoba prawna”, „zdolność prawna”, „zdolność do czynności prawnych”, „przedstawicielstwo”, „pełnomocnictwo”, „zobowiązanie”, „pełna zdolność do czynności prawnych”, „ograniczona zdolność do czynności prawnych” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa cywilnego; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa cywilnego; ▪ wymienia źródła prawa cywilnego; ▪ wyjaśnia, jakie mogą być przyczyny braku pełnej zdolności do czynności prawnych; ▪ wymienia konsekwencje wynikające z posiadania pełnej i ograniczonej zdolności do czynności prawnych; ▪ wymienia zasady poprawnego sporządzania oświadczeń woli. 	<p>[oraz właściwie używa tego pojęcia w swoich wypowiedziach];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cechy charakterystyczne dla stosunków cywilnoprawnych [prawo prywatne]; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu cywilnego</i>; ▪ wymienia działy prawa cywilnego w Polsce; ▪ porównuje podmioty prawa cywilnego; ▪ wymienia rodzaje czynności prawnych; ▪ przedstawia warunki umożliwiające orzeczenie ubezwłasnowolnienia całkowitego i częściowego; ▪ omawia zasady ochrony prawnej osób ubezwłasnowolnionych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia podział cywilnych praw podmiotowych; ▪ wyjaśnia, czym są jednostki organizacyjne ze zdolnością prawną; ▪ wymienia możliwe formy czynności prawnej; ▪ porównuje przedstawicielstwo ustawowe i pełnomocnictwo. 	<p>dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa cywilnego.</p>
<p>Temat lekcji: Zobowiązania i odpowiedzialność cywilna</p>					

<ul style="list-style-type: none"> ▪ wierzytelność ▪ dług ▪ umowa zlecenia ▪ umowa o dzieło ▪ odpowiedzialność kontraktowa ▪ odpowiedzialność deliktowa ▪ szkoda ▪ krzywda 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „wierzytelność”, „dług”, „najemca”, „wynajmujący”, „zleceniobiorca”, „autor dzieła”; ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa cywilnego; ▪ określa konsekwencje prawne niewykonania zobowiązań; ▪ wymienia obligatoryjne elementy umowy najmu lokalu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „wierzytelność”, „dług”, „odpowiedzialność kontraktowa”, „odpowiedzialność deliktowa”, „wykonanie zobowiązań”, „najemca”, „wynajmujący”, „zleceniobiorca”, „autor dzieła” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa cywilnego; ▪ wskazuje obligatoryjne elementy umowy zlecenia i umowy o dzieło; ▪ wymienia zalety umowy zlecenia i umowy o dzieło z perspektywy zleceniobiorcy i zleceniodawcy oraz autora dzieła i zamawiającego; ▪ wskazuje elementy umowy najmu lokalu korzystne dla wynajmującego i najemcy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „szkoda”, „krzywda”, „wierzyciel”, „dłużnik”, „poręczyciel”, „zadośćuczynienie” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu cywilnego</i>; ▪ samodzielnie sporządza umowę najmu lokalu; ▪ porównuje umowę o dzieło i umowę zlecenia; ▪ uzasadnia konieczność zawarcia umowy najmu lokalu z perspektywy wynajmującego i najemcy; ▪ porównuje odpowiedzialność cywilną z innymi formami odpowiedzialności. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa cywilnego; ▪ przedstawia wady i zalety umowy zlecenia i umowy o dzieło z perspektywy zleceniobiorcy i zleceniodawcy oraz autora dzieła i zamawiającego; ▪ wymienia rodzaje świadczeń realizowanych przez dłużników. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa cywilnego.
Temat lekcji: Prawo rodzinne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ małżeństwo ▪ wspólność majątkowa ▪ intercyza ▪ alimentacja ▪ rozwód i separacja ▪ pokrewieństwo ▪ powinowactwo ▪ przysposobienie ▪ prawa i obowiązki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „rozwód”, „separacja”, „przysposobienie”; ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa rodzinnego; ▪ wymienia warunki prawne, których spełnienie jest niezbędne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „intercyza”, „rozwód”, „separacja”, „pokrewieństwo”, „powinowactwo”, „przysposobienie” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa rodzinnego; ▪ wymienia warunki prawne, których spełnienie jest 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „monogamia”, „akt małżeństwa”, „przeszkody małżeńskie”, „rozdzielność majątkowa”, „wspólnota majątkowa”, „władza rodzicielska”, „obowiązek alimentacyjny” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa rodzinnego; ▪ wymienia prawne przeszkody małżeńskie i przyczyny nieważnienia małżeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa cywilnego.

<p>rodziców i dziecka</p>	<p>do zawarcia małżeństwa w Polsce;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje skutki prawne zawarcia małżeństwa; ▪ przedstawia obowiązki i prawa rodziców i dzieci. 	<p>niezbędne do zakończenia małżeństwa;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia skutki prawne zakończenia małżeństwa; ▪ wymienia warunki prawne, których spełnienie jest niezbędne do zawarcia stosunku przysposobienia; ▪ wymienia skutki prawne przysposobienia. 	<p>prawnych z <i>Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego</i>;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia różne sposoby zawarcia małżeństwa zgodne z polskim prawem. 		
Temat lekcji: Prawo rzeczowe					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ruchomość ▪ nieruchomości ▪ własność ▪ współwłasność ▪ posiadanie ▪ użytkowanie ▪ służebność ▪ zastaw ▪ hipoteka 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „własność”, „użytkowanie”, „posiadanie”, „zastaw”, „hipoteka”; ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa rzeczowego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „własność”, „współwłasność”, „współwłasność łączna”, „współwłasność ułamkowa”, „ruchomość”, „nieruchomość”, „użytkowanie”, „użytkowanie wieczyste”, „posiadanie”, „zastaw”, „hipoteka” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa rzeczowego; ▪ wymienia konsekwencje prawne zastosowania różnych instytucji przewidzianych w prawie rzeczowym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „służebność”, „księga wieczysta” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu cywilnego</i>; ▪ charakteryzuje poszczególne formy nabycia własności na podstawie norm prawa rzeczowego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa rzeczowego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa cywilnego.
Temat lekcji: Prawo spadkowe					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ spadek ▪ spadkodawca ▪ spadkobierca ▪ testament 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „spadek”, „dziedziczenie”, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „spadek”, „dziedziczenie”, „dziedziczenie testamentowe”, „dziedziczenie ustawowe”, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminu „otwarcie spadku” [oraz właściwie używa tego pojęcia w swoich wypowiedziach], 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa spadkowego; ▪ porównuje podstawowe formy testamentu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa cywilnego.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ dziedziczenie testamentowe i ustawowe ▪ grupy dziedziczenia ▪ zapis ▪ zachówek 	<p>„testament”, „spadkobierca”;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa spadkowego; ▪ wymienia podstawowe zasady dziedziczenia ustawowego. 	<p>„zachówek”, „spadkobierca”, „przyjęcie spadku”, „odrzućcie spadku” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa spadkowego; ▪ przedstawia konsekwencje prawne przyjęcia oraz odrzucenia spadku; ▪ wymienia podstawowe zasady sporządzania testamentu; ▪ wyjaśnia, komu przysługuje prawo do zachowku. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu cywilnego</i>; ▪ wyjaśnia, co wchodzi w skład spadku; ▪ porównuje konsekwencje prawne zastosowania różnych form przyjęcia spadku. 		
---	---	---	---	--	--

Temat lekcji: Postępowanie cywilne

<ul style="list-style-type: none"> ▪ przebieg postępowania cywilnego ▪ pozew ▪ etapy zwykłego postępowania cywilnego ▪ apelacja ▪ skarga kasacyjna ▪ arbitraż 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „pозew”, „powód”, „pозwany”, „arbitraż”; ▪ odszukuje przepisy prawne dotyczące zasad postępowania cywilnego; ▪ identyfikuje strony w postępowaniu cywilnym; ▪ wymienia podstawowe zasady sporządzania pozwu; ▪ wymienia podstawowe czynności procesowe sądu i stron postępowania; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „pозew”, „powód”, „pозwany”, „arbitraż”, „skarga kasacyjna” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa cywilnego procesowego; ▪ wyjaśnia, czego dotyczą normy prawne z <i>Kodeksu postępowania cywilnego</i>; ▪ identyfikuje uczestników postępowania cywilnego procesowego, w tym strony tego postępowania; ▪ określa przedmiot sporu w postępowaniu cywilnym; ▪ identyfikuje sąd właściwy dla rozpatrzenia konkretnej sprawy cywilnej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „zdolność sądowa”, „zdolność procesowa”, „przewód sądowy”, „prawomocność wyroku” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu postępowania cywilnego</i>; ▪ pisze apelację w sprawie cywilnej; ▪ ocenia, czy przedstawiona apelacja została sporządzona właściwie; ▪ na podstawie dostępnych źródeł ustala obszary jurysdykcji wybranych sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „zdolność sądowa”, „zdolność procesowa”; ▪ wyjaśnia różnicę w znaczeniu pojęć „postępowanie” i „proces sądowy”; ▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa cywilnego procesowego; ▪ wymienia, uwzględniając różne perspektywy, pozytywne i negatywne aspekty zastosowania arbitrażu i mediacji w postępowaniu cywilnym; ▪ wskazuje elementy obligatoryjne i fakultatywne pozwu; ▪ opisuje poszczególne etapy rozprawy sądowej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa cywilnego procesowego.
---	---	--	---	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia środki zaskarżenia w procesie cywilnym; ▪ wyjaśnia znaczenie zasady dwuinstancyjności postępowania. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe zasady określające przebieg mediacji i arbitrażu w postępowaniu cywilnym; ▪ wskazuje podstawowe różnice między mediacją a arbitrażem; ▪ pisze pozew w sprawie cywilnej; ▪ wymienia podstawowe elementy prawidłowo przygotowanej apelacji; ▪ określa warunki, których spełnienie jest konieczne do pozytywnego rozpoznania skargi kasacyjnej; ▪ wymienia rodzaje postępowań cywilnych; ▪ przedstawia zasady postępowania cywilnego [prawo do sądu, zasada równości stron, zasada jawności]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje i opisuje rodzaje postępowań cywilnych; ▪ wymienia prawa i obowiązki poszczególnych uczestników postępowania cywilnego procesowego; ▪ przedstawia zasady postępowania cywilnego [zasady: prawdy formalnej, dyspozycyjności, kontradiktoryjności, bezpośredniości, ustności, swobodnej oceny dowodów, formalizmu]; ▪ wymienia etapy zwykłego postępowania cywilnego; ▪ opisuje wygląd sali rozpraw. 		
--	---	--	---	--	--

V. Prawo pracy i prawo administracyjne

Temat lekcji: Prawo pracy

<ul style="list-style-type: none"> ▪ typy umów o pracę ▪ prawa i obowiązki pracownicze ▪ urlopy ▪ rozwiązanie stosunku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „umowa o pracę”, „pracodawca”, „pracownik”, „urlop”; ▪ wymienia podstawowe prawa i obowiązki pracownicze; ▪ wskazuje podstawowe prawa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „umowa o pracę”, „powszechnie ubezpieczenia”, „pracodawca”, „pracownik”, „urlop” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa pracy; ▪ buduje wnioski dotyczące obowiązków państwa w zakresie ochrony praw 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe cechy prawa pracy; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu pracy</i> oraz umów międzynarodowych chroniących prawa pracownicze; ▪ porównuje różne typy umów o pracę; ▪ na podstawie analizy przepisów prawnych przedstawia uprawnienia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa pracy; ▪ porównuje katalogi praw i wolności socjalnych zawarte w <i>Konstytucji RP</i> i <i>Europejskiej karcie socjalnej</i>; ▪ porównuje przewidziane w prawie pracy sposoby zakończenia umowy o pracę. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa pracy.
--	---	---	--	---	--

	<p>i wolności zagwarantowane w <i>Europejskiej karcie socjalnej</i>;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady umów i instytucji międzynarodowych chroniących prawa pracownicze. 	<p>pracowniczych na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Konstytucji RP</i>;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia różne typy umów o pracę; ▪ wskazuje podstawowe elementy prawidłowo skonstruowanej umowy o pracę; ▪ wymienia rodzaje urlopów przysługujących pracownikowi; ▪ przedstawia podstawowe zasady regulujące rozwiązanie umowy o pracę; ▪ wymienia umowy i instytucje międzynarodowe chroniące prawa pracownicze. 	<p>pracownika dotyczące różnego rodzaju urlopów.</p>		
Temat lekcji: Formy zatrudnienia					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ stosunek pracy ▪ umowa o pracę ▪ umowa cywilnoprawna ▪ samozatrudnienie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „umowa o pracę”, „umowa zlecenia”, „umowa o dzieło”, „samozatrudnienie”; ▪ wymienia podstawowe cechy stosunku pracy; ▪ podaje podstawowe cechy zatrudnienia na podstawie umowy o dzieło i umowy zlecenia; ▪ wskazuje podstawowe cechy samozatrudnienia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „umowa o pracę”, „umowa cywilnoprawna”, „umowa zlecenia”, „umowa o dzieło”, „stosunek pracy”, „samozatrudnienie” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa cywilnego i prawa pracy; ▪ porównuje prawa i obowiązki stron umowy wynikające z umowy o pracę oraz z umów cywilnoprawnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tłumaczy, czym jest Krajowy Rejestr Sądowy; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu cywilnego</i> [umowy cywilnoprawne] i <i>Kodeksu pracy</i>; ▪ wskazuje pozytywne i negatywne aspekty różnych form zatrudnienia z perspektywy obu stron umowy; ▪ charakteryzuje wybrane pracownicze formy zatrudnienia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów „pragmatyki pracownicze” i „pragmatyki służbowe” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa cywilnego i prawa pracy; ▪ wymienia umowy cywilnoprawne – inne niż umowa o pracę; ▪ wyjaśnia, z czego wynika i na czym polega problem tzw. „umów śmieciowych”. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa regulującego kwestie związane z zatrudnieniem.

Temat lekcji: Prawo administracyjne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ organ administracji publicznej ▪ urząd ▪ stosunek administracyjno prawny ▪ akt administracyjny ▪ decyzja administracyjna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „administracja publiczna”, „urząd”, „decyzja administracyjna”; ▪ rozróżnia rodzaje administracji publicznej; ▪ wskazuje poszczególne elementy decyzji administracyjnej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „administracja publiczna”, „organ administracji publicznej”, „urząd”, „akt administracyjny”, „decyzja administracyjna” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa administracyjnego; ▪ wymienia podstawowe cechy prawa administracyjnego; ▪ wymienia rządowe i samorządowe organy administracji publicznej; ▪ przedstawia podstawowe cechy stosunku administracyjnoprawnego; ▪ określa, czy decyzja administracyjna została właściwie skonstruowana pod względem formalnym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „stosunek administracyjny”, „kompetencja organu administracyjnego”, „właściwość organu administracyjnego”, „upoważnienie administracyjne” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z zakresu prawa administracyjnego; ▪ wyjaśnia, czym różni się urząd od organu; ▪ charakteryzuje poszczególne typy organów administracyjnych; ▪ porównuje cechy aktów administracyjnych i aktów normatywnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa administracyjnego; ▪ przedstawia przewidziane w prawie formy aktów administracyjnych i ich cechy; ▪ określa, jak brak obligatoryjnego elementu aktu administracyjnego wpływa na jego ważność i obowiązywanie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa administracyjnego.
Temat lekcji: Postępowanie administracyjne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kodeks postępowania administracyjnego o ▪ uczestnicy postępowania administracyjnego o ▪ etapy postępowania administracyjnego o ▪ odwołanie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „odwołanie”, „zażalenie”, „mediacja administracyjna”; ▪ wymienia strony postępowania administracyjnego; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „odwołanie”, „zażalenie”, „mediacja administracyjna”, „organy administracyjne niższego stopnia”, „organy administracyjne wyższego stopnia” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wyjaśnia, czego dotyczą normy zawarte w <i>Kodeksie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu postępowania administracyjnego</i>; ▪ charakteryzuje rodzaje postępowań administracyjnych; ▪ przedstawia uprawnienia poszczególnych uczestników postępowania administracyjnego; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy prawne dotyczące postępowania administracyjnego; ▪ opisuje poszczególne etapy postępowania administracyjnego; ▪ omawia możliwe formy zakończenia postępowania administracyjnego; ▪ wskazuje, z uwzględnieniem różnych perspektyw, pozytywne i negatywne aspekty zastosowania mediacji administracyjnej; ▪ zajmuje stanowisko [buduje argumenty i kontrargumenty] w 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa administracyjnego.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ zażalenie ▪ mediacja administracyjna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje podstawowe uprawnienia stron postępowania administracyjnego; ▪ wymienia środki zaskarżenia decyzji administracyjnej; ▪ podaje zasady, według których należy sporządzić odwołanie od decyzji administracyjnej. 	<p><i>postępowania administracyjnego;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste kazusy prawne dotyczące postępowania administracyjnego; ▪ wymienia uczestników postępowania administracyjnego; ▪ omawia podstawowe uprawnienia stron postępowania administracyjnego; ▪ wymienia etapy postępowania administracyjnego; ▪ omawia zasady, według których należy sporządzić odwołanie od decyzji administracyjnej; ▪ wymienia zasady, według których należy skonstruować zażalenie na postępowanie organów administracji publicznej; ▪ pisze odwołanie od decyzji administracyjnej; ▪ wyjaśnia, na czym polega mediacja administracyjna i jakie są jej cele. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pisze zażalenie na postępowanie organów administracji publicznej; ▪ omawia przebieg mediacji w postępowaniu administracyjnym. 	<p>sporach dotyczących funkcjonowania administracji publicznej w Polsce.</p>	
Temat lekcji: Postępowanie sądownoadministracyjne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ sprawa administracyjna wojewódzki sąd administracyjny [WSA] ▪ skarga do wojewódzkiego sądu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „skarga”, „skarga kasacyjna”; ▪ wyjaśnia znaczenie zasady dwuinstancyjności postępowania; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów „skarga” i „skarga kasacyjna” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne dotyczące postępowania sądownoadministracyjnego; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych regulujących postępowanie sądownoadministracyjne; ▪ podaje podstawowe wymagania formalne dotyczące wniesienia skargi do wojewódzkiego sądu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy prawne dotyczące postępowania sądownoadministracyjnego; ▪ charakteryzuje organy i jednostki sądów administracyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat szczegółowych i złożonych zagadnień dotyczących postępowania sądownoadministracyjnego.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ administracyjnego ▪ Naczelny Sąd Administracyjny [NSA] ▪ uczestnicy postępowania sędziowskiego ▪ skarga kasacyjna ▪ kontrola sędziowska 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje przepisy prawne dotyczące postępowania sędziowskiego; ▪ wymienia etapy postępowania sędziowskiego; ▪ opisuje strukturę sądownictwa administracyjnego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje podstawowe elementy skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego; ▪ wymienia uczestników postępowania sędziowskiego i przysługujące im prawa; ▪ przedstawia uprawnienia wojewódzkich sądów administracyjnych i Naczelnego Sądu Administracyjnego. 	<p>administracyjnego oraz skargi kasacyjnej do NSA.</p>		
VI. Prawo karne					
Temat lekcji: Podstawy prawa karnego					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zasady prawa karnego ▪ dziedziny prawa karnego ▪ funkcje kary 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy „czyn zabroniony” i „kara”; ▪ rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo karne; ▪ wskazuje źródła prawa karnego; ▪ wymienia funkcje kary w polskim prawie karnym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów „czyn zabroniony” i „kara” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa karnego; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa karnego; ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych zasad prawa karnego; ▪ wymienia podstawowe działy prawa karnego; ▪ tłumaczy, jakie są funkcje kar przewidzianych w polskim prawie karnym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu karnego</i> i <i>Kodeksu wykroczeń</i>; ▪ wyjaśnia, jaki jest cel obowiązywania podstawowych zasad prawa karnego; ▪ charakteryzuje przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa karnego; ▪ wymienia dziedziny specjalne prawa karnego; ▪ porównuje kary stosowane dawniej i współcześnie; ▪ przedstawia ewolucję systemu karnego w Europie; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w sporze dotyczącym zasad i celów stosowania kar w prawie karnym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa karnego; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat celów i zasad stosowania kar w prawie karnym.
Temat lekcji: Przestępstwa					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ cechy przestępstwa ▪ kontratyp ▪ zbrodnia ▪ występki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „przestępstwo”, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „przestępstwo”, „zbrodnia”, „występek”, „kara”, „środek karny” [oraz 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje cechy zbrodni i występku; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu karnego</i>; porównuje 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa karnego; ▪ wyjaśnia, czym jest kontratyp; ▪ charakteryzuje typy przestępstw przeciwko dobrom indywidualnym; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa karnego.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ kary i środki karne przewidziane w <i>Kodeksie karnym</i> 	<p>„zbrodnia”, „występek”, „kara”;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia kwestie regulowane w <i>Kodeksie karnym</i>; ▪ wskazuje cechy przestępstwa; ▪ podaje przykłady kar przewidzianych w <i>Kodeksie karnym</i>. 	<p>właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa karnego; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa karnego; ▪ rozpoznaje podstawowe typy przestępstw; ▪ wskazuje cechy zbrodni i występk; ▪ wymienia rodzaje kar i środków karnych przewidzianych w <i>Kodeksie karnym</i>. 	<p>konsekwencje prawne wynikające ze zbrodni i z występk;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje kary i środki karne przewidziane w <i>Kodeksie karnym</i>; ▪ uzasadnia celowość stosowania kar i środków karnych przewidzianych w <i>Kodeksie karnym</i> oraz zajmuje stanowisko w sporze dotyczącym ich skuteczności. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia procedury warunkowego zwolnienia i warunkowego zawieszenia wykonywania kary. 	
Temat lekcji: Wykroczenia					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ cechy wykroczeń ▪ kary i środki karne przewidziane w <i>Kodeksie wykroczeń</i> ▪ rodzaje wykroczeń 	<p>właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy „wykroczenie” i „kara”;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa karnego; ▪ wymienia cechy wykroczenia; ▪ podaje przykłady kar przewidzianych w <i>Kodeksie wykroczeń</i>. 	<p>wyjaśnia znaczenie terminów: „wykroczenie”, „kara”, „środek karny” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa karnego;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje podstawowe typy wykroczeń; ▪ wymienia rodzaje kar i środków karnych przewidzianych w <i>Kodeksie wykroczeń</i>; ▪ opisuje postępowanie mandatowe. 	<p>buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu wykroczeń</i>;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje cechy przestępstw i wykroczeń; ▪ charakteryzuje kary i środki karne przewidziane w <i>Kodeksie wykroczeń</i>; ▪ uzasadnia celowość stosowania kar i środków karnych przewidzianych w <i>Kodeksie wykroczeń</i> oraz zajmuje stanowisko w sporze dotyczącym ich skuteczności. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa karnego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa karnego.
Temat lekcji: Postępowanie karne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zasady postępowania karnego ▪ zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa 	<p>właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „apelacja”, „kasacja”, „sprawca”, „ofiara”,</p>	<p>wyjaśnia znaczenie terminów: „przestępstwo z oskarżenia publicznego”, „apelacja”, „kasacja”, „sprawca”, „ofiara”, „świadek”, „oskarżyciel”,</p>	<p>buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu postępowania karnego</i>;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje poszczególne etapy postępowania karnego; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa karnego procesowego; ▪ opisuje poszczególne etapy rozprawy sądowej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa karnego procesowego.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ etapy postępowania karnego ▪ apelacja ▪ kasacja ▪ prawa ofiary, sprawcy i świadka ▪ strony postępowania ▪ oskarżyciel posiłkowy 	<p>„świadek”, „oskarżyciel”, „oskarżyciel publiczny”, „oskarżony”, „prokurator”;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa karnego procesowego; ▪ przedstawia podstawowe zasady, według których należy sporządzić zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa; ▪ wymienia etapy postępowania karnego; ▪ podaje zasady regulujące przebieg postępowania karnego; ▪ wymienia strony postępowania karnego sądowego; ▪ wskazuje środki odwoławcze w postępowaniu karnym; ▪ wyjaśnia, jakie funkcje w postępowaniu karnym pełnią policja i prokurator. 	<p>„oskarżyciel publiczny”, „oskarżyciel posiłkowy”, „oskarżony”, „prokurator” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa karnego procesowego; ▪ pisze zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, identyfikuje sąd właściwy dla rozpatrzenia konkretnej sprawy karnej; ▪ wyjaśnia znaczenie zasad regulujących przebieg postępowania karnego; ▪ przedstawia podstawowe prawa i obowiązki uczestników postępowania karnego; ▪ wymienia strony postępowania karnego na różnych jego etapach; ▪ tłumaczy, w jaki sposób można zostać oskarżycielem posiłkowym; ▪ wymienia uprawnienia oskarżyciela posiłkowego; ▪ podaje zasady składania apelacji i kasacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje prawa uczestników postępowania karnego na różnych jego etapach; ▪ na podstawie dostępnych źródeł ustala obszary jurysdykcji wybranych sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych; ▪ przedstawia wygląd sali rozpraw; ▪ charakteryzuje środki zapobiegawcze w postępowaniu karnym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prezentuje zasady składania skargi nadzwyczajnej; ▪ ocenia funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce [buduje argumenty i kontrargumenty w sporze]; ▪ ocenia wpływ mediów, w tym internetu, na funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości [buduje argumenty i kontrargumenty w sporze]. 	
<p>Temat lekcji: Oskarżenie prywatne i mediacje</p>					

<ul style="list-style-type: none"> ▪ ściganie przestępstw ▪ postępowanie prywatnoskargowe ▪ oskarżyciel prywatny ▪ akt oskarżenia prywatnego ▪ mediacje 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „oskarżyciel prywatny”, „prywatny akt oskarżenia”; ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa karnego procesowego; ▪ wymienia podstawowe zasady, według których należy sporządzić akt oskarżenia prywatnego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „przestępstwo prywatnoskargowe”, „oskarżyciel prywatny”, „prywatny akt oskarżenia” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa karnego procesowego; ▪ pisze akt oskarżenia prywatnego; ▪ wymienia prawa i obowiązki oskarżyciela prywatnego; ▪ wyjaśnia, komu przysługuje prawo do wystąpienia w roli oskarżyciela prywatnego; ▪ wymienia zasady prowadzenia mediacji w postępowaniu karnym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminu „przestępstwo ścigane na wniosek” [oraz właściwie używa tego pojęcia w swoich wypowiedziach]; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu postępowania karnego</i> i <i>Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia</i>; ▪ charakteryzuje główne etapy postępowania prywatnoskargowego; ▪ przedstawia przebieg mediacji w postępowaniu karnym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa karnego procesowego; ▪ przedstawia, z różnych perspektyw, pozytywne i negatywne aspekty zastosowania mediacji w postępowaniu cywilnym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa karnego procesowego.
--	---	---	--	---	--

Klasa 4

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
I. PRAWA CZŁOWIEKA						
1. Czym są prawa człowieka?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ cechy praw człowieka ▪ historia praw człowieka ▪ generacje praw człowieka ▪ prawa pozytywne i negatywne ▪ łamanie praw człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje cechy praw człowieka; ▪ charakteryzuje system praw człowieka w państwie demokratycznym; ▪ wskazuje przykłady ograniczeń praw człowieka w państwach autorytarnych; ▪ rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; ▪ wymienia okoliczności, w których możliwe jest ograniczenie praw i wolności człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia pozycję jednostki w państwach autorytarnych i totalitarnych; ▪ omawia historyczne uwarunkowania rozwoju praw człowieka; ▪ przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im kategorii i generacji; ▪ rozróżnia prawa negatywne i prawa pozytywne; ▪ buduje argumenty potwierdzające uniwersalność praw człowieka; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, z czego wynikają przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; ▪ uzasadnia, że istnienie systemu ochrony praw człowieka jest koniecznym warunkiem prawidłowego funkcjonowania państw demokratycznych; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między prawami negatywnymi a prawami pozytywnymi; ▪ bierze aktywny udział w debatach/dyskusjach na temat uniwersalności praw człowieka; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wykazuje, że zakres i sposób ochrony poszczególnych praw człowieka są uzależnione od kategorii i generacji, do których te prawa należą; ▪ ocenia skalę łamania praw człowieka na świecie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiały źródłowe dotyczące praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących przestrzegania praw człowieka na świecie; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące praw człowieka; ▪ organizuje debatę na temat praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.

				statystyczne, źródła ikonograficzne].		
2. Ochrona praw człowieka w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▪ katalog praw i wolności w <i>Konstytucji RP</i> ▪ prawo do sądu ▪ prawo do zaskarżenia ▪ wnioski do RPO ▪ skarga konstytucyjna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im konstytucyjnych kategorii praw i wolności; ▪ wymienia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> środki ochrony wolności i praw; ▪ wskazuje zadania i formy działania Rzecznika Praw Obywatelskich. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; ▪ sporządza według wzoru skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ wyjaśnia znaczenie indywidualnej skargi konstytucyjnej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ochrony praw człowieka w Polsce [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; ▪ wyjaśnia, jaka jest różnica między prawami człowieka a prawami obywatela; ▪ przedstawia warunki, które musi spełniać skarga konstytucyjna; ▪ bierze aktywny udział w debatach/dyskusjach dotyczących poziomu przestrzegania praw człowieka w Rzeczypospolitej Polskiej ▪ analizować materiały źródłowe dotyczące ochrony praw człowieka w Polsce [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje sposób funkcjonowania sądowych środków ochrony praw i wolności; ▪ proponuje działania, które można by podjąć w celu ochrony praw człowieka, gdyby zostały one naruszone; ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący ochrony praw człowieka w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących ochrony praw człowieka w Polsce; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące ochrony praw człowieka w Polsce; ▪ organizuje debatę dotyczącą ochrony praw człowieka w Polsce i aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
3. Europejski system ochrony praw człowieka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Europejska konwencja praw człowieka</i> ▪ Europejski Trybunał Praw Człowieka ▪ <i>Europejska karta społeczna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia organizacje międzynarodowe tworzące fundament europejskiego systemu ochrony praw człowieka; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia kategorie i generacje praw gwarantowanych na mocy: - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje katalogi praw gwarantowanych na mocy: - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i> oraz jej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia poszczególne etapy postępowania przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka; ▪ przedstawia uwarunkowania, które 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących funkcjonowania europejskiego

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Karta praw podstawowych Unii Europejskiej</i> ▪ wymiar ludzki OBWE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności,</i> - <i>Europejskiej karty socjalnej,</i> - <i>Karty praw podstawowych UE;</i> ▪ wymienia cele funkcjonowania: <ul style="list-style-type: none"> - Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, - Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ przedstawia warunki dopuszczalności skargi indywidualnej do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. 	<p><i>i podstawowych wolności,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Europejskiej karty socjalnej,</i> - <i>Karty praw podstawowych UE;</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia zasady funkcjonowania: <ul style="list-style-type: none"> - Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, - Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ formułuje wnioski z analizy wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<p>protokołów dodatkowych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Europejskiej kartą socjalnej,</i> - <i>Karty praw podstawowych UE;</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty dotyczące zasadności i skuteczności funkcjonowania europejskiego systemu ochrony praw człowieka. ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<p>wpłynęły na ukształtowanie się systemów ochrony praw człowieka funkcjonujących w ramach Rady Europy, OBWE oraz Unii Europejskiej;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania poszczególnych organów i instytucji tworzących europejski system ochrony praw człowieka; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący europejskiego systemu ochrony praw człowieka. 	<p>systemu ochrony praw człowieka;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka; ▪ organizuje debatę dotyczącą europejskiego systemu ochrony praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.
4. Światowy system ochrony praw człowieka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Powszechna deklaracja praw człowieka</i> ▪ pakty praw człowieka ▪ Rada Praw Człowieka ▪ Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia okoliczności, które doprowadziły do uchwalenia <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka,</i> oraz 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje kategorie i generacje praw gwarantowanych na mocy: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Międzynarodowego paktu praw</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia cele i zadania poszczególnych organów ONZ tworzących światowy system ochrony praw człowieka; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje sposoby ochrony praw gwarantowanych w: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących funkcjonowania światowego

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Międzynarodowy Trybunał Karny ▪ Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców 	<p>przedstawia cele i zasady określone w tym akcie prawa międzynarodowego;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych,</i> - <i>Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych;</i> ▪ wymienia organy ONZ tworzące światowy system ochrony praw człowieka. 	<p><i>obywatelskich i politycznych,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych;</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia, w jaki sposób są chronione prawa uwzględnione w: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych,</i> - <i>Międzynarodowym pakcie praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych;</i> ▪ wymienia cele i zasady funkcjonowania: <ul style="list-style-type: none"> - Międzynarodowego Trybunału Karnego, - Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, - Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „uchodźca” w kontekście prawa międzynarodowego; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje katalogi praw gwarantowanych na mocy: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych,</i> - <i>Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych;</i> ▪ przedstawia warunki, które musi spełniać skarga indywidualna do Komitetu Praw Człowieka; ▪ omawia uwarunkowania, które doprowadziły do powstania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty dotyczące zasadności i skuteczności funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Międzynarodowym pakcie praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych;</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiały źródłowe dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka. 	<p>systemu ochrony praw człowieka;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka; ▪ organizuje debatę dotyczącą światowego systemu ochrony praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.
--	--	---	--	---	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	statystyczne, źródła ikonograficzne].		
5. Organizacje pozarządowe a prawa człowieka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ funkcje organizacji pozarządowych w zakresie ochrony praw człowieka ▪ Amnesty International ▪ Human Rights Watch ▪ Helsińska Fundacja Praw Człowieka ▪ Międzynarodowy Ruch Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycza ▪ organizacje humanitarne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka; ▪ pozyskuje z dostępnych źródeł informacje na temat celów działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z dostępnych źródeł informacje na temat zasad i form działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka; ▪ wymienia formy aktywności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia cele i formy działania następujących organizacji pozarządowych: <ul style="list-style-type: none"> - Amnesty International, - Human Rights Watch, - Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, - Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycza; ▪ omawia cele i formy działania wybranych organizacji humanitarnych; ▪ określa, jakie znaczenie ma działalność organizacji humanitarnych dla ochrony praw człowieka; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące organizacji pozarządowych zaangażowanych w ochronę praw człowieka [teksty 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje funkcje organizacji pozarządowych w zakresie ochrony praw człowieka; ▪ dokonuje krytycznej analizy celów, zasad i form działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących działalności organizacji pozarządowych zaangażowanych w ochronę praw człowieka; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące działalności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka; ▪ organizuje debatę dotyczącą działalności organizacji pozarządowych

				narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].		<ul style="list-style-type: none"> zaangażowanych w ochronę praw człowieka; ▪ przygotowuje i realizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą organizacje pozarządowe zaangażowane w ochronę praw człowieka.
--	--	--	--	---	--	--

II. STOSUNKI MIĘDZYNARODOWE

1. Współczesne stosunki międzynarodowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podmioty prawa międzynarodowego ▪ zasady prawa międzynarodowego ▪ wielopłaszczyznowość i złożoność stosunków międzynarodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje przykłady podmiotów prawa międzynarodowego; ▪ wymienia podstawowe zasady prawa międzynarodowego; ▪ wymienia czynniki wpływające na kształt współczesnych stosunków międzynarodowych; ▪ wskazuje współzależności łączące państwa we współczesnym 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe podmioty prawa międzynarodowego; ▪ przedstawia podstawowe zasady prawa międzynarodowego; ▪ rozpoznaje sytuacje, w których doszło do złamania podstawowych zasad prawa międzynarodowego; ▪ omawia – na wybranym przykładzie – polityczne, gospodarcze i kulturowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje przykłady podmiotów o problematycznym statusie międzynarodowym; ▪ wykazuje – na wybranych przykładach – złożoność i wielopłaszczyznowość współczesnych stosunków międzynarodowych; ▪ tłumaczy, jakie są źródła współzależności łączących państwa we współczesnym środowisku 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jakie są przyczyny łamania podstawowych zasad prawa międzynarodowego, i wymienia konsekwencje takich naruszeń; ▪ uzasadnia konieczność przestrzegania zasad prawa międzynarodowego we współczesnym świecie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące wielopłaszczyznowości i złożoności współczesnych stosunków międzynarodowych.
---	--	---	---	--	---	--

		środowisku międzynarodowym.	uwarunkowania współczesnych stosunków międzynarodowych; <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące stosunków międzynarodowych [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	międzynarodowym i co wynika z tych powiązań; <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące stosunków międzynarodowych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	źródłowy dotyczący stosunków międzynarodowych.	
2. Ład międzynarodowy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ typy ładu międzynarodowego ▪ mocarstwa ▪ znaczenie supermocarstw ▪ zmiany w ładzie międzynarodowym w XXI w. ▪ znaczenie zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej ▪ działania regionalnych mocarstw niezachodnich, ▪ relacje polityczne, gospodarcze i kulturowe łączące państwa wysoko rozwinięte i rozwijające się [w tym problem zależności postkolonialnej i neokolonialnej] ▪ mechanizmy zwiększające lub zmniejszające ekonomiczne dysproporcje między państwami 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia poszczególne typy ładu międzynarodowego; ▪ wymienia współczesne mocarstwa regionalne oraz supermocarstwa; ▪ przedstawia podstawowe zmiany, które zaszły w ładzie międzynarodowym w XXI w.; ▪ wskazuje przykładowe czynniki wpływające na kształt współczesnego ładu międzynarodowego; ▪ wskazuje – na podstawie analizy prostych źródeł statystycznych – 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozróżnia poszczególne typy ładu międzynarodowego; ▪ wymienić kryteria, które współcześnie definiują status mocarstw i supermocarstw; ▪ charakteryzuje rolę mocarstw w poszczególnych typach ładu międzynarodowego; ▪ wskazuje mechanizmy, dzięki którym mocarstwa regionalne i supermocarstwa umacniają swoją pozycję na arenie międzynarodowej; ▪ poprawnie posługuje się pojęciem „strefa wpływów”; ▪ określa charakter, zasięg terytorialny i 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje poszczególne typy ładu międzynarodowego; ▪ wymienia przyczyny, przejawy i konsekwencje zmian w ładzie międzynarodowym w XXI w.; ▪ przedstawia cele regionalnych mocarstw niezachodnich i formy ich działalności na arenie międzynarodowej [Chińskiej Republiki Ludowej, Indii, Federacji Rosyjskiej, Brazylii]; ▪ określa zasięg stref wpływów współczesnych mocarstw; ▪ wyjaśnia, jaka jest rola mocarstw regionalnych w wybranych organizacjach międzynarodowych [np. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje poszczególne typy ładu międzynarodowego; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym roli supermocarstw w kształtowaniu współczesnych stosunków politycznych, gospodarczych i kulturowych; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze o konsekwencje zmian, które zaszły w ładzie międzynarodowym w XXI wieku; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących współczesnego ładu międzynarodowego; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące współczesnego ładu międzynarodowego.

		<p>państwa o najniższym i najwyższym PKB;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady zasobów naturalnych, których dostępność wpływa na kształt współczesnej polityki międzynarodowej. 	<p>cele działania wybranych organizacji międzynarodowych [np. BRICS, Szanghajska analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ładu międzynarodowego [teksty narracyjne, dane statystyczne];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ładu międzynarodowego [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<p>w BRICS i Szanghajskiej Organizacji Współpracy];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące ładu międzynarodowego [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<p>współczesnego ładu międzynarodowego.</p>	
<p>3. Gospodarka w polityce międzynarodowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ strategiczne zasoby naturalne ▪ zmiany klimatyczne ▪ PKB ▪ wzrost gospodarczy ▪ kolonializm ▪ neokolonializm 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady strategicznych zasobów naturalnych; ▪ wskazuje przykłady dowodzące wpływu historii kolonialnej na kształt współczesnych stosunków międzynarodowych; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciem „kolonializm”; ▪ wskazuje przykłady zależności politycznych, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym są strategiczne zasoby naturalne; ▪ podaje przykłady dowodzące wpływu strategicznych zasobów naturalnych na politykę międzynarodową; ▪ wymienia państwa o najniższym i najwyższym PKB we współczesnym świecie; ▪ przedstawia zarys historii kolonializmu [przyczyny, wpływ na rozwój poszczególnych państw i regionów]; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jakie jest znaczenie strategicznych zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej; ▪ uzasadnia konieczność dywersyfikacji źródeł energii; ▪ przedstawia wpływ historii kolonialnej na kształt współczesnych stosunków międzynarodowych; ▪ analizuje – na wybranych przykładach – zależności polityczne, gospodarcze i kulturowe łączące państwa wysoko 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jakie są polityczne konsekwencje kryzysu ekologicznego i klimatycznego; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym energetyki jądrowej i odnawialnych źródeł energii; ▪ dokonuje krytycznej analizy mechanizmów i działań, które zmniejszają lub zwiększają dysproporcje 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących gospodarki w polityce międzynarodowej; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące gospodarki w polityce międzynarodowej;

		gospodarczych i kulturowych łączących państwa wysoko rozwinięte i rozwijające się [o różnym poziomie PKB], w tym dawne metropolie i kolonie.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się pojęciem „neokolonializm”; ▪ rozpoznaje mechanizmy i działania, które zmniejszają lub zwiększają ekonomiczne dysproporcje między państwami; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące gospodarki w polityce międzynarodowej [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<p>rozwinięte i rozwijające się [o różnym poziomie PKB], w tym dawne metropolie i kolonie;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje i krytycznie analizuje mechanizmy i działania, które zmniejszają lub zwiększają dysproporcje ekonomiczne między państwami; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące gospodarki w polityce międzynarodowej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<p>ekonomiczne między państwami;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący gospodarki w polityce międzynarodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę dotyczącą znaczenia gospodarki w polityce międzynarodowej i aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
4. Współczesna globalizacja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ globalizacja ▪ aktorzy globalizacji ▪ wymiary globalizacji ▪ przyczyny i skutki procesu globalizacji ▪ makdonaldyzacja ▪ korporacje transnarodowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „globalizacja”, „korporacja”; ▪ rozpoznaje przejawy globalizacji we współczesnym świecie; ▪ wymienia głównych aktorów procesu globalizacji; ▪ przedstawia źródła procesów globalizacyjnych przebiegających 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia – na wybranych przykładach gospodarczych, politycznych, kulturowych i społecznych – skutki procesu globalizacji widoczne we współczesnym świecie; ▪ wyjaśnia, czym jest makdonaldyzacja; ▪ wymienia najważniejsze wyzwania stojące 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia przyczyny i konsekwencje procesu globalizacji we współczesnym świecie; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym wpływu globalizacji na kształt stosunków we współczesnym świecie; ▪ dokonuje krytycznej analizy roli wybranych podmiotów [politycznych i gospodarczych] w procesie globalizacji; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ formułuje wnioski na podstawie analizy konsekwencji współczesnych procesów globalizacyjnych; ▪ porównuje i ocenia z różnych perspektyw procesy globalizacyjne przebiegające dawniej i współcześnie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących współczesnych procesów globalizacyjnych; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące współczesnych

		<p>we współczesnym świecie;</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje przykłady korporacji działających w skali globalnej. 	<p>przed społecznością międzynarodową w związku z procesem globalizacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje przykłady dowodzące wpływu globalnych korporacji na współczesne politykę, gospodarkę i życie społeczne; na podstawie lektury tekstów publicystycznych i naukowych formułuje wnioski dotyczące wybranych problemów wynikających z procesu globalizacji; analizuje proste materiały źródłowe dotyczące globalizacji [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje materiały źródłowe dotyczące globalizacji [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<p>źródłowy dotyczący globalizacji.</p>	<p>procesów globalizacyjnych;</p> <ul style="list-style-type: none"> organizuje debatę dotyczącą skutków współczesnych procesów globalizacyjnych i aktywnie w niej uczestniczy.
<p>5. Konflikty i terroryzm</p>	<ul style="list-style-type: none"> konflikt międzynarodowy konflikt etniczny separatyzm terroryzm rozwiązywanie konfliktów pomoc humanitarna i rozwojowa interwencje humanitarne misje pokojowe 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo postępuje się pojęciami: „konflikt etniczny”, „terroryzm”; wskazuje przykłady konfliktów etnicznych we współczesnych Europie, Azji i Afryce; 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo postępuje się pojęciami: „separatyzm”, „pomoc humanitarna”; wymienia i lokalizuje na mapie państwa, w których występują konflikty etniczne: - w granicach Unii Europejskiej, 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia przyczyny, przejawy i konsekwencje współczesnych konfliktów etnicznych/separatyzmów; formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym zasadności i skuteczności pomocy humanitarnej udzielanej 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje współczesne konflikty etniczne w świetle prawa międzynarodowego; formułuje wnioski na podstawie analizy konsekwencji współczesnych konfliktów etnicznych/separatyzmów; 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących współczesnych konfliktów i terroryzmu; samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia przykłady reakcji wspólnoty międzynarodowej na działalność współczesnych ruchów separatystycznych; ▪ wskazuje przykłady pomocy humanitarnej i rozwojowej; ▪ podaje przykłady misji pokojowych realizowanych w regionach, w których rozgrywają się współczesne konflikty etniczne; ▪ wymienia główne organizacje terrorystyczne we współczesnym świecie ▪ wymienia podstawowe strategie i formy walki ze współczesnym terroryzmem. 	<ul style="list-style-type: none"> - w azjatyckiej części obszaru poradzieckiego, - na obszarze Środkowego i Dalekiego Wschodu, - w Afryce i na Bliskim Wschodzie; ▪ wyjaśnia, jakie mogą być przyczyny współczesnych konfliktów etnicznych; ▪ przedstawia sposoby rozwiązywania konfliktów etnicznych w ramach działań społeczności międzynarodowej; ▪ omawia przykładowe formy pomocy humanitarnej i rozwojowej; ▪ wskazuje konkretne przykłady działań współczesnych organizacji terrorystycznych; ▪ podaje przyczyny współczesnego terroryzmu; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące konfliktów etnicznych, separatyzmów i 	<ul style="list-style-type: none"> państwom i społecznościom dotkniętym konfliktami etnicznymi/separatyzmami; ▪ wyjaśnia, jakie czynniki decydują o reakcjach wspólnoty międzynarodowej na poszczególne współczesne ruchy separatystyczne; ▪ porównuje charakter i znaczenie pomocy humanitarnej oraz pomocy rozwojowej; ▪ charakteryzuje wybrane misje pokojowe i interwencje humanitarne, a także ocenia je z uwzględnieniem ich aspektów moralnych i skutków; ▪ analizuje przyczyny i konsekwencje działalności wybranych współczesnych organizacji terrorystycznych; ▪ omawia i ocenia aktywność państwa polskiego w walce ze współczesnym terroryzmem; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia wnioski sformułowane na podstawie analizy konsekwencji działalności wybranych organizacji terrorystycznych we współczesnym świecie; ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych strategii zwalczania współczesnego terroryzmu; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący konfliktów etnicznych, separatyzmów i współczesnego terroryzmu. 	<ul style="list-style-type: none"> materiały dotyczące konfliktów etnicznych, separatyzmów i współczesnego terroryzmu; ▪ organizuje debatę dotyczącą współczesnych konfliktów etnicznych, separatyzmów lub terroryzmu oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na wybrany temat.
--	--	---	---	---	---	--

			terroryzmu [teksty narracyjne, dane statystyczne].	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące konfliktów etnicznych, separatyzmów i współczesnego terroryzmu [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 		
III. ORGANIZACJE MIĘDZYNARODOWE						
1. Organizacja Narodów Zjednoczonych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Karta Narodów Zjednoczonych</i> ▪ cele i zadania ONZ ▪ organy ONZ ▪ organizacje wyspecjalizowane Narodów Zjednoczonych ▪ <i>Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030</i> ▪ misje pokojowe ONZ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje cele działalności Organizacji Narodów Zjednoczonych; ▪ wymienia główne organy ONZ; ▪ wskazuje przykłady działań podejmowanych przez wyspecjalizowane organizacje ONZ. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia okoliczności uchwalenia <i>Karty Narodów Zjednoczonych</i> oraz postanowienia zawarte w tym akcie; ▪ charakteryzuje główne organy ONZ [struktura, cele, formy działania]; ▪ wymienić cele i formy misji pokojowych ONZ; ▪ wymienia główne cele wyspecjalizowanych organizacji ONZ: <ul style="list-style-type: none"> - Światowej Organizacji Zdrowia, - Międzynarodowej Organizacji Pracy, - Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia genezę powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych; ▪ wymienia główne założenia zawarte w <i>Agendzie na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030</i>; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze o rolę ONZ i jej wyspecjalizowanych organizacji we współczesnym świecie; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące ONZ [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych form działalności ONZ i jej wyspecjalizowanych organizacji; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności ONZ i jej organizacji wyspecjalizowanych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących ONZ; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące ONZ; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli ONZ we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

			<ul style="list-style-type: none"> - Międzynarodowego Funduszu Walutowego, - Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, - Światowej Organizacji Handlu, - Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury, - Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju Przemysłowego, - Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej; <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ONZ [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 			
2. Organizacje ponadregionalne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ grupa G7 ▪ Szanghajska Organizacja Współpracy ▪ BRICS ▪ Organizacja Państw Eksportujących Ropę Naftową ▪ Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju ▪ grupa G20 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady współczesnych organizacji ponadregionalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cele następujących form współpracy ponadregionalnej: <ul style="list-style-type: none"> - grupy G7, - Szanghajskiej Organizacji Współpracy, - BRICS, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia strukturę organizacyjną i przykłady działalności następujących form współpracy ponadregionalnej: <ul style="list-style-type: none"> - grupy G7, - Szanghajskiej Organizacji Współpracy, - BRICS, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia, jaką rolę odgrywają we współczesnym świecie następujące formy współpracy ponadregionalnej: <ul style="list-style-type: none"> - grupa G7, - Szanghajska Organizacja Współpracy, - BRICS, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z działalnością współczesnych organizacji ponadregionalnych ;

			<ul style="list-style-type: none"> - Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupy G20; <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> - Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupy G20; <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> - Organizacja Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupa G20; <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący współczesnych organizacji ponadregionalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące działalności współczesnych organizacji ponadregionalnych ; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli organizacji ponadregionalnych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
--	--	--	--	---	---	--

3. Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ cele i zadania NATO ▪ <i>Traktat północnoatlantycki</i> ▪ partnerzy NATO ▪ organy i struktura organizacyjna NATO ▪ operacje pokojowe i militarne NATO 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne przyczyny powstania NATO; ▪ wskazuje przykłady aktywności politycznych i militarnych NATO [od lat 90. XX w.]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia genezę Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego ; ▪ określa, kiedy uchwalono <i>Traktat północnoatlantycki</i>, oraz wymienia postanowienia zawarte w tym akcie; ▪ podaje przykłady operacji pokojowych i militarnych NATO; ▪ przedstawia rolę USA w strukturach NATO; ▪ wymienia cele i formy działalności NATO w współczesnym świecie; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące NATO [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia i lokalizuje na mapie państwa członkowskie NATO; ▪ przedstawia rozwój terytorialny NATO; ▪ przedstawia ewolucję celów i form działania NATO; ▪ wymienia cele i skutki misji pokojowych przeprowadzonych przez NATO od lat 90. XX w.; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące NATO [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje strukturę organizacyjną NATO, w tym omawia zadania i kompetencje poszczególnych organów Sojuszu; ▪ wskazuje czynniki, które zadecydowały o akcesji do NATO poszczególnych państw członkowskich, ze szczególnym uwzględnieniem państw postkomunistycznych; ▪ dokonuje krytycznej analizy aktywności NATO na przełomie XX i XXI w.; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiałów źródłowy dotyczący działalności NATO. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z działalnością NATO; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące NATO; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli NATO we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
4. Organizacje regionalne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ regionalizm ▪ Rada Europy ▪ OBWE ▪ ASEAN ▪ WNP ▪ LPA ▪ UA ▪ OPA ▪ EFTA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne organizacje regionalne funkcjonujące w Europie; ▪ podaje przykłady działalności Rady Europy; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cele oraz formy działalności następujących organizacji regionalnych: <ul style="list-style-type: none"> - Rady Europy, - Organizacji Bezpieczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy działalności Rady Europy i OBWE oraz uzasadnia swoją ocenę tych organizacji; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia, jaką rolę odgrywają we współczesnym świecie następujące formy współpracy regionalnej: <ul style="list-style-type: none"> - Rada Europy, - Organizacja Bezpieczeństwa i 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z działalnością współczesnych organizacji regionalnych;

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ NAFTA ▪ APEC ▪ CEFTA ▪ strefy wolnego handlu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje cele działania OBWE. 	<p>i Współpracy w Europie [OBWE],</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej [ASEAN], - Wspólnoty Niepodległych Państw [WNP], - Ligi Państw Arabskich [LPA], - Unii Afrykańskiej [UA], - Organizacji Państw Amerykańskich [OPA], - Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu [EFTA], - - Północnoamerykańskiej Strefy Wolnego Handlu [NAFTA], - Wspólnoty Gospodarczej Azji i Pacyfiku [APEC], - - Środkowoeuropejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu [CEFTA]; <ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo postępuje się pojęciem „strefa wolnego handlu”; 	<p>[teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].</p>	<p>Współpracy w Europie [OBWE],</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej [ASEAN], - Wspólnota Niepodległych Państw [WNP], - Liga Państw Arabskich [LPA], - Unia Afrykańska [UA], - Organizacja Państw Amerykańskich [OPA], - Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu [EFTA], - - Północnoamerykańska Strefa Wolnego Handlu [NAFTA], - Wspólnota Gospodarcza Azji i Pacyfiku [APEC], - Środkowoeuropejskie Porozumienie o Wolnym Handlu [CEFTA]; <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące działalności współczesnych organizacji regionalnych; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli współczesnych organizacji regionalnych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
--	---	---	--	--	---	---

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 		współczesnych organizacji regionalnych.	
IV. UNIA EUROPEJSKA						
1. Integracja europejska	<ul style="list-style-type: none"> ▪ integracja europejska ▪ Unia Europejska ▪ prawo europejskie ▪ państwa członkowskie UE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia kulturowe i historyczne podwaliny jedności europejskiej; ▪ wskazuje najważniejsze akty prawa pierwotnego wspólnot europejskich i Unii Europejskiej; ▪ podać przykłady realizacji zasad pomocniczości, subsydiarności i solidarności. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne etapy gospodarczej integracji europejskiej po II wojnie światowej; ▪ wymienia i lokalizuje na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej; ▪ wskazuje główne kryteria decydujące o przyjęciu państwa do Unii Europejskiej; ▪ podaje główne postanowienia z obowiązujących aktów prawa pierwotnego Unii Europejskiej; ▪ wyjaśnia znaczenie zasad pomocniczości, subsydiarności i solidarności; ▪ analizuje proste materiały źródłowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia czynniki, które doprowadziły do integracji europejskiej po II wojnie światowej; ▪ przedstawia, w jaki sposób ewoluowały cele i formy działalności wspólnot europejskich /Unii Europejskiej; ▪ wymienia główne typy aktów tworzących prawo wtórne Unii Europejskiej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące integracji europejskiej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje okoliczności, w których doszło do akcesji kolejnych państw do Unii Europejskiej; ▪ omawia, w jaki sposób ewoluował charakter prawny wspólnot europejskich/Unii Europejskiej; ▪ charakteryzuje główne typy aktów tworzących prawo wtórne Unii Europejskiej; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący integracji europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z integracją europejskiej; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące integracji europejskiej; ▪ organizuje debatę dotyczącą integracji europejskiej oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

			dotyczące integracji europejskiej [teksty narracyjne, dane statystyczne].			
2. Instytucje Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kompetencje UE ▪ Rada Europejska ▪ Parlament Europejski ▪ Komisja Europejska ▪ Rada Unii Europejskiej ▪ Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne organy/instytucje Unii Europejskiej; ▪ wymienia cele i formy działania głównych instytucji Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia zagadnienie legitymizacji głównych instytucji Unii Europejskiej; ▪ przedstawia najważniejsze cele, formy działania i zasady funkcjonowania głównych instytucji Unii Europejskiej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania instytucji UE [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa zakres uprawnień poszczególnych instytucji Unii Europejskiej; ▪ charakteryzuje rolę i formy działalności Komisji Europejskiej i Rady Europejskiej oraz wskazuje współzależności między tymi instytucjami; ▪ przedstawia strukturę organizacyjną Komisji Europejskiej; ▪ omawia strukturę organizacyjną Rady Unii Europejskiej, w tym wyjaśnia, jaka jest rola poszczególnych składów Rady i jej komitetów; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania instytucji UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania głównych organów/instytucji Unii Europejskiej; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania najważniejszych organów/instytucji UE. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem instytucji UE; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące funkcjonowania instytucji UE; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli poszczególnych instytucji UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

3. Funkcjonowanie Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ unia gospodarcza i walutowa ▪ Europejski Bank Centralny ▪ dochody i wydatki Unii Europejskiej ▪ Europejski Trybunał Obrachunkowy ▪ przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości ▪ wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne formy działania Unii Europejskiej w sferze wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych; ▪ wskazuje główne formy działania Unii Europejskiej w sferze polityki zagranicznej oraz bezpieczeństwa i obrony; ▪ podaje zadania Europejskiego Trybunału Obrachunkowego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje państwa członkowskie należące do strefy euro; ▪ przedstawia główne założenia unii gospodarczej j; ▪ podaje główne zadania Europejskiego Banku Centralnego; ▪ wskazuje źródła dochodów Unii Europejskiej i charakteryzuje strukturę jej wydatków; ▪ omawia zasady tworzenia budżetu unijnego; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania UE [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania strefy euro; ▪ analizuje i ocenia globalną rolę Unii Europejskiej; ▪ przedstawia kompetencje Komisji Europejskiej i Parlamentu Europejskiego w procedurze uchwalania i realizacji budżetu Unii Europejskiej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne problemy i wyzwania stojące przed Unią Europejską w sferach wymiaru sprawiedliwości, spraw wewnętrznych oraz polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym oceny zasad funkcjonowania, form działalności i zakresu kompetencji Unii Europejskiej; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania UE. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem UE; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące funkcjonowania UE; ▪ organizuje debatę dotyczącą funkcjonowania UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
4. Fundusze i polityka spójności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ polityka spójności UE ▪ fundusze europejskie ▪ polityki sektorowe UE ▪ konkurencja i ochrona konsumentów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady wykorzystania funduszy europejskich w swoim najbliższym otoczeniu. ▪ wskazuje przykłady realizacji w swoim najbliższym otoczeniu założeń polityk sektorowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne cele europejskiej polityki spójności społecznej i gospodarczej oraz polityki konkurencji i ochrony konsumentów; ▪ podaje przykłady działalności Unii Europejskiej w ramach wybranych polityk 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia problemy [polityczne, ekonomiczne, kulturowe] związane w ewentualnym rozszerzeniem Unii Europejskiej oraz z dalszą integracją państw w ramach organizacji; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy założeń i form realizacji europejskiej polityki spójności społecznej i gospodarczej oraz polityki konkurencji i ochrony konsumentów; ▪ formułuje i uzasadnia stanowisko w sporze 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących funduszy i polityki spójności UE; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje

		<p>UE [np. wspólnej polityki rolnej];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia państwa aspirujące do członkostwa w Unii Europejskiej; ▪ wymienia główne kierunki integracji europejskiej. 	<p>sektorowych [kulturalnej; kształcenia i młodzieży; badań i rozwoju technologicznego; handlowej; rolnej; transportowej; ochrony środowiska; energetycznej; małych i średnich przedsiębiorstw];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne fundusze Unii Europejskiej; ▪ wskazuje państwa posiadające status kandydata do członkostwa w UE oraz państwa, które rozpoczęły negocjacje w sprawie wejścia do wspólnoty; ▪ analizuje główne argumenty podnoszone w sporze na temat przyszłego rozwoju Unii Europejskiej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funduszy unijnych i polityki spójności UE [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<p>funduszy unijnych i polityki spójności UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].</p>	<p>dotyczącym przyszłości Unii Europejskiej i kierunków dalszej integracji;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funduszy unijnych i polityki spójności UE. 	<p>materiały dotyczące funduszy unijnych i polityki spójności UE;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę dotyczącą wykorzystania funduszy unijnych oraz polityki spójności UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
--	--	--	---	--	---	--

V. POLITYKA ZAGRANICZNA

<p>1. Polityka zagraniczna i racja stanu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dyplomacja ▪ ambasada ▪ urząd konsularny ▪ racja stanu ▪ polityka zagraniczna III RP ▪ uczestnictwo Polski w ugrupowaniach regionalnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne zadania ambasad i konsulatów; ▪ wskazuje główne cele polskiej polityki zagranicznej w XXI w. oraz konkretne sposoby ich realizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „racja stanu”; ▪ charakteryzuje cele polskiej polityki zagranicznej w XXI w. oraz przedstawia sposoby i instrumenty ich realizacji; ▪ porównuje polską politykę zagraniczną z lat 90. XX w. z tą realizowaną przez państwo polskie współcześnie; ▪ wymienić organizacje regionalne, do których należy Rzeczpospolita Polska; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące polityki zagranicznej, w tym polityki polskiej [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia, że organy władzy muszą kierować się racją stanu w procesie kształtowania polityki zagranicznej; ▪ porównuje status prawny, strukturę oraz zadania ambasad i konsulatów; ▪ przedstawia cele i formy współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami w ramach organizacji regionalnych; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące polityki zagranicznej, w tym polityki polskiej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje czynniki, które decydowały o kierunkach polskiej polityki zagranicznej w okresie od lat 90. XX w. do czasów współczesnych; ▪ dokonuje krytycznej analizy celów polskiej polityki zagranicznej [od lat 90. XX w.] oraz form i instrumentów ich realizacji; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący polskiej polityki zagranicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z polską polityką zagraniczną; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące polskiej polityki zagranicznej; ▪ organizuje debatę dotyczącą kierunków polskiej polityki zagranicznej oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
<p>2. Polska w Unii Europejskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Polska w UE ▪ fundusze UE w Polsce ▪ obywatelstwo unijne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia prawa obywatela Unii Europejskiej; ▪ podaje przykładowe korzyści wynikające z procesu integracji Polski z Unią Europejską. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne etapy procesu integracji Polski z Unią Europejską; ▪ pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat pozytywnych i negatywnych aspektów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje i przedstawia informacje dotyczące wykorzystania funduszy europejskich w Polsce, w tym prezentuje konkretne przykłady zrealizowanych dzięki nim inwestycji; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym konsekwencji przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z członkostwem Polski w UE; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje

			<p>członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje w różnych źródłach informacje na temat wykorzystania funduszy europejskich w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ przedstawia czynniki, które wpływają na pozycję Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; ▪ wskazuje przejawy europeizacji polskiej polityki zagranicznej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje i ocenia pozycję Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; ▪ przedstawia pozytywne i negatywne aspekty europeizacji polskiej polityki zagranicznej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE. 	<p>i prezentuje materiały dotyczące członkostwa Polski w UE;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę dotyczącą oceny członkostwa Polski w UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę dotyczącą oceny konsekwencji członkostwa Polski w UE, a następnie analizuje i prezentuje jej wyniki.
<p>3. Relacje dwustronne Rzeczypospolitej Polskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stosunki z państwami sąsiadującymi ▪ relacje z USA ▪ stosunki polsko-chińskie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia sąsiadów Polski oraz przedstawia ich relacje z UE i NATO; ▪ wymienia płaszczyzny współpracy Rzeczypospolitej Polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne problemy w relacjach Polski z państwami sąsiednimi; ▪ omawia – na wybranych przykładach – cele, formy i instrumenty 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje cele, formy i instrumenty współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami sąsiadującym – zarówno tymi będącymi członkami UE, jak i tymi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy relacji Rzeczypospolitej Polskiej z wybranymi państwami pozaeuropejskimi, np. z USA i Chinami; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z relacjami dwustronnymi Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami;

		<p>z państwami sąsiednimi;</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia główne cele współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami pozaeuropejskimi, np. z USA czy Chinami. 	<p>współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami poza-europejskimi, np. z USA czy Chinami;</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje proste materiały źródłowe dotyczące polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<p>pozostającymi poza strukturami unijnymi;</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje relacje polsko-niemieckie i polsko-rosyjskie w okresie od początku lat 90. XX w. do czasów współczesnych; analizuje materiały źródłowe dotyczące polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami. 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami; organizuje debatę dotyczącą oceny relacji dwustronnych Polski z wybranymi państwami oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę dotyczącą oceny relacji dwustronnych Polski z wybranymi państwami, a następnie analizuje i prezentuje jej wyniki.
<p>4. Polska a bezpieczeństwo na świecie</p>	<ul style="list-style-type: none"> udział Polski w misjach pokojowych i operacjach militarnych polskie inicjatywy na rzecz pokoju polaska pomoc humanitarna i rozwojowa 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady misji pokojowych i operacji militarnych, w których brali udział polscy żołnierze w XXI w.; wskazuje przykłady polskich inicjatyw na rzecz pokoju i demokracji 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia współczesne misje pokojowe i operacje militarne, w których biorą udział polscy żołnierze, oraz lokalizuje na mapie miejsca, gdzie są one realizowane; przedstawia najważniejsze polskie 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia okoliczności i cele uczestnictwa wojsk polskich w misjach pokojowych i operacjach militarnych w okresie od lat 90. XX w. do czasów współczesnych; uzasadnia konieczność zaangażowania Polski 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje krytycznej analizy celów, przebiegu i skutków wybranych misji pokojowych lub operacji militarnych z udziałem wojsk polskich; rozwiązuje złożone zadania otwarte, 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z zaangażowaniem Rzeczypospolitej Polskiej w działania na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie;

		zrealizowanych w XXI w.	<p>inicjatywy na rzecz pokoju i demokracji w XXI w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia formy i instrumenty polskiej pomocy humanitarnej i rozwojowej w XXI w.; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące działań Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<p>w działania z zakresu pomocy humanitarnej i rozwojowej;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące działań Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<p>w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działań Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące zaangażowania Rzeczypospolitej Polskiej w działania na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie; ▪ organizuje debatę dotyczącą oceny zaangażowania Rzeczypospolitej Polskiej w działania na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
--	--	-------------------------	--	---	--	---

VI. EDUKACJA I NAUKA

1. Nauki społeczne i humanistyczne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podział nauk ▪ nauki społeczne ▪ nauki humanistyczne ▪ interdyscyplinarność ▪ wkład Polaków w nauki społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady nauk społecznych i humanistycznych i określa zakres tematycznych prowadzonych w ich ramach badań; ▪ wymienia przykładowe osiągnięcia polskich naukowców zajmujących się 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia obowiązujący w Rzeczypospolitej Polskiej podział nauk społecznych i humanistycznych; ▪ określa zakres tematyczny badań prowadzonych w ramach poszczególnych nauk społecznych i humanistycznych [m.in. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z różnych źródeł i prezentuje informacje na temat wybranej nauki społecznej lub humanistycznej [zakres tematyczny, instrumenty badawcze, osiągnięcia współczesnych badaczy, wybitni naukowcy, w tym najważniejsi badacze polscy]; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia różne podziały nauk [w tym ten przyjęty na forum OECD]; ▪ określa, jakie jest znaczenie nauk humanistycznych i społecznych we współczesnym świecie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące nauk społecznych i humanistycznych; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli i znaczenia nauk społecznych i humanistycznych we współczesnym świecie
---	---	---	--	---	---	--

		naukami społecznymi i humanistycznymi.	nauk o polityce, w tym o polityce publicznej, bezpieczeństwie, mediach, poznaniu i komunikacji społecznej, administracji, nauk prawnych, socjologii, psychologii, pedagogiki, etnologii, kulturoznawstwa); <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia osiągnięcia wybitnych polskich przedstawicieli nauk społecznych: Bronisława Malinowskiego, Floriana Znanieckiego i Leona Petrażyckiego; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące nauk społecznych i humanistycznych [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polegają badania interdyscyplinarne, i przedstawia ich znaczenie we współczesnej nauce; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące nauk społecznych i humanistycznych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący nauk społecznych i humanistycznych.	oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą wybraną dyscyplinę nauk społecznych lub humanistycznych.
2. Uczenie się przez całe życie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kwalifikacje zawodowe ▪ formy kształcenia ustawicznego ▪ formy podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych ▪ szkoły policealne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia typy szkół wyższych; ▪ wymienia sposoby, formy i instrumenty wykorzystywane w procesie podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat wymagań rekrutacyjnych w szkołach policealnych oraz na wybranych uczelniach wyższych; ▪ wymienia różne formy uczenia się przez całe życie; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ planuje indywidualną ścieżkę edukacji po ukończeniu szkoły średniej; ▪ odszukuje w różnych źródłach informacje o kwalifikacjach zawodowych niezbędnych do wykonywania wybranych zawodów lub 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia konieczność uczenia się przez całe życie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący procesu uczenia się przez całe życie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z procesem uczenia się przez całe życie; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące procesu

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące procesu uczenia się przez całe życie [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<p>pełnienia określonych funkcji;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące procesu uczenia się przez całe życie [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 		<p>uczenia się przez całe życie;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę dotyczącą znaczenia procesu uczenia się przez całe życie we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę dotyczącą uczenia się przez całe życie, a następnie analizuje i prezentuje jej wyniki; ▪ organizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą wybrane formy uczenia się przez całe życie.
3. Szkolnictwo wyższe w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uczelnie wyższe w Polsce ▪ organizacja studiów w Rzeczypospolitej Polskiej i w Europie ▪ szkoły doktorskie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia rodzaje uczelni wyższych w Polsce; ▪ wymienia typy studiów dostępnych w Polsce; ▪ pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat interesujących go kierunków studiów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia różnice między poszczególnymi typami studiów [studia I i II stopnia, jednolite studia magisterskie, studia doktoranckie, studia podyplomowe]; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące szkolnictwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranej uczelni wyższej w Polsce [historia, zakres i charakter studiów, miejsce w rankingu szkół wyższych itp.]; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne cele i założenia dotyczące rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem szkolnictwa wyższego w Polsce; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały

			wyższego w Polsce [teksty narracyjne, dane statystyczne].	szkolnictwa wyższego w Polsce [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	źródłowy dotyczący szkolnictwa wyższego.	dotyczące szkolnictwa wyższego w Polsce; <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę dotyczącą oceny funkcjonowania szkolnictwa wyższego w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
4. Studia za granicą	<ul style="list-style-type: none"> ▪ matura międzynarodowa ▪ Erasmus plus 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia warunki studiowania obywateli polskich w krajach Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat warunków studiowania w wybranych państwach świata; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące studiowania za granicą [teksty narracyjne, dane statystyczne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia warunki uzyskania matury międzynarodowej; ▪ gromadzi i prezentuje informacje na temat wybranej uczelni zagranicznej; ▪ planuje indywidualną ścieżkę edukacyjną po ukończeniu szkoły średniej z uwzględnieniem możliwości studiowania poza granicami Polski; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące studiowania za granicą [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa, jakie szanse edukacyjne daje abiturientom zdanie matury międzynarodowej; ▪ wymienia cele i zasady funkcjonowania programu „Erasmus plus”; ▪ wymienia wady i zalety studiowania w wybranych państwach [innych niż Polska]; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący studiowania za granicą. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące studiowania za granicą; ▪ organizuje debatę dotyczącą studiowania za granicą oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ organizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą studiowanie za granicą.

